

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

פנחס

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א

וביום השביעי שבת וינפש. שמעתי שדקדק הרב האיש
האלהים קדוש ר' ישראל הבעש"ט למה אנו אומרים זה
בתחלת השבת שבת וינפש פרוש וי אבדה נפש (ביצה ט"ז.
זוהר ח"ב ר"ד ב) די לזה בשעתה במוצאי שבת, וידוע מה
שיתרץ הוא ז"ל להוסיף לנו אהבה ושמחה משבת קדש, בןכרנו
פי אחרי כן תפסק הנשמה היתרה הגדולה של שבת כאשר
האריך במשל ומליצה:

(זכרון זאת בהשמטות לפרשת תשא, דברי אמת פרשת מטות)

אוצר פניני החסידות:

קְדוּשַׁת לוי | הגוף חושב רק על צרכיו ולכן סופו למות אך פְּנִיחַ שְׁמֵר נִפְשׁוֹ נִדְפָּק גּוֹפוֹ וְלֹא הִצְרִיךְ לְמוֹת
הַפְּאֵרַת שְׁלֹמֹה | הַעוֹשֶׂה צְדָקָה וְחֶסֶד מִתְעַבֵּר בּוֹ נִשְׁמַת צְדִיק מְדוּרוֹת הַקּוֹדֵמִים וּמְסִיעָתוֹ בְּעַבֹדַת הַשָּׁם
חֲתֻם סוֹפֵר | פְּאֵשֶׁר וּנְזַע הַדָּבָר לְכַבֹּד שָׁמַיִם יֵשׁ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּעִזּוֹת דְּקֻדְשָׁה וְלֹא לְשֵׂאת פָּנִים לְאִישׁ
דְּבָרֵי יִחְזָקָא | פְּנִיחַ קָנָא לְפִי הַשְׁגָּתוֹ
פְּתוּחֵי חוֹתֵם | פְּאֵשֶׁר אֵלֶיהֶוּ הִנְבִּיאַי בְּאֵל מְרִית מְפִסִּיד חֲדוּשֵׁי תוֹרָה הַנְּאֻמִּים לְמַעַלָּה
אֲגָרָא דְּפָרְקָא | עַל יְדֵי מִדַּת הַקְּנָאָה שֶׁהִיָּתָה בְּפִנְחֵס הַבְּטִיחוֹ ה' יִתְבַּרַךְ לְכַפֵּר לְכָל הַנְּמַצָּאִים בְּבְרִית מִילָה
אוֹר הַחַיִּים | וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמְּכָה - שְׁמוֹ שֶׁל הָאָדָם הוּא שֶׁרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ וְנִפְגֵּם ע"י הַחֶסֶד
אוֹר הַחַיִּים | אַחַר שֶׁשָּׁעַם הָאָדָם טַעַם חֶסֶד, הַעֲצָה הִיא לְתַעֲבוֹ וּלְשָׂאוֹ וְעִיזוֹ נִטְהַרַת נִפְשׁוֹ וּמִתְפַּרֵּר לוֹ
מַהְרִי"ד מִבְּעֻלָּא | לְהַנְצִיל מִהַרְהוּרֵי עֲבָרָה עַל יְדֵי שִׁישְׁנָא אֵת הַרַע בְּתַכְלִית הַשְׁנָאָה
אֲגָרָא דְּכֵלָּה | בְּנֵי קִרַח לֹא מִתּוֹ אֶלָּא הֵם אֵלּוֹ הַחוֹלְקִים עַל הַצְּדִיקִים בְּכָל דּוֹר
מֵאוֹר וְשִׁמְשׁ | נְתִינַת צְדָקָה צְרִיכָה לְהִיֹּת בְּצִנְעָא וּבְשִׁמְחָה וְיִתֵּן וְיִתְחַדֵּר וְיִתֵּן
אוֹר הַחַיִּים | בְּחֻמְשׁ מֵאוֹת שָׁנָה בְּתוֹךְ אֶלֶף הַשָּׁנִים מְקוּיִם אֵנוּ כִּי הוּא זֶה קוֹץ גְּלוּיָתֵינוּ וְנִתְחַלּוֹ נִיצוּצֵי גְלוּיֵי הַגְּאֻלָּה
אֲמוּרֵי פְּנִיחַס | שְׁזוֹפְרִים אֵת שֵׁם הַנְּפִטָּר בְּעוֹלָם הוּא תוֹעֵלַת גְּדוּלָּה עֲבוּרוֹ / סוֹד הַהִשְׁתַּשְׁחוּת עַל קַבְרֵי צְדִיקִים
פְּרוּשׁ מַהְרִ"א מְגוּמְיָא | כֵּל יִשְׁבִּיחַ שְׁבֻעוֹת" יֵשׁ כְּנֻגָּה בְּעוֹלָם הָעוֹלָיוּ וְלִכְל אֲחַד מִבְּנֵי הַיְשִׁיבָה יֵשׁ שֵׁם צֵל וְכַח מוּלּוֹ
קְדוּשַׁת לוי | מִשָּׁה רַבְנּוּ בִּקְשׁ מֵהַשָּׁם יִתְבַּרַךְ שֶׁיִּצְמִיד לְיִשְׂרָאֵל מִנְּהִיג שִׁילְמַד עֲלֵיהֶם תְּמִיד זְכוּת
דְּגַל מַחְנֵה אֶפְרַיִם | רֵאשֵׁי הַדּוֹר הֵם כְּפִי שֶׁרֶשׁ נִשְׁמַת הַדּוֹר
אֲגָרָא דְּכֵלָּה | בְּאוּרִים וְיִסּוּדוֹת נִשְׁגָּבִים בְּהַתְקַשְׁרוֹת חֲסִידִים לְרַבֵּם וְהַתְּחַבֵּר לְרַבֵּי אַחַר לְאַחַר פְּטִירוֹתוֹ
בְּכוּרֵי אֵיבִיב | מַחְמַת שֵׁיִשׁ לַעַם יִשְׂרָאֵל נִשְׁמוֹת גְּדוּלוֹת הֵם טְרַחֲנִים וּמְקַפְּדִים עַל כָּל דְּבָר
דְּבָרֵי יוֹאֵל | מְדוּעַ דּוֹקָא אַחַר פְּרִשַׁת גְּבוּת צְלֻפְחָד בִּקְשׁ מִשׁ"ר שִׁיְרְשׁוּהוּ בְּנָיו
אֲמוּרֵי פְּנִיחַס | מִשׁ"ר בִּקְשׁ מֵהַשָּׁמַיִם מִנְּהִיג שֶׁיִּצְבֵּד אֵת ה' וְעַל אִף כָּל זֹאת יִהְיֶה מַעֲרֵב עִמָּהֶם
אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל | ג' בְּחִינּוֹת בְּכָלל יִשְׂרָאֵל - שְׂרָפִים, חִיּוֹת הַקֶּדֶשׁ, אֹפְנִים / 'שְׂרָפִים' - צְדִיקִים שְׁלֵבָם בּוֹעֵר וְשׁוֹרֵף לְקַבְּלָהּ בְּכָל דְּגוּעַ
פְּתוּחֵי חוֹתֵם | הַתְּפִלָּה בְּמִקּוּם קְרֹב וְלִכְן צְרִיךְ לְהַתְּפַלֵּל בְּזִמְנָהּ וּבְכֻנָּה
מֵאֲמָרֵי אֲדָמוֹר"ר הַדְּקוּן הַקְּצָרִים | הַסְּגִיגִים בְּדוּרוֹת אֵלּוֹ יוֹתֵר מִבְּדוּרוֹת הַקּוֹדְמִים - מַחְמַת שְׁאֵנוּ שְׁקוּעִים יוֹתֵר מֵהֶם בְּתַאוּת
אֲמָרֵי נֵעַם | רַק עַל יְדֵי נְסִיעָה לְצְדִיקִים זּוֹכִים לְהַרְגִישׁ טַעַם הַרְגָּלִים
לְקוּשֵׁי מוֹהַר"ן | אֲמִירַת פְּרִשַׁת וּבְרָאשֵׁי חֲדָשִׁים סְגוּלָּה לְבָנִים

בין המצרים

אֲגָרָא דְּפָרְקָא | קְרִיאַת פְּרָשָׁה פְּנִיחַס בִּימֵי בֵּין הַמְּצָרִים - בְּשׁוֹרָה טוֹבָה לְיִשְׂרָאֵל עַל חֲלָקַת הַרְצֵן וְהַמּוֹעֲדִים
פְּרֵי צְדִיק | כ"ב יְמֵי בֵּין הַמְּצָרִים נִגְדַּ כ"ב אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה
אֲמָרֵי פְּנִיחַס | יֵשׁ לִילֵךְ בְּהַדְּרָגָה בִּימֵי קִטְנוֹת אֵלּוֹ כְּדֵי לְבַא בְּהַדְּרָגָה לִימֵי הַגְּדֻלוֹת בְּיָמֵים הַנּוֹרָאִים
מַהְרִ"שׁ א' | כְּמוֹ שֶׁהִכָּ"א הַיָּמִים שִׁמְרָה"ד עַד הוֹר"ר מְכַפְּרִים פֶּן גַּם כ"א יָמִים אֵלּוֹ
שְׁפַע חַיִּים | שְׁבָתוֹת בֵּין הַמְּצָרִים הִיוּ אֶצֶל צְדִיקִים גְּבוּהוֹת וּמְרוֹמְמוֹת יוֹתֵר מִכָּל שְׁבָתוֹת הַשָּׁנָה
שְׁבַת אֲמֵת | ג' הַדְּבָרִים שֶׁהוּעֹלֵם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם נְחָלְקִים לְתַקּוּפוֹת בִּימֵי הָעוֹלָם
עַבֹדַת יִשְׂרָאֵל | עֲשִׂית הַתּוֹרָה וְהַמְּצוּוֹת לַעֲשׂוֹת כְּבוֹדוֹ יִתְבַּרַךְ וְלֹא לְקַבֵּלַת שִׂכְר
חֲדוּשֵׁי הַרִּי"ם | לְכָל רַגַע בְּחַיִּים יַחֲדוּתִית שְׁלֵא הִיָּתָה מֵאֲזַ בְּרִיאַת הָעוֹלָם וְשׁוּב לֹא תִהְיֶה
סִיּוּרֵי הַחֲסִידוֹת
יוֹמָא הִילּוּלָא

אוצרות גאוני הדורות:

מִשְׁךְ חֲמָה | בְּשִׁמּוֹת בְּנֵי יִשְׁשַׁכַּר נִרְמְזוּ אַרְבַּעַת חֲלָקֵי הַתּוֹרָה
קְנַב סוֹפֵר | בְּכַח הַשְּׁלוֹם וְהַהֲתַאֲמָצוֹת לְכַבֹּד ד' הִיא הַעוֹמְדַת לְיִשְׂרָאֵל
חֲמִדַּת יִשְׂרָאֵל | פִּינְחַס מִסֵּר נִפְשׁוֹ בְּמַצוּהָ שְׂאִינוּ מַצּוּהָ וּמִיַּע לוֹ שִׁכְרוּ בְּדִין
אוֹר רש"ז | מִיתוּר הַפְּרָשָׁה נִתָּן לְלַמַּד גְּדֵל מַעֲלַת רֵאשֵׁי חֲדָשִׁים שְׂאוּן מְכַבְּדִין כְּרֹאוּ
מִשְׁנַת רַבִּי אֶהְרֹן | דִּינֵי הַתּוֹרָה פּוֹעֲלִים אִף כְּנֻגַּד שְׁכָל הָאָדָם כְּפִי הַנְּרָאָה בְּמַקְרָאוֹת הַפְּרָשָׁה
דַּעַת תּוֹרָה | מֵהַמַּקְרָא נִתָּן דְּגֻלַּת מֵתִי הַמְּדַבֵּר וּיְכַנְּדֵם הַמְּבֹאֵים וּמְכֻוָּנִים זֹאת לְשֵׁם שְׁמַיִם
פְּתַח הָאֵלֶּל | בְּשִׁמּוֹת בְּנֵי יִשְׁשַׁכַּר נִרְמְזוּ אַרְבַּעַת חֲלָקֵי הַתּוֹרָה
אוֹר חֲדָשׁ | מַעֲלַת הַיְחִידִי לְהַשְׁפִּיעַ בְּרוּחַנִיּוֹת עַל הַכָּלל כֻּלּוֹ
פְּנִים יְפוֹת | מְרַמְזוֹ עַל הַגְּאֻלָּה הַנְּצַחִית שְׁתּוּבוֹ עַל יְדֵי אֵלֶיהֶוּ הִנְבִּיאַ
זְכוּר לְמִרְיָם | כָּל אָדָם נִתְּבַע בְּהִיגְעוֹ הָעוֹלָם הָאֲמֵת כְּפִי יְכַלְתוּ לַעֲשׂוֹת וְלַהֲתַעֲלוֹת בִּימֵי חַיָּו
פְּתוּחֵי חוֹתֵם | הַתְּפִלָּה בְּמִקּוּם קְרֹב וְלִכְן צְרִיךְ לְהַתְּפַלֵּל בְּזִמְנָהּ וּבְכֻנָּה
כְּלֵי קֶרֶן | הַתְּמִיד שְׁמֹכֵפֶר עַל הַרְהוּר חֶסֶד וְאִף עַל הַמְּחַשְׁבָּה לְעֲשִׂית הָעוֹוֹן
הַפְּאֵרַת שְׁמִישׁוֹן | תְּשִׁיבוֹת הַמַּקְדָּשׁ מִתְּגַלָּה אִף הִיא בְּשִׁבַת הַנִּצְרָכַת לְעֲלִית הָאָדָם בְּתוֹרָה וּבִיָּרָאָה
מִשְׁךְ חֲמָה | אֶצֶל הָאָדָם וְלַהֲבַדִּיל אֶצֶל הַבּוֹרָא יֵשׁ זְכִירָה וְרֵאשִׁיָּה הַנְּלַמְּדַת מֵהַמַּקְרָא לִימֵי הַדִּין
מַעֲשֵׂי רַבּוּתֵינוּ
סִפּוּר וְהִילּוּם | הָאֵרָה חֲסִידִית מִן הַפְּרָשָׁה

פְּרַשְׁת פְּנִיחַס

מאור וְשִׁמְשׁ

רבי קלונימוס קלקון עפשטיין זיע"א

ע"י קריאת פרשת הקרבנות בפרשה זו בבין המצרים
מכנינים כלי להארת המועדים

שְׁמַעְתִּי מהצדיקים רבותינו ו"ל, שְׁבִין הַמִּצְרִים מִי"ז בַּתְּמוּזָה עַד
תִּשְׁעָה בָּבָב הוּא גַם בֵּן כ"א יוֹם, הֵם כְּנֶגֶד כ"א יוֹם
שְׁבִין רֵאשׁ הַשָּׁנָה עַד הוֹשַׁעְנָא רַבָּה, אֲלֵא שְׁאֵלוּ בֵּין הַמִּצְרִים
הֵם בְּהַעֲלֵם וְאֵלוּ שְׁמֵן רֵאשׁ הַשָּׁנָה עַד הוֹשַׁעְנָא רַבָּה הֵם בְּאַתְגַּלְיָא
(וראה מהרש"א שיובא להלן על ימי בין המצרים).

וְהִנֵּה לְכָף קוֹרִים אָנוּ בְּסִפְר תוֹרָה תָּמִיד בְּבִין הַמִּצְרִים פְּרַשַׁת
פְּנִיחַס שְׁשֵׁם מִצְרִים כָּל הַקְּרָבֹנוֹת שֶׁל כָּל הַמוֹעֲדוֹת, וְקוֹרִין
הַקְּרָבֹנוֹת שֶׁל פֶּסַח וְשִׁבּוּעוֹת וְשֶׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה וְשֶׁל סִכּוֹת, וְעַל
יְדֵי אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַפְּרָשִׁיּוֹת קְרָבֹנוֹת שְׁקוֹרִין בְּיָמֵם הָאֵלוּ נַעֲשֶׂה
כְּלִי שְׁיִיכַל לְמִשָּׁף אַחַר כֶּף בַּמוֹעֲדוֹת בְּזִמְנָם אוֹרוֹת לְכָלֵם הֵהֱם
כִּידוּעַ לְנִבְנִים:

חֲדוּשֵׁי הָרִי"ם

רבי יצחק מאיר מגור זיע"א

מצלת שבת פרשת פנחס

בְּשֵׁם הרה"ק ר' יצחק הלוי זצ"ל מלבלין, ששבת זה
פרשת פנחס הוא טוב לבני הנעורים אשר יוכל להיות
להם תקון בשלמות וכו'.

הַרְבֵּי ר' בּוֹנִים מִפְּשִׁיטְקָא זִיע"א הִזָּה שְׁמַח מֵאֵד בְּפְרַשָּׁה זוֹ,
מִשׁוּם שֵׁשׁ בָּהּ כָּל הַקְּרָבֹנוֹת וְכָל הַמוֹסָפִים מִכָּל הַמוֹעֲדִים:

ה', אָבֵל הַגּוֹף אֵינּוּ בֵּן, לְכֵן הוּא הוֹלֵךְ לְקָבֵר.
אָבֵל בְּאַמַּת אִם הִזָּה הַגּוֹף גַּם בֵּן עוֹבֵד אֶת
ה' תָּמִיד, לֹא הִזָּה אָדָם מֵת, וְכֵן הִזָּה קוֹדֵם
חֲטָא אָדָם הָרֵאשׁוֹן.

וּבְאַמַּת פִּינְחַס הִזָּה מוֹסֵר עֲצָמוֹ לְמִיתָה בְּזָה
הַמַּעֲשֶׂה כְּמֵאֵר הַכְּמִינוּ ו"ל (סנהדרין
פב. במדב"ר כ כה), וְנִמְצָא לֹא חָשַׁב הַגּוֹף שֶׁל
פִּינְחַס הִצְטַרְכּוֹת גּוֹפְנִית, רַק הִזָּה עוֹבֵד אֶת ה'
בְּאַמַּת כְּמוֹ הַנְּשָׁמָה, כִּי הַגּוֹף בְּעַת עֲשׂוֹתוֹ זֶה
הַמַּעֲשֶׂה הִזָּה כְּלֹא הִזָּה, כִּי מִסֵּר עֲצָמוֹ לְמִיתָה
בְּזָה הַמַּעֲשֶׂה שֶׁהִזָּה עוֹשֶׂה לְעֲשׂוֹת רְצוֹן ה',
לְכָף גִּזְדַּבְּף הַגּוֹף שֶׁל פְּנִיחַס לְהִיּוֹת חֵי וְקָנָם.
וְזֶה שְׁמִבְּאָר בְּמִדְרָשׁ (במדב"ר כא א) 'פִּינְחַס בֵּן

פִּינְחַס בֵּן אֱלֶעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הִכְחוּ הַשֵּׁיב אֶת חֲמַתִּי
מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (כב יא)

קְדֻשַׁת לוֹי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

הַגּוֹף חוֹשֵׁב רַק עַל צְרִיבּוֹ וְלִכְּוֹ סוֹפּוֹ
לְמוֹת אִךְ פְּנִיחַס שְׁמִסֵּר נַפְשׁוֹ גִּזְדַּבְּף
גּוֹפּוֹ וְלֹא הִצְרִיף לְמוֹת

פִּינְחַס זֶה אֱלִיָּהוּ (פרקי דר"א פמ"ז. וזה"ק ח"ב קצ.
ב"מ קיד: וברש"י), וְהוּא חֵי וְקָנָם (תרגום
יונתן במדבר כה יב. וזה"ק ח"ג ויד.). וְלִמָּה הַכָּלֵל,
כִּי הַגּוֹף אֲשֶׁר בְּאָדָם הוּא רְחוּק מֵעֲבָדוֹת ה',
כִּי הַגּוֹף הוּא חוֹשֵׁב הִצְטַרְכּוֹת שְׁלוֹ, רַק
הַנְּשָׁמָה אֲשֶׁר בְּאָדָם הִיא הַחוֹשֶׁבֶת תָּמִיד בְּיִרְאַת

המסיעים אותו לכל דבר מצוה, אף טוב וחסד ירדפוהו כל ימי חייו בדבקות נשמות המתים עמו כנ"ל. וזהו חסד שעושים - עם המתים, בסיוע שלהם, הוא חסד אמת, כי אינם מצפים לתשלום גמול.

וזהו שכתוב ברות שאמרה לה נעמי - רומז לעולם הבינה, ויהי נעם ה' וגו', יעשה ה' עמכם חסד כאשר עשיתם עם המתים (רות א ח), רצה לומר לעתיד תזכו שיעשה ה' עמכם חסד שיהיה ה' עמכם בעזרכם ועמכם בעשית החסד כמו שעשיתם עד עתה עם סיוע הנשמות המתים כנ"ל.

והנה על זה הוא שאמרו חכמינו ז"ל הנה מתלמידיו של אהרן ותלמידיו של אברהם אבינו, רצונם לומר שיזכה לדבקות נשמת אהרן ושל אברהם אבינו ע"ה, כי הם בחינת בעלי החסד, כנודע בחינת אברהם אבינו מדת החסד, ובאהרן כתיב גם כן 'איש חסיד' (דברים לג ח). והצדיקים הללו בעלי החסד באים ומלמדים לאדם לעשות חסד כל הימים, והאדם צריך להיות תלמיד ממש ללמד מהם כנ"ל. והנה פתח לשעשה מעשה החסד שהוא שעצר המגפה מעל בני ישראל וזה להיות מתלמידיו של אהרן ממש ונמשך אחריו. וזה שפרש רש"י בא ויחסו אחר אהרן להיות נמשך אחריו ותלמידו ממש.

והנה זהו הדבר שנגאמר בו ויהי זה לו וילזרעו אחריו ברית כהנת עולם, כי פתח זכה שכל הפהנים גדולים יוצאים ממנו, ומאז שעשה אותו מעשה נעשה הוא בעל החסד ונדבק בזרעו אחריו להיותם נמשכים אחריו והיה מלמדם לעשות חסד עם ישראל כמוהו. וכן אמרו ז"ל (יומא טו) הגי כהנא שלוחי דרחמנא הם, פרוש שלוחים לעורר הרחמנות על בני ישראל. וכן נתן להם פטר כל רחם (שמות יג ב), פטר רומז לתקון רפ"ח נצוצות עם הנולל. רח"ם לעורר הרחמנות.

וזה שכתוב (תהלים קו ל) ויעמד פינתם ויפלא ויעצר המגפה ותחשב לו לצדקה בכל

אלעזר' כו' בדין הוא שיטל שכרו, כי כאשר באנו שהגוף של פינתם היה בשעת מעשה כלא היה, והיה הגוף נסתר, וזהו הרמז במדרש בדין 'הוא', לשון נסתר, מתמת שהגוף היה נסתר כנ"ל מהראוי לטול שכרו:

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

העושה צדקה וחסד מותעברת בו נשמת צדיק מדורות הקודמים ומסיעתו בעבודת השם

'פינתם' בן אלעזר בן אהרן הפהן וגו' ויהי זה לו וילזרעו אחריו ברית כהנת עולם וגו'. ופרש רש"י לפי שהיו השבטים מביאים אותו וכו', בא הכתוב ויחסו אחר אהרן. יש לדקדק, מי לא ידע בכל אלה שהוא בנו של אלעזר וכן בנו של אהרן ומה חדש לנו בסדר היחס הזה.

אף הנה ברמז הענין על דרך שבארנו מאמר חז"ל שאמרו (אבות פ"א מ"ב) הנה מתלמידיו של אהרן. וכן אמרו (שם פ"ה מ"ט) מי שיש בו שלשה דברים הללו הוא מתלמידיו של אברהם אבינו כו'. ויש להבין למה דוקא בשני הצדיקים הללו יחסו להם תלמידים ולא בזולתם. אכן הנה כבר בארנו בדברי רש"י בפרשת ויחי שפרש חסד שעושים עם המתים הוא חסד של אמת. הפנה היא בחינת סוד העבור, כאשר האדם עושה מצוה לשמה נהעבר בו נשמה מצדיק הקודם בדור שלפניו, כדוע מבעל ספר מדרש שמואל שנתעבר בו נשמת רבי פנתס בן יאיר, על ידי מעשה הצדקה שעשה באותו היום נדבק בו נשמת בעל החסד. ועל פי הרב בחינת העבור הוא על ידי מעשה הצדקה וחסד, כי הוא הנקרא מים, להיותו מתפשט ויורד להאיש החפץ חסד לדבק בו נשמה קדושה כנ"ל.

והנה האדם הזוכה לבחינת עבור נשמה, הם

ההם קנאת סופרים, לאמר פשהם רוצים לזכות במצוה אדרו עצמי ואקדים למצוה והוא היה פונתו לשם שמנים באמת.

ונהו 'בקנאו את קנאתי בתוכם' – פרוש שיהיה לו קנאת סופרים על קנאתי אשר היה בתוך לבם, כפי הנשמע מהם היה בתוך לבם קנאת ה', ונתקנא פנחס בנה והקדים למצוה. ועל ידי זה ולא כליתי בני ישראל בקנאתי – פרוש על ידי שקנאו קנאתי הייתי מכלה אותם, כי היה שלא לשמה, לולי שקדמם פנחס, וק"ל:

תחת אשר קנא לאלהיו (כה יא)

דברי יחזקאל

רבי יחזקאל משינאוהו זיע"א

פנחס קנא לפי השגתו

'פינחס בן אלעזר וגו' השיב את חמתי מעל בני ישראל וגו' תחת אשר קנא לאלהיו. לכאורה הוי ליה למימר 'אשר קנא לאלקים'. אף נתפסו באמרו 'אשר קנא לאלקיו', הינו לפי השגתו שהשיג הוא בעצמו השגת אלקית כף היתה הקנאה שלו, ולא לפי השגת אחרים.

פנחס קנא לפי חלק אלקות שלו

בפסוק 'אשר קנא לאלקיו'. יש לדקדק למה לא נאמר 'לאלקים'. דהנה לכאורה מה ראה פינחס לעשות דבר זה ולטל עטרה לעצמו נגד משה רבנו ואביו אלעזר הנהן והתקנים, ועל זה אמר 'אשר קנא לאלקיו', שקל ישראל יש לו חלק אלקי ממעל, על פן הוא קנא לחלק אלקי שלו, ולא שיך לומר מי אפה לעשות דבר זה, דהוא קנא לחלק אלקות שלו:

דור ודור, פרוש על ידי שעמד פנחס ויפלל ועצר המגפה מעל בני ישראל, פן 'תחשב לו לצדקה ככל דור ודור' עד עולם, כי במעשה חסד ההוא נדבק ונתעבר בו ובוזרעו אחריו וצדקתו עומדת לעד גם עתה עודנו עומד ומתפלל להפיק רצון וחסד על בני ישראל אמר:

בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי בני ישראל בקנאתי (כב יא)

חתם סופר

רבי משה סופר זיע"א

כאשר נוצע הדבר לכבוד שמנים יש להשתמש בעזות דקדשה ולא לשאת פנים לאיש

הנה שלשה מיני קנאות יש. א', והיא הרעה, קנאת איש מרעהו. ב', והיא הטובה, לקנא קנאת ה' צבאות ברשעים ועשי רשעה. ג', והוא טוב מאד, קנאת סופרים להרבות מועצת ודעת.

והנה דרך רשעים לקנאות ברעהו ותולה עצמו שעושה לשם שמנים לקנא קנאת ה' צבאות, וכשאחרים רואים פן מתחברים עמו לעשות זה מעשהו גם פן, כי מקנאים במעשיו קנאת סופרים. נמצא עושים שלשתן לרע. ועל זה נאמר (איכה ה יד) 'נשקד על פשעי בדרו ישתרגו', פרוש קליעה שהוא קלוע משלשה פנ"ל, ועל ידי זה 'הכשיל כחי' (שם) - ההפך מפנחס שעל ידי קנאתו נתוסף לו כח כמאמר חז"ל גבי נסים שנעשו לו (ברכה ס"ב בלק).

וחושב אני, כי גם אז היו רבים מישראל אומרים לכו ונתהגהו לזמרי לקנא קנאת ה' צבאות, ולבם היה רק לקנאת עצמן פנ"ל. ואלו עשו ככה, לא מבעיא שלא השיבו בזה חמת ה', אף גם היה בוער כאש יותר על הקנאה הנ"ל. אמנם פנחס נתקנא באנשים

לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום (כה יב)

פתוחי חותם

רבי ישעיה אביהצירא זיע"א

כאשר אליהו הנביא בא לברית מפסיד

חדושי תורה הנאמרים למעלה

וא"ו ד'שלוש' קטיעא. ואפשר לרמוז, דהנהגה אקרו ר"ל (פרקי דרבי אליעזר פכ"ח, וזהו ח"א צג.), דבשעה שאמר אליהו קטרוג על ישראל ואמר להקדוש ברוך הוא (מלכים א' יט) 'עזבו בריתך בני ישראל', אמר לו הקדוש ברוך הוא, יש לך פה לומר קטרוגא על בני, וזהו שאמר שם (פסוק ט) 'מה לך פה אליהו, דריש פה' לשון פה', ואמר לו הקדוש ברוך הוא, תיף, הפה שאמר קטרוגא על ישראל ואמר 'עזבו בריתך בני ישראל', הוא שיהיה עתיד להיות מעיד שמקמים בריתי בני ישראל, והנינו מה שאליהו בא בכל ברית מילה, ועושים פסא לשמו ואומרים 'זה הפסא של אליהו זכור לטוב'.

והקשו הראשונים ז"ל, היכי דמי דבר זה, הקדוש ברוך הוא בא לענש [את] אליהו על שאמר קטרוגא על ישראל, ואדרבא הוסיף לו שבר שאמר לו יהיה מצוי בכל ברית מילה. ותירו, דגם זה ענש הוא, דאליהו קל זמן שהוא מצוי בישיבה של מעלה מוסיף לשמע חדושי התורה וסודותיה, וכשהוא יורד למטה מתבטל מלשמע, נמצא ביאתו למילה ענש הוא לו:

משום שמפסיד החדושים האות ו'

ד'שלוש' קטיעא

והנה פניחס הוא אליהו, ועכשו הבטיחו הקדוש ברוך הוא על ידי משה שיגלה לו סודות התורה אצל לא בשלמות, לפי שעתיד לומר קטרוגא בפיו על ישראל, ובשכיל כף יהיה חסר מעט מסודות התורה מחמת הבטול שמתבטל בשעה שהוא בא לברית מילה.

וזהו שאמר 'לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום' – הוא ברית על התורה הנקראת

'שלום', דהינו שיתגלו לו רזי התורה, ובאה וא"ו ד'שלוש' קטיעא לומר, דשלום זה שהיא התורה שעתידה להתגלות לו יש בה חסרון מעט, לפיכך וא"ו ד'שלוש' קטיעא. והחסרון הוא בשכיל פיו שעתיד לומר קטרוגא על ישראל, והפה רמוז בראשי תבות הנני נתן לוי גימטריא פה', לומר, בשכיל מה שעתיד לומר בפיו לפיכך באה וא"ו ד'שלוש' קטיעא:

תחת אשר קנא לאלקיו ויכפר על בני ישראל (כה

א)

אגרא דפרקא

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

על ידי מדת הקנאה שהיתה בפנחס

הבטיחו ה' תבדוף לכפר לכל הנמצאים

בברית מילה

נאמר לי משם קדוש ישראל, הלא הוא הרב הקדוש מורנו הרב רבי שלמה מאארלין זצלה"ה הי"ד, שאמר בשם המדרש, בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לאליהו שישטוף להיות בכל ברית מילה שבישראל, אמר אליהו, אתה ידעת שאני קנא לשמך תבדוף, הנה אם יהיה הבעל ברית בעל עברה לא אוכל לסבל להיות שם, והבטיחו השם תבדוף שיכפר להבעל ברית ואז יהיה ריקן מעברות. והשיב עוד, אפשר יהיה המוהל בעל עברה, הבטיחו השם תבדוף שיכפר גם לו. השיב עוד, אפשר יהיה הקהל העמדים שם בעלי עברות ולא אוכל לסבל, הבטיחו השם תבדוף שיכפר לכל הקהל, כן שמעתי שיצאו הדברים מפי הקדוש הנ"ל.

ונראה לי שזה שמרמוז בפניחס הוא אליהו, תחת אשר קנא לאלקיו ויכפר על בני ישראל, פי הואיל ומדתו קנאה והצדק להיות אצל כל ברית ולא יוכל לסבל, על ידי זה גורם הפסחה לישראל פי הצדק השם תבדוף להבטיחו פנ"ל:

וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הִמְכָּה אֲשֶׁר הִכָּה אֶת הַמְדִינִית וְזָמְרִי בֶן סָלוּא נָשִׂיא בֵּית אָב לְשִׁמְעוֹנִי (כה יד)

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הִמְכָּה - שְׁמוֹ שֶׁל הָאָדָם הוּא שֶׁרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ וְנִפְגַּם ע"י הַחֲטָא

יִתְבָּאָר הַעֲנִין עַל פִּי דְבַרְיָהֶם ז"ל שְׁאָמְרוּ (בְּרֻכּוֹת יח): שֶׁהַרְשָׁעִים בְּחַיֵּיהֶם קְרוּיִים מֵתִים, וְהַטַּעַם הוּא, לְפִי שְׂכַח הִרְעָ שֶׁהוּא בְּחַיֵּית הַמֵּת דְּבוּקָה בָּהֶם, וְכִבֵּר פְּתֻבְתִּי בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת כִּי הַשֵּׁם שֶׁיִּקְרָא בּוֹ הָאָדָם הוּא שֵׁם הַנֶּפֶשׁ, וְהַ [אֲשֶׁר] שֵׁם שְׁמוֹת בְּאֶרֶץ (הַהֵלִים מו ט), כְּאוֹמְרָם ז"ל (בְּרֻכּוֹת ז): אֵל תִּקְרִי שְׁמוֹת אֲלֵא שְׁמוֹת, וְכִשְׁאָדָם חוֹטֵא נִפְגַּמָּה נִפְשׁוֹ בְּדַבִּיקַת הִרְעָ בְּחַיֵּית הַמְּרַקֵּב, וְהוּא אוֹמְרוֹ (מְשַׁלֵּי י ז) וְשֵׁם רְשָׁעִים יִרְקֵב, וְלִזְהָ הִזָּה רַבִּי מֵאִיר בּוֹדֵק בְּשֵׁם (יומא פג): לְרֵאוֹת אִם בְּעַל נֶפֶשׁ יִשְׁרָה הוּא.

וְהִנֵּה זֶה אֲשֶׁר בְּעַל אֲרָמִית, הַשְּׁחִית נִפְשׁוֹ בְּפָגְעוֹ בָּהּ, וְהִנֵּה הוּא מְכָה מִכַּח מִנֵּת קוֹדֵם שֶׁהִרְגוּ פְּנִיחָס, וְהוּא מֵה שְׁנִתְפַּנֵּן הַכְּתוּב לומר וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הִמְכָּה אֲשֶׁר הִכָּה וְגו', כִּנְגֵד הַכָּאֵת הַנֶּפֶשׁ אָמַר וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הִמְכָּה, שְׁמַעַת אֲשֶׁר גָּעַל נִפְשׁוֹ וְכֵא עָלֶיהָ - הִכָּה מִכַּח נִפְשׁ הַיִּשְׂרָאֵלִית, שֶׁהִיא כְּנוּי נֶפֶשׁ קְדוֹשָׁה הַנִּקְרָאת 'יִשְׂרָאֵל'. וְכִנְגֵד הִרְגֵתוּ שֶׁהִרְגוּ פְּנִיחָס אָמַר 'אֲשֶׁר הִכָּה אֶת וְגו', כְּאוֹמְרוֹ (לְעֵיל פְּסוּק ח) וַיִּדְקֹר אֶת שְׁנֵיהֶם:

וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הִמְכָּה - אֵף עַל פִּי שְׁחָטָא עֲדִינוּ שֵׁם יִשְׂרָאֵל עָלֵינוּ

עוֹד יִתְבָּאָר עַל זֶה הַדְּרָךְ, עַל פִּי מֵה שֶׁקָּדֵם לָנוּ מִדְּבַרֵי הַמְּקַבְּלִים, שֶׁלֹּא יִדַּח נִדַּח מִפֶּל נִיצוּצֵי הַקְּדוֹשָׁה, וְכֵלֵן לְבִסוּף יִזְכּוּ לְמִקּוֹם שֶׁמִּמֶּנּוּ בָּאוּ, וְהִגַּם שְׁרִיעַ אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֵף יִצְרִית נִפְשׁוֹ, סוּף כֵּל סוּף יִחְזוֹר לְשִׁשְׁשׁוֹ.

וְהוּא אוֹמְרוֹ וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָרִי שְׁאֶפִילוֹ אַחַר מַעֲשֵׂה 'בְּשֵׁם יִשְׂרָאֵל' יִכְנָה, הָא

לְמַדָּת שֶׁלֹּא נִעְקַר מִשְׁרָשׁוֹ, 'הִמְכָּה' - פְּרוּשׁ שֶׁהִכָּה פְּנִיחָס, מוֹדִיעַךְ הַכְּתוּב שֶׁלֹּא הִכָּה בְּאֶבְדוֹן נִפְשׁוֹ, אֲלֵא אֲשֶׁר 'הִכָּה אֶת הַמְדִינִית' - פְּרוּשׁ אוֹתוֹ הַחֲלֵק הִרְעָ שֶׁנִּדְבַק בּוֹ מֵאֵת הַמְדִינִית שֶׁיִּחְכְּנָה אֵלָיו שֵׁם הַכָּאֵה, הוּא שֶׁהִכָּה וְנָתַת בְּאִמְצָעוֹת הַכָּאֵת פְּנִיחָס. הָא לְמַדָּת שֶׁיִּצָּא הַפְּסוּד מֵה שֶׁהִפְסִיד בְּעִבְרָה, נִפְרַע מִמֶּנּוּ הַעֲוֹן בְּהַכָּאֵתוֹ שֶׁל פְּנִיחָס שֶׁהִרְגוּ, וּמִיתָתוֹ בְּפָתוֹ.

או עַל זֶה הַדְּרָךְ, שֶׁלֹּא הִכָּה בְּנִפְשׁוֹ אֲלֵא כְּשֶׁהִיָּה עֲמָה, אֲכַל אַחַר שֶׁנִּדְבַל מִמֶּנָּה לֹא נִשְׁאַר בּוֹ רֶשֶׁם הַחֲטָא, כִּי הוּא נִדְבַל בְּמִיתָה וּמִיתָתוֹ טְהוּרָה נִפְשׁוֹ, וּיְכֻזָּה נִתֵּן טַעַם לָמָּה קָרָאוּ 'אִישׁ יִשְׂרָאֵל', כִּי אַחַר הִרְגָּה 'בְּשֵׁם יִשְׂרָאֵל' יִכְנָה, זֶה פְּתֻבְתִּי אִם אֶפְשָׁר:

צְרוּר אֶת הַמְדִינִיִּים וְהִפִּיתָם אוֹתָם כִּי צְרָרִים הֵם לָכֵם בְּנִכְלֵיהֶם אֲשֶׁר נִכְלוּ לָכֵם עַל דְּבַר פְּעוּר וְגו' (כה יז-יח)

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

אַחַר שֶׁטַעַם הָאָדָם טַעַם חֲטָא, הַעֲצָה הִיא לְתַעֲבוּ וּלְשַׁנְאוּ וְעִי"ז נִטְהַרַת נִפְשׁוֹ וּמִתְכַּפֵּר לוֹ

נִתְכַּפְּוֹן ה' בְּמֵאֲמַר זֶה לְתַפְקַתְּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, לְפִי שֶׁכָּל אֲשֶׁר יִטַּעַם טַעַם חֲטָא הַטְּבָעִי הַשׁוֹלֵט בְּאָדָם שֶׁלֹּא לְרַצוֹנוֹ, לוֹ יִהְיֶה שֶׁלֹּא טַעַמוֹ אֲלֵא בְּבַחֲיֵינֵת הַחֹשֶׁב, קָשָׁה הוּא לְהַפְרִידוֹ, וּיְכַמוּ שֶׁהָאֲרָכְתִּי בְּפָרֵט זֶה בְּפִרְשַׁת אַחֲרֵי מוֹת (יה ג) בְּפִסּוּק 'כִּמְעַשֶׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם וְגו'', וְכָל עוֹד שֶׁלֹּא נִפְרַד מֵהַחֹטֵא תַּאֲוַת הַדְּבַר וְתִשׁוּקָתוֹ אֵלָיו, הוּא מְשַׁלָּל מֵהַכְּפָרָה, וְכֵמוּ שֶׁפְּרִשְׁתִּי בְּפִרְשַׁת בְּרֵאשִׁית (ד ז) בְּמָה שֶׁאָמַר הַכְּתוּב וְאֵלֶיךָ תִּשׁוּקָתוֹ וְאֵתָה תִּמְשָׁל בּוֹ וְכו'.

וְיַעֲזֵן ה' וְאָמַר, 'צְרוּר אֶת וְגו'' - הַכְּפָרָה בְּזֶה לְהַקְדִּים לְשִׁנּוֹא הַמַּחֲטִיאִים, גַּם

הרהור הלב של בנות מדן, הלא מקרא מלא כתיב בשיר השירים (ל ו) 'שפלים מתאימות ושללה אין בהם' נדרש עליהם שהיו פלם צדיקים, ובפרט שאמרו ו"ל (יומא כט). הרהורי עברה קשים מעברה.

ותרצו בשם הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע, דידוע מעשי הרשעים מזיקים בעולם אף לכלל העם שאין להם נגיעה בזה, ומחשבות רשע מזיק לבצלי מצעה, הינו לצדיקים. וכאן מלחמת מדן הינה מחשבות רשע, וזהו שאמרו לכפר על הרהור הלב של בנות מדן. וזהו שאמר הפתוב פי צררים הם לכם 'בנכליהם' – הינו במחשבותיהם המטמטמים אשר מחשבים הם גורמים חס ושלום פגם עליהם, וזהו שאמר 'אשר נכלו לכם'.

ואמר הרה"ק רבי פנחס קאריצער ז"ל עצה לזה שלא תזיק הרהורי רשע, שיהיה שונאו בתכלית השנאה. וזה כתב רש"י ז"ל עליכם לאיב אותם – ואז לא תזיק לכם הרהורם ומחשבותם. וכן בפרשת עקב (דברים ז כ) 'וגם את הצרעה' פרש רש"י ז"ל מסמא את עיניכם ומסרססתם, וטעם שצריכים לב' דברים אלו לסמא עיניהם ולסרסן, כדי שלא יוכלו לחשב מחשבות רשע להכשיל את ישראל:

להתעב הערב והטוב הפא מהם, לאבד כל עץ נחמד וכל מעין מתוק וכל טוב הפא מהם, על אשר גרמו להם עשות רע, והוא על דרך אומרו (תהלים קלט כא) 'הלא משנאיד ה' אשנא', פרוש 'משנאיד' כאלו אמר משנאיד, שגורמים לשנאת בחור בטוב, כדרך שדרשו ו"ל (שבת קיד). בפסוק 'כל משנאי אהבו מות' (משלי ח לו) אל תקרי 'משנאי' אלא משנאי] וכו'.

ובאמצעות מחשבה זו תהיה מתרחקת תאות העברה מהם ותהיה להם לזרה, פי על העבר שונאים הסבב ויולד בהם טבע אלהי, ומדה זו מדה סגוליית היא לחפץ בתיים, ובה יתפפר עון הקודם במחשבת עבודה זרה, גם בארס תאות הנאוף, ולא יהיה בהם נגף. והוא מאמר הפתוב כאן, 'צורר את המדננים' – פרוש יהיו לכם בגדר צר ואויב לשנאתם ולשנא כל הערב מהם להשחית עצם ולקלקל מעינותיהם זה, תמורת מה שהתאווי להם, וזו היא אהד מתקוני התשובה.

ואמר 'צורר', לשון הנה, פרוש יגבירו בהם השנאה עד גדר שיהיה נקבע בהם טבע הצרירות. ואמר 'יהיתם אותם' – פרוש תחכו ליום נקם שתכו אותם, ולזה לא אמר והכו אותם, פי אין זמנו עתה:

ובני קרח לא מתו (כו יא)

אגרא דכלה

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

'בני קרח לא מתו' אלא הם אלו החולקים על הצדיקים בכל דור

ובני קרח לא מתו. שמעתי מאת כבוד אדמו"ר הרב הקדוש מורנו הרב מנחם מנדל זצוק"ל (קרימנוב) רמז הפסוק 'ובני קרח לא מתו'. הגם פי קרח פעל המחלקת מת, עם כל זה 'בני קרח' – תלמידיו בצלי המחלקת

מהרי"ד מבעלזא

רבי יששכר דב מבעלזא זיע"א

להנצל מהרהורי עברה על ידי שיסנא את הרע בתכלית השנאה

'צורר את המדננים'. פרש רש"י ז"ל, לשון הנה הוא, כמו זכור ושמור, עליכם לאיב אותם. ובפרשת מטות ונזקב את קרבן ה' וכו' לכפר על נפשתינו, פרש רש"י ז"ל לכפר על הרהור הלב של בנות מדן. וקשה על הצדיקים כאלו שיהיה להם חס ושלום

— 'לא מתו', כי בכל דור ודור יש נגוד מבעלי המחלקת על הצדיקים וההולכים בהם. ונראה לי דנפקא מינה למבצי רחמי:

בני גד למשפחתם לצפון משפחת הצפוני לחגי משפחת החגי לשוני משפחת השוני (כו טו)

מאור ושמש

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א

נתינת צדקה צריכה להיות בצנעה ובשמחה ויתו ויחזר ויתו

הנה נדיק בשמאי, כדמצינו בספר אור החיים הקדוש שדורש גם כן בסדרא הנה השמות. והנה התורה הקדושה היא נצחית, ומלמד אותנו במדת הצדקה האף לנהג את עצמו, כי 'גד' מרמז על הצדקה, שהוא ראשי תבות גמל דלים. והנה הראשון הוא במדת הצדקה שצריך לתן להעני בצנעה ובסתור שלא יבוש, כדודע מגמרא דתגיגה (ה). דרבי ינאי חזי להאי גברא דיהב זוזי לעני בפרהסיא וכו' אמר לו מוטב דלא יהיבת ליה וכו'. ועוד שנית הוא במדת הצדקה, שצריך לתן להעני בשמחה גדולה, כדכתיב (דברים טו י) 'ואל ירע ללבך וגו'.

טעם הגון על שאינו מוכרחים על מצות צדקה

והנה שמעתי מבוצינא קדישא הרב הקדוש מו"ה מנחם מענדיל זלה"ה מפריסטיג (הרה"ק רמ"מ מרמנוב זיע"א) שאמר, שראה בספר קדמון, שעל פן לא מוכרחים ברכה על הצדקה כמו על שאר המצות, מפני שצריך לתן בשמחה, והמון עם רובא דרובא אינם נותנים בשמחה, על פן אין מוכרחין על הצדקה, עד כאן דבריו. עוד צריך במדת הצדקה, לתן ולחזר ולתן, כדכתיב (דברים טו י) 'נתון תתן לו, ודרשו חז"ל (ספרי פיסקא קיז) אפילו מאה פעמים.

והחזר לכארה, הוא הבאור הפסוק הנ"ל שהתחלנו בו. 'בני גד למשפחתם' — דהינו שהפסוק מרמז לנו על מדת הצדקה, דהינו 'גד' ראשי תבות גמול דלים כנ"ל. לצפון משפחת הצפוני — דהינו לשון בצנעה, לשון צפון וטמון ומכסה, דהינו שיתן בצנעה להעני. 'לחגי משפחת החגי' — דהינו לשון שמחה וחדוה, לשון חג ומועד שהוא עת שמחה, כן יתן בשמחה. 'לשוני משפחת השוני' — דהינו רצה לומר 'שוני' הוא לשון שנים, דהינו לחזר הדבר כמה פעמים, דהינו לתן ולחזר ולתן, וזה 'לשוני משפחת השוני'.

ויהיו בני יהודה למשפחתם, לשלה משפחת השלני לפנץ משפחת הפרצי לזרח משפחת הזרחי, ויהיו בני פנץ לחצון משפחת החצוני לחמול משפחת החמולי, אלה משפחת יהודה לפקדיהם ששה ושבעים אלף וחמש מאות (כו יט-כב)

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

בחמש מאות שנה בתוך אלף השישי מקוים אנו כי הוא זה קץ גליותינו וינתחילו ניצוצי גלוי הגאולה

תרמוז הפרשה לשלשה ענינים שיהיו בעת הפקידה, א' ביאת משיח בן אפרים כמאמרם ו"ל (סוכה נב), ב' גלוי משיח בן דוד, ג' כשימלוך ה' עלינו. כנגד ביאת משיח בן אפרים, אמר 'שלה', ורמז שתקבע בו מדת הדין וימות בעונות ישראל, והוא הרמז במכת 'שלה', כדרך אומרם (שמואל ב' יז ז) 'יפקו שם האלהים על השל'. וכנגד משיח בן דוד אמר 'לפנץ וגו'', כי זה יעשה פרצה באמות וינקם דם צדיק. וכנגד מלכות עולם אמר 'לזרח וגו'', רמז לכבוד ה' עלינו וזרח. ואומרם 'יהיו בני פנץ' — אמר לשון צער (מגילה י), לרמז על הצרות אשר יהיו בבא הגאל, כאמרם בגמרא (סנהדרין פח:): ייתי

אמרי פנחס

רבי פנחס מקוריץ זיע"א

שמזכירים את שם הנפטר בעולם הזה
תועלת גדולה עבורו / סוד ההשתטחות
על קברי צדיקים

פֶּרֶשׁ רַשִׁי אם במקום פן וכו' ואם לאו
תתייבם אמנו. והקשה (הרה"ק רבי פנחס
מקוריץ זיע"א) מה הנאה יהיה להם בביבום. ואמר
שהכל פנוי לטובת אביהן, כמו שנאמר ברות
(ד') 'להקים שם המת על נחלתו, ופרש
רש"י מתוך שאשתו וכו' זה אשת מחלון
וכו' שמו נזכר. והקשה מה יהיה אם שמו
נזכר, ואמר פי האותיות של שם האדם (הנזכר)
הוא חיותו, וכשמזכירין שמו בזה העולם הוא
כלו פאן, וזה לו לתועלת גדול.

וזה סוד השתטחות הצדיקים, פי הנפש הוא
בזה עולם וחרוץ בגן עדן התחתון,
והנשמה בעולם הבריאה, ויכול להתפשט
בצדיקים בסוד העבור, ולכן הרשעים לא
מסקינן בשמיהו (יומא ל:), וזה הפרת תפירת
הנפש' (במדבר טו לא). ולכך אמרו 'למה יגרע
שם אבינו', תנה לנו אהדה, ואם לאו תתייבם
אמנו ויהיה טובה לאבינו בזה שיזכר שמו,
ולכך אמרו ויהא לא הנה בתוך העדה' -
ולא הנה רשע. ואמר (הרה"ק רבי פנחס מקוריץ
זיע"א) שזה אמת גדול, ובמוצאי שבת נשבע
שהוא אמת:

ויקרב משה את משפטן לפני ה' (כו ה)

פרוש מהר"א מגרמיזא

רבי אלעזר מגרמיזא זיע"א (בעל הרומק)

כל ישיבה שבעוה"ז יש כנגדה בעולם
העליון ולכל אחד מבני הישיבה יש
שם צל וכח מולו

דע לך שאין ישיבה שלמטה שאין כנגדה
למעלה, וכל אחד מבני הישיבה יש לו

ולא איחמיניה, מרב הצער של חבלי משיח.
ואמרו 'בני פרוץ וגו' - פרוש תולדות
היוצאות מביאת הגאל הרמוז בפרץ הם שני
דברים, א' שייבנה ה' חצר בית המלך, והוא
בית המקדש אשר פעל ה' וכוננו ידיו, ויהיו
ישאל מבני פלטין שלו, והוא אמרו 'לחצרן
משפחת החצרוני', והבן הב' 'לחמול משפחת
החמולי' - שיהמול עלינו בכל ענפי החמלה.
ואמרו 'אלה משפחות יהודה' - פרוש מה
שיהיה להם מהמארעות, גם הרעות
גם הטובות, ואמרו 'לפקדיהם' - פרוש
בשהיו נפקדים, יש פקידה לרעה, ויש פקידה
לטובה, באמור בדבריהם ו"ל (וזה"ק ח"א קס),
ושני מיני פקידות נאמרו בכתוב.

ואמרו 'ששה ושבעים אלף וחקמש מאות' -
אולי שרמז ה' בזה מתי יהיה תכלית
הפקידה טובה, הרשומה בסמוך שיזרח עלינו
כבוד ה', ואמר עד עבור כל גליות, גלות
מצרים, וגלות בבל, וגלות אדום. כנגד גלות
מצרים אמר 'ששה', לרמז לגלות מצרים שהיה
לששה דורות, דכתיב (בראשית טו טז) 'ודור רביעי
ישבו הנה', ועין מה שכתבתי שם ששלשה
דורות סבלו גלות לבד מיצחק ויעקב ויהודה,
הרי ששה, פי התחלת הגלות היה משנולד
יצחק. וכנגד גלות בבל, אמר 'ושבעים', דכתיב
(ירמיה כט י) 'כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה'.

וכנגד גלות אדום שאנו צדין בו, אמר 'אלף
וחקמש מאות', ואם היו זוכים ישראל
היו נמנים קע"ב שנה שנשארו מאלף הרביעי,
וכיון שלא זכו נתחיל החשבון מאלף החמישי
וחקמש מאות מאלף הששי, ומקוים אנו כי
הוא זה קץ גליותינו ויתקמונו כל היעודים
הרשומים ויתחילו ניצוצי גלוי הגאולה בהתחלת
חקמש מאות הבאים לשלום:

ותקרבנה בנות צלפחד וגו' למה יגרע שם אבינו
וגו' (כו א)

אבינו ה' איש חסד ויהי מלמד זכות, ולקף נמן להם להמלאכים לאכול, להראות להם הצטרכות בשר ודם כדי שלא ילמדו חובה על ישראל.

וזה שאמר משה 'אל אלהי הרוחת לכל בשר' (לעיל טו כב), שהאדם מחמת שהוא 'בשר' ודם, הצטרכות של אדם בפנינתו, ומחמת זה הוא לפעמים אינו עובד ה' בתמידות.

וזהו שאמר 'פקד ה' אלהי הרוחת לכל בשר' – כלומר שופט ומנהיג שי'למד תמיד זכות על ישראל, כמו שאמה לומד זכות על האדם שאינו עובד אותך בתמידות, כן בקש משה שי'עמד מנהיג לישראל שי'למד תמיד זכות על ישראל. וזהו 'פקד ה' אלהי הרוחת לכל בשר', כמו שאמה 'אלהי הרוחת לכל בשר' ואתה מלמד זכות עליהם, כן פקד 'איש על העדה', שמנהיג לישראל יהיה גם כן מלמד זכות על ישראל:

פקד ה' אלקי הרוחת לכל בשר איש על העדה אשר יצא לפניו ואשר יבא לפניו (כו טז)

דגל מוחנה אפרים

רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זיע"א

ראשי הדור הם כפי שרש נשמת הדור

תפילות משה רבנו עליו השלום ה'ה פאן שלא תהיה עדת ישראל 'פצאן אשר אין להם רעה', והינו ש'יהיה להם ראש ומנהיג כדי שי'דבקו בו והוא 'נהלם ויזריכם בדרך ישרה, ושיוכל להעלות נשמותיהן בעת הצורך. ו**הנה** ידוע, ראשי הדור הם לפי הדור, ולפי שרש נשמותיהן כן שלח ה' ברוך הוא היודע שרש נשמות של כל ישראל תמיד בכל דור ודור – ראש ומנהיג להם כפי אותו הדור וכפי מה שצריך אותו הדור, בכדי שיוכל הראש הצדיק להעלות כל בני דורו לשרשן ולקרבו לפני ה'.

למעלה צל וכת כנגדו. ואם אלהי ישיבות למטה, כנגדן אלהי למעלה, ומה שלומדים למטה הוא שלומדים למעלה כי תורה אחת להם. וכל אלה התנאים ואמוראים, המה ותלמידיהם ותלמידי תלמידיהם, כלם היו בהר סיני במעמד כל ישראל. וקודם מתן תורה כלם היו למעלה, והרבה פעמים עברה כל התורה בלה על פיהם. וראה באמת כשעלה משה למרום מצאו לו 'עקיבא ותלמידיו עמו וזה היה קודם מתן תורה.

חדוש מפליא: משר שמע את טענות בנות צלפחד ומענה הקב"ה בארבעים יום ששה בשמים

ואומר לה דבר גדול, כשעלה משה למרום באו צלם וכחם של בנות צלפחד ובקשו נחלת אביהם בארץ ישראל בעד הבנות, ונשאו ונתנו שם, ואמר להם הקדוש ברוך הוא הדין. וכאשר היה הדבר למעלה - כן היה הדבר למטה, לא שמשה היה שואל, אלא היה מלמדם מה שהיה למעלה, כי כלו היה כתיב. וכן ענין המגדף והמקושש וטמאים וכיוצא בהם.

ידע כי בזמן דקא עסקי למטה קא עסקי כח ש'כנגד למעלה, ועל אותו ענין ממש. ולפעמים הנפש וצלה וכתה למעלה ולפעמים הנפש למטה בלבוש הגוף והכח למעלה. בספר פליאה (ילקוט ראובני):

פקד ה' אלקי הרוחת לכל בשר (כו טז)

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

משה רבנו בקש מהשם יתברך שי'עמיד לישראל מנהיג שי'למד עליהם תמיד זכות

הפסוק, יש ללמד זכות על ישראל מה שאינם עושין רצון הבורא בתמידות כמלאכים, מחמת שהם טרודים בפנינתם. וזהו שאברהם

מן הכחות הרע, וְאֲשֶׁר יבא לַפְּנִיָּהִם – הֵינּוּ קוֹדֵם לָהֶם יִקְשָׁט עֲצָמוֹ לְצֵאת מִן הַקְּלִפָּה וְלִבֵּא אֶל הַקְּדוּשָׁה, וְאַחַר כֵּף 'אֲשֶׁר יוֹצִיאֵם' מִן הַקְּלִפָּה, וְאֲשֶׁר יבִּיאֵם' אֶל הַקְּדוּשָׁה, וְהֵבִין:

אגרא דכלה

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

באורים ויסודות נשגבים בהתקשרות חסידים לרבים והקשרי להתחבר לרבי אחר לאחר פטירתו

בְּבֵר דְקַדְקוּ רַו"ל (במ"ד כ"א טו) לְמָה אָמַר בְּכָאן דְּוָקָא 'אַלְקֵי הַרוּחַת', וְאָמְרוּ שִׁיבְקֵשׁ שְׂמִנָּה פְּרָנְס כְּזֶה שְׂיִהְיֶה יְכוּל לְהִלָּךְ נֶגְדַּ רוחו וְדַעְתּוֹ שֶׁל כָּל אָחֵד. וְעַדִּין לֹא יִדְעֵנוּ לְמָה בָּחַר בְּרוּחוֹ"ת, וְלֹא בְּנִשְׁמוֹ"ת וּנְפִשׁוֹ"ת, וּבִפְקוּט אִם הַפְּנִיָּה עַל הַדַּעַת הַשֶּׁכַּל וְהַמְחַשְׁבָּה הֵלֵא זֶה פְּעֻלַּת הַנִּשְׁמָה, כִּי מֵהַרוּחַ הוּא רַק פְּעֻלַּת הַדְּבִיר, כְּמוֹ שֶׁתָּגַם אֲנִיְקְלוּס (בראשית ב' ז) 'לְרוּחַ מְלִלָּא'. וְגַם לְמָה אָמַר לְכ"ל בְּש"ר, וְלֹא לְכָל אָדָם אוֹ לְכָל אִי"ש. וְאַחַשְׁבָּה לְדַעַת, דְּהֵגַה הַפְּרָנְס וְהַמְנַהֵיג וְהַרְבַּ עַם תַּלְמִידָיו, הֵם בְּדַמְיוֹן אִישׁ וְאִשָּׁה, מְשַׁפֵּיעַ וּמְקַבֵּל, פְּנוּדַע, וּכְמִקְרָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ יִקְרָה לָהֶם, דְּהֵגַה כְּשֶׁבַעַל הָאִשָּׁה מְסַתְּלַק ח"ו, הֵגַם שֶׁתִּנְשָׂא לְאַחַר וַיִּשְׁפִּיעַ לָהּ, עַם כָּל זֶה לֹא קָא מִיתְדַר לָהּ עֲמוֹ, מִשּׁוֹם הֵהוּא רוחא דְשָׂדָא קַמָּאָה בְּגוּיָה דְמִקְשָׁקֵשׁ בַּמַּעֲהָ, פְּנוּדַע מוֹזְהַר הַק' (ח"ג רפ"א). בְּסוּד הַיְבוּס, וְהֵהוּא רוחא אִינוּ מְתַאֲחַד עִם הַב', אִם לֹא שֶׁהוּא גוֹאֲלוֹ הַקְּרוּב אֲלֵיו מִשְׁרָשׁ אָחֵד מַעֲנִפֵי הַקְּדוּשָׁה, עַל כֵּן סוּד הַיְבוּס הוּא דְוָקָא לְאַחֵיו פְּנוּדַע, וְהֵהוּא רוחא הַשְּׁלֵף בְּגוּיָה עַל יְדֵי הַצְּנוּר הַקְּדוּשׁ הַנִּקְרָא כָּל בְּש"ר.

וְהֵגַה כְּמִקְרָה הֵגַה קְרָה לְהַרְבַּ עַם תַּלְמִידָיו, כְּשֶׁמְסַתְּלַק הַרְבַּ לְעוֹלָם הַעֲלִיּוֹן, הֵגַם שִׁישְׁאָבוּ הַתַּלְמִידִים שְׁפַע תוֹרָה וְעִבּוּדָה מְרַב אַחַר, לֹא תְנוּחַ דַּעְתָּם, מִשּׁוֹם הֵהוּא רוחא

מְנוּי רֹאשׁ לְדוֹר הוּא רַק בִּידֵי הַשִּׁי"ת הַיּוֹדַע שְׂרָשׁ נִשְׁמַת הַדוֹר וְצִרְקֵיו וַיִּקְרָף אִי אֲפֻשֶׁר שְׂיִתְמַנֶּה רֹאשׁ עַל הַדוֹר עַל יְדֵי אָדָם, כִּי אִם עַל יְדֵי ה' בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא מְקוֹר הַמְקוֹרוֹת וְנִשְׁמָה לְכָל הַנִּשְׁמוֹת וַיּוֹדַע שְׂרָשׁ נִשְׁמוֹת שֶׁל כָּל דוֹר וְדוֹר, כֵּן הוּא שֶׁלַח רֹאשׁ וּמְנַהֵיג לָהֶם לְפִי מַה שְׂצָרִיכֵין. וְזֶה יֵשׁ לוֹמַר שְׂרָמֵז 'פְּקוּד ה' – שְׂאֲתָה – אֲלֵהִי הַרוּחַת לְכָל בְּשָׂר' הֵינּוּ אֲלֵהִים עַל כָּל הַרוּחַת וְהַנִּשְׁמוֹת שֶׁל כָּל בְּשָׂר, וְלִכְפֹּף לָךְ נָאָה לְפָקֵד אִישׁ עַל הַעֲדָה.

'פְּקוּד' - שִׁיחְבַר כָּל נִשְׁמָה וְנִשְׁמָה שְׂרָשָׁה

גַּם 'פְּקוּד' הוּא לְשׁוֹן חֲבוּר, כְּמוֹ דֵם מְפָקֵד פְּקִיד (כתובות ה'), וְהֵינּוּ שֶׁהַתְּפַלֵּל שְׂיִחְבַר ה' הַרוּחַת וְהַנִּשְׁמוֹת 'לְכָל בְּשָׂר' – כָּל אָחֵד לְשָׂרְשׁוֹ. 'אִישׁ עַל הַעֲדָה' – הֵינּוּ עַל יְדוֹ יַעֲלוּ וַיִּתְחַדְדוּ הַרוּחַת וְהַנִּשְׁמוֹת שֶׁל כָּל בְּשָׂר לְשָׂרְשָׁם, וְלִכְפֹּף אֲתָה ה' צָרִיף לְפָקֵד וּלְמַנּוֹת הָאִישׁ הֵגַה לְפִי הַדוֹר.

אִישׁ עַל הַעֲדָה - הוּא מַעֲלִיָּהֶם בַּמַּדְרָגָה

'אִישׁ עַל הַעֲדָה' הֵינּוּ לֹא כְּמוֹ שְׂאָמְרוּ יִשְׂרָאֵל בִּימֵי שְׂמוּאֵל הַנְּבִיא תְּנַה לְנֹו מְלִךְ (שמואל א' ח טו) שְׂיִהְיֶה הַמְּלָךְ בְּיָדָם רַק אִישׁ עַל הַעֲדָה – שֶׁהוּא יִהְיֶה עֲלִיּוֹן עַל הַעֲדָה, שְׁכַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל יִהְיוּ דְבוּקִים בּוֹ, וְהוּא יִהְיֶה כָּלל כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שְׂבָאוֹתוֹ הַדוֹר כְּדֵי שְׁעַל יְדוֹ יוֹכְלוּ לַעֲלוֹת וְלְדַבֵּק בְּשָׂרְשָׁם.

אֲשֶׁר יבִּיא לַפְּנִיָּהִם - שִׁיבָא מִהַרַע וְאֲשֶׁר יבִּיא לַפְּנִיָּהִם - שִׁיבְנֵם בְּקַדְשָׁה

וְהוּא שְׂרָמֵז רְש"י בְּצַחוֹת לְשׁוֹנוֹ, אָמַר לְפָנָיו רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם גְּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנָיו דַּעְתּוֹ שֶׁל כָּל אָחֵד וְאָחֵד – הֵינּוּ הַדַּעַת שֶׁל כָּל אָחֵד וְאָחֵד שֶׁהוּא לְפִי שְׂרָשׁ נִשְׁמָתוֹ, וְאִינֵם דוּמִין זֶה לְזֶה, לְכֹף מַנְהֵג עֲלֵיהֶם מְנַהֵיג שְׂיִהְיֶה סוּבַל כָּל אָחֵד וְאָחֵד לְפִי דַּעְתּוֹ – הֵינּוּ פְּנ"ל שְׂיִהְיֶה הַמְנַהֵיג כָּלל דַּעַת שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל, וַיִּהְיוּ הַכָּל כְּלוּלִים בּוֹ כָּל אָחֵד לְפִי דַּעְתּוֹ. וְאֲשֶׁר יבִּיא לַפְּנִיָּהִם – הֵינּוּ בַּתְּחִלָּה יבִּיא הוּא

בו, ולא יהיו הרבה דעות במטתו של שלמה המלך שהשלוש שלו. וזה שרמזו רז"ל בדברי קדשם שיהיה יכול להלך נגד רוחו של כל אחד ואחד, נגד דעתו של כל אחד, להיות היות שבהם שהניח הרעה הנאמן היה מורגא דדעת, ועין בדברי רש"י ותראה פלאות.

והשיב לו השם יתברך (פסוק יח) קח לך דייקא, שיהיה ראיה לך לבחינתך לדעתך, את הושע בן נון איש אשר רוח בו – שאטה בעצמך השפעת בו תמיד רוח הדעת שבו, וכעת גם כן בהיותך בגדלות המדרגה כמוך לפטירתך, וסמכת את דך עליו ונתת מהודך עליו למען ישמעו (אלי) כל בני ישראל – ותנוח דעתם בו פנין שהוא מבחינתך משפע מן, הגם שיהיה מהודך ולא כל הודך, עם כל זה מחמת שיהיה משרשך ישמעו אלי.

בינו נא אחי ורעי בדברים הללו המסלאים בפז ותראו האמת, כי אלו נתנו אל לבם זה אנשי דורנו, היו משתוממים על מה שגרמו עוונותינו פרוי לכבות החרדים אל יי ולתורתו ונעשית התורה כאלפי אלפים תורות, השם יתברך ירחם עלינו וישיב שופטינו כבראשונה ויוצאינו כבתחלה ויסיר ממנו גון ואנחה:

בפורי אביב

רבי יעקב אריה מרדכימין זיע"א

מחמת שיש לעם ישראל נשמות גדולות הם טרחנים ומקפידים על כל דבר

מדרש (במ"ד כא ב) משה מבקש מן הקדוש ברוך הוא בשעת מיתה, אמר לפניו רבוננו של עולם גלוי ונדוע לפניך דעתן של כל אחד ואחד, ואין דעתן של בניך דומין זה לזה, וכשאני מסתלק מהן בבקשה מן מנה פרנס שיהיה סובל כל אחד לפי דעתו.

דשדא בגווייהו הראשון דמקשקש במעיהם, לו יהיה השני גדול בערך הראשון, ובאלה הדברים תנום דעמנו שלא יהיו דברי רז"ל סותרים אהדרי (עין בוהר הרקיע), שאמר (הוריות יג.) מלך שמת כל ישראל ראויים להיות מלכים, תלמיד חכם שמת אין לו תמונה, ובמקום אחר דרשו (יומא לח:) 'וירח השמש ויבא השמש' (קהלת א ה) עד שלא שקעה שמשו של פלוני וירח שמשו של פלוני, ואמרו אין צדיק נפטר מן העולם עד שיהיה צדיק כמותו בעולם, והנה היא סתירה מפלגת. ובמה שכתבנו בדריהם נכוחים למבין וישרים למצאי דעת, כי הגם שיהיה צדיק כמוהו בעולם, לתלמידיו לא נקרא תמונה) והבן, זולת אם הצדיק הב' הוא גם כן מאותו טרש הקדשה של הראשון וממקור אחד יצאו, תנום במעט דעת התלמידים בו כדמיון האשה ביום האח, (אבל בודאי אינו כמו הראשון), דוק ותשפח בתלמידיו רבי מאיר אצל רבי יהודה, הגם שהלכה כרבי יהודה לגבי רבי מאיר, והבן.

והנה לפי זה שהצדיק המשפיע לעם דרכי יי? הוא בחינת צדיק יסוד עולם הנקרא כ"ל בש"ר (תהלים קמה כא), והוא המשליך הרוח במעיהם, והבן מאד. ועתה אחי ורעי התבוננו נא דברי הרעה הנאמן שבקש מהשם יתברך – להיות הוא שדא בגווייהו בכל ישראל רוחא קדישא מורגיה דיליה דרגא דדעת, והנה מתירא הגם שיעמד צדיק אחר אחריו להשפיע, עם כל זה לא תנוח דעת הצאן קדשים מחמת שהוא רוחא דשדא בגווייהו הרעני מהימנא, ויהיו התלמידים נפרדים בדעתם מן הרב ולא תתישב דעתם, ויהיו נפרדים זה מזה התלמידים גם כן ולא יוכלו לקבל השפעה.

על כן בקש יפקד יי? שאטה הוא אלקי הרוחות לכל בש"ר – דהינו שאטה הוא האלקים לכל הרוחות דשביק צדיק יסוד עולם הנקרא כ"ל בש"ר, תפקוד איש על העדה שיהיה מבחינתי ושורשי שמינח דעת בניך

דברי יואל

רבי יואל מטאטמור זיע"א

מדוע דוקא אחר פרשת בנות צלפחד

בקש מש"ר שייירשוהו בניו

במדבר ש' תנחומא (פנחס יא) פ'ין ש'שמע משה שאמר לו המקום תן נחלת צלפחד לבנותיו אמר הגיע השעה שאתבע צרכי שייירשו בני את גדלתי, אמר לו הקדוש ברוך הוא לא כף עלתה במחשבה לפני וכו'. ויש להבין למה דוקא כאן שאל זאת על ידי שראה בנות צלפחד יורשות, הלא גם בשאר בני אדם ראוי שהבנים ירשו את אביהם.

אף דהנה אם היה משה רבנו עליו השלום נכנס לארץ היה אז עולם התקון וכלע המות לנצח, אם כן אין שיה לבקש גדלה לבניו פ'ין שהוא בעצמו נשאר בחיים לעולם, אבל פ'ין שאמר לו הקדוש ברוך הוא שבנות צלפחד יורשות, הבין משה מזה שעדין אין עוד עולם התקון והוא לא יבס לארץ רק ישאר במדבר, על כן אמר על כל פנים ירשו בני את גדלתי, ואמר לו הקדוש ברוך הוא לא כף עלתה במחשבה לפני וכו' (קונטרס חידו"ת תש"ז קמג):

ואשר יוציאם ואשר יביאם וגו' (כו טז-יז)

אמרי פנחס

רבי פנחס מקוריץ זיע"א

מש"ר בקש מהש"ת מנהיג שיעבד את

ה' ועל אף כל זאת יהיה מערב עמיהם

יואשר יוציאם ואשר יביאם. ופרש רש"י - בנכיותיו. שמע בשם הרב דפולנא (בעל התולדות יעקב יוסף זיע"א), שהקשה לו חתנו הרב דחמלניק וצ"ל, דמשמע אני הייתי יכול להנהיגם בנכיותי, ואתה תמנה גם כן איש שנהיגם בנכותו. ואיך אמר העניו מכל האדם כזה.

אפשר לפרש, כמו שכתבתי כבר, שאמר השם יתברך למשה בני טרחנים הם וסרחנים הם על מנת כן תהיו מקבלים עליכם (ש"ד ז ג). וכתבתי הפרושים, משום דקשה למה הזכיר לשון 'בני', ואמרת שהפירוש הוא מצד שהם 'בני' - טרחנים וסרחנים הם.

כן מלך מקפיד על כל דבר קטן וחסר

לו

למשל כן מלך שמקפיד על דבר קטן שיחסר לו, אף על פי שאדם אחר לא היה מקפיד על דבר כזה, מכל מקום מחמת שיש בו גדל נפש שהוא כן מלך לכן מקפיד. ומלך יש לו גם כן גדל נפש יותר מאדם אחר. כף מחמת שהם בני ויש להם גדל נפש - לכך סרחנים וטרחנים הם, שהוא מחמת גדל נפשם חלק אלקי ממעל. וכן הקא הפירוש הוא 'בניך', משום שהם בניך נשמות גדולות אין דעתן שיה וימקפידין זה על זה, על כן תמנה מנהיג שיהא סובל כל אחד לפי דעתו. זאת הוא לפי הפשטות.

כל אחד מישראל נבא לעבודה אחרת

לפי נשמתו והמנהיג מביר זאת

אבל באמת הפירוש הוא באשר כבר כתבתי, דאין דעתן שיה זה לזה שכל אחד נבא לעבודה אחרת לפי נשמתו. כמו שכתוב בספר של הקדוש אדומ"ו מלבלין רבי יעקב יצחק שכל אחד ואחד נבא לעבודה אחרת. מחמת פי זה נבא לעבודה זו גם כן, למה נבא אחר, רק נבא לעבודה אחרת. והמנהיג דהוא הרבי צריך להפיר נשמות של כל אחד ואחד, וידע על אדם איזה עבודה שישכת לנשמה שלו ולקרבו ולקשרו לשרשו. וזהו מנה מנהיג שיהיה סובל לכל אחד לפי דעתו, פרוש נשמתו לקרבו ולקשרו לשרש שלו לכל אחד ואחד בידעית נשמתו ודו"ק:

התורה היא עץ חיים היא למחזיקים בה, והוא החיות הקדוש והנצחי, והם בסוד רוח.

'אופנים' - בעלי בתים הטורדים במו"מ
וחופפים מידי פעם דברי קדשה

ואופנים - הם הבעלי בתים פשירי ישראל, בעלי משא ומתן, והמה בסוד נפש, כי כללות ישראל הם גם בן בבחינת קומה שלמה עם נפש רוח נשמה. ואופנים הוא מלשון גלגל החזור בעולם זה עולה וזה יורד, והם טורדים בכל עת בעסקי פונסת ביתם, ולפעמים בא להם מחשבה טובה וכשרה לילך ולשמע ברכו וקדשה, או ללמד קצת או להתפלל ולתן צדקה וכדומה, וזאת המחשבה טובה בא להם רק מבחינת אותן הצדיקים אשר בתורת ה' חפצים אשר הם בחינת חיות הקדש - מהם נמשך להם זו המחשבה טובה.

'איש אשר רוח בו' - בחינת חיות הקדש

וזהו מה שכתוב במעשה מרובה (יחזקאל א כ) 'כי רוח החיה באופנים', הינו שהחיות של האופנים נמשך רק מרוח החיות הקדש. וכן ובהנשא החיות ונשאו האופנים לעמתן. ומשה רבנו ע"ה היה רעה נאמן לישראל ובקש מהקדוש ברוך הוא שיפקד על ישראל רעה טוב ונאמן, ולזה השיב לו ה' תברך קח את יהושע איש אשר רוח בו' - הינו רוח החיות הקדש וכמבאר. כי משה היה בסוד נשמה ויהושע בסוד רוח. והבן כל זה היטב:

צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי תשמרו להקריב לי במועדו. (כח ב)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

התפלה במקום קרבן ולכו צריד להתפלל בזמנה ובכונה

אפשר לרמוז, דהתפלות כנגד הקרבנות נקנו, כמו שצאמר (הושע יד ג) ונשלמה פרים

והשיב, שיש ב' בחינות באדם בעבודת השם תברך, א' שאינו יכול לעבוד אלא בהתבודדות, כמו נח שזכנס בתבה. הב' גם בין אנשים יכול לפעל פעלותיו ולהתערב בין גני אדם ולהיות דבוק בהשם תברך.

ונה שאמר משה רבנו עליו השלום, אני לא יכלתי לעבוד רק בהצנע, שעליתי למרום, ואפילו בארץ הייתי פרוש מן הבירות, כדאיתא באור החיים על פסוק 'אלה הדברים וכו'' (דברים א א) 'שלא דבר כלל עם גני אדם רק בדברי תורה. ואתה תמנה עליהם אדם אשר יוציאם ואשר יביאם בזכותיו - שיוכל להנהיגם ולהתערב עמהם ואף על פי כן יעבד השם תברך (ויספר הרב הג"ל פתיב מנה הרבה):

ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו (כו יח)

אוהב ישראל

רבי אברהם יהושע העשל מאפטא זיע"א

ג' בחינות בכלל ישראל - שרפים, חיות הקדש, אופנים / 'שרפים' - צדיקים שלכם בוער ושורף לקב"ה בכל רגע 'יפקד ה' אלהי הרוחת' וגו' 'יהושע וגו' אשר רוח בו' וגו' (כו טו יח). הנה בבחינת כללות ישראל ישנו בחינת שרפים וחיות הקדש ואופנים. שרפים נקראים - אותן הצדיקים אשר בכל עת ורגע לבם בער בקרבם מגדל התלהבות ותשוקות ואהבתם וינאיתם להבוא ברוך הוא וברוך שמו הנקבד והנורא, ובכל עת מוסרים נפשם וגופם לעבודתו תברך, אלו הם בחינת שרפים והם בסוד נשמה.

'חיות הקדש' - תלמידי חכמים צדיקים העוסקים בתורה

ובחינת חיות הקדש - הם אותן הצדיקים אשר חפצים בתורת ה', ובתורתו יהגו יומם ולילה לשמה ללמד וללמד לשמור ולעשות, הם המה הנקראים חיות הקדש, כי

גימטריא ת"פ, דעל ידי תפלה נכנעת לילי"ת
שהיא גימטריא ת"פ.

אֶת קרבני לחמי לאשי'. דקדוק הלשון בכנוי
באמרו 'קרבני', 'לחמי', 'אשי', להורות
בא דצריך האדם שיהיה דעתו ובלבו שלם
בתפלה, וזהו 'קרבני' – לי, לשמי. 'לחמי'
– לשמי. 'לאשי' – בלי שום מחשבה זרה:

מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים

רבי שניאור זלמן מלאדי

הגדרים וסיגים וההרקות בדורות אלו
יותר מבדורות הקודמים - מחמת שאנו
שקועים יותר מהם בתאוות

בזמן שבית המקדש היה קיים היו עושים
פעלתם על ידי התמיר. אכן כעת
שנתמעטו הלכבות תקנו האבות את התפלה,
דהיינו שחרית תקן אברהם שהוא מדת האהבה
לה', שעל ידי התבוננותו בסדר התפלה גדלת
ה' יתעורר בלבו אהבה כרשפי אש תשוקתו
להתפלל באחד, שזהו 'לחמי לאשי' – פרוש
שיתלהב כרשפי אש על ידי אותיות התפלה.
וזהו 'את קרבני' – רצה לומר האותיות מא'
ועד ת' לקרב אותם להפיל באחד.

והנה אנו רואים שהגם שמתבוננים בסדר
התפלה עם כל זה לא נתעורר כרשפי
אש לאחד. הענין הוא, כי בדורות הראשונים
היתה נאמנה את אל רוחם ולא משכו חבלי
עבותות אהבתם לזרים, היה בנקל לעורר
אהבה רבה בהתגלות לבו כרשפי אש. אבל
אנו שמשכנו האהבה והחס הטבעי לתאוות
זרים, אשר כבר נשרפה הנפש בחם הטבעי
ואי אפשר לה לעורר את האהבה לה' מחמת
שהנפש אסורה ביד הקלפות ואין חבוש מתיר
עצמו וכו', אשר לכן עצת ה' היא תקום
לעורר עלינו אהבה רבה מבחינת סובב כל
עלמין, אהבה כזו שלא נתגלה בדורות
הראשונים, אשר כנגדה בטלים ממילא כל

שפתינו. וצריך האדם להיות זהיר מאד
בתפלתו בכל עת, וזהו שלא יעבר עליו שום
זמן תפלה, דכמו שבקרבן אמרין עבר זמנו
בטל קרבנו, כך הדין בתפלה, דהפעלה שעושה
תפלה זו אינה עושה התפלה הבאה אחריה.
וגם כן כשיבוא להתפלל, צריך שיכונן את
דעתו לתפלה וקא בלי שיפנה לבו לשום
מחשבה אחרת, דומיא דקרבן, דמה אשם
לדעת אף יסורין לדעת (ברכות ה.). דהנה כל
הדינין והקטנות על ידי התפלות מתמתקים,
וכן נמי הקדיש הוא מתבר שלשלאין דפרזלא,
וכל זה צריך אדם לכוון דעתו, דהעקר תלוי
בכונת הלב, כמו שגאמר (ברבים יא יג) 'ולעבדו
בכל לבבכם', דעבודה שבלב זו היא תפלה.

יש להודרו לתפלה / התפלה וענינת
אמן גורמים ליחוד

ועקר הכל, התפלה היא צריכה וריזות גדולה,
ולפיכך אמר כאן שבא לרמוז ענין
התפלה במלת 'צו', דכל צו הוא לשון זרוז
מיד ולדורות, ולפיכך אמר 'צו' שהוא לשון
זרוז גדול, שיהיו וריזים וזהירים הרבה בתפלה.
והנה התפלה רמוזה במה שכתוב ו'אמרתי
אלהם', מצוה התלויה באמירה, והיא התפלה.
צו את ראשי תבות גימטריא 'אמן' שהוא
גימטריא 'הנו"ה אדנ"י', שעל ידי התפלה
וענינת אמנים דקדישים וברכות התפלה מתיחדים
זעיר ונוקבה שהם הנו"ה אדנ"י, ולפיכך
התחיל ב'צו את' שהוא ראשי תבות גימטריא
'אמן'.

התפילה מכניעה את הסטרא אחרא /
שלימות הפונדק

ואמרתם אלהם את קרבני לחמי'. את קרבני
ל'חמי ראשי תבות קל"א, גימטריא
סמא"ל, דעל ידי תפלה נכנע סמא"ל. וממקומו
הוא מוכרע, ד'קל"א הוא תרגום 'קול', וכא
לשון נופל על לשון, דעל ידי קלא שהוא
קול התפלה, נכנע סמא"ל שהוא גימטריא
קל"א, והינו אתי קלא ומבטל קלא. עוד,
בג' ישראל ואמרתם אלהים סופי תבות

ולצוות כלל על מועדים ורגלים, רק לאחר תפלת משה שלא תהיה צרת ה' כצאן אֲשֶׁר אין להם רעה, ותפלתו היתה על סוף כל הדורות, על בן נאמר אחר כך פרשת רגלים לנסע להצדיקים וירגישו טעם רגלים:

ובראשי חדשיכם תקיבו עלה לח' (כח יא)

לקוטי מזהר"ן

רבי נחמן מברסלב זיע"א

אמירת פרשת ובראשי חדשיכם סגולה לבנים

סגולה לזרע של קימא, שיאמרו שניהם האיש ואשתו וכו' פרשת ובראשי חדשיכם'. וכן כשהתינוק חולה, חס ושלום, יאמרו אז גם בן האיש והאשה פרשת ובראשי חדשיכם'. כי 'מארת' (בראשית א יד) חסר ואו, שהוא החיות של כל דבר, וכן 'בלות משה' (במדבר ז א) חסר ואו גם בן (ראה זהר ויחי רל"ו). ועין זהר פנחס רנ"ד). וכל זה הוא סוד פגימת הלבנה, שמשם נמשך בחינת 'מארת' חסר ואו, שהוא אספיה לרביי, חס ושלום. כי הנא"ו הוא החיות של כל דבר. ועל בן הנא"ו מרמז על חסרון החיות כנ"ל, ומשם נמשך מיתת הבנים קטנים, חס ושלום.

ובראש חודש מתחלת הלבנה להתמלאת ולהתפתקן בפדוע, פי אז הגיעה לתכלית הפגם והחסרון, ואזי תבין מתחילת התקון והמלוי. וזהו 'בלות' ראשי תבות כ'פכה ל'כל תולדותם (מוסף לר"ח), שבראש חודש נתפתקן ונמתק בחינת 'בלות משה', שהוא בחינת הלבנה, פי אזי מתחלת להתמלאת כנ"ל. ואז נמשך בחינת 'בלות משה', כפכה לכל תולדותם כנ"ל, שנמשך כפכה וסליחה והמתקת על כל תולדותם של ישראל, שיהיה נמשך עליהם חיים טובים וארבים, ועל בן פרשת ובראשי חדשיכם' סגולה לבנים כנ"ל:

(ח"א תורה קנא):

הקלפות והתאוות כהמס דונג מפני אש וכו'. והטעם, פי לךבר שאהבתו גדולה שומרו יותר. וכמו למשל האדם מחמת אהבתו לבנו אף שנתלכלך מאד רוחץ לכלוכו לנקות אותו הגם שהבן צועק מאד ואינו חפץ ברחוצו מצואתו, עם כל זה מגדל אהבת האב על הבן מרחיצו ומנקהו מצואתו. וכמו בן מחמת שאנחנו נתלכלכנו מאד בהשים אהבתנו לתאוות, הקרח השם יתברך לגלות אהבה רבה, והם הגדרים והסגיים וכל החמרות מה שהרחיק ה' אותם מהרע יותר מהדורות הראשונים שלא היו צריכים אז להתגלות אהבה רבה זו וכו'.

ועכשו תתן יעקב שהוא מדת הרחמנות תפילת הערבית נגד איברים ופדרים שהיו קרבין כל הלילה, דהיינו להתבונן איה שכל התענוגים הם לילה חשף ולא אור, ועל ידי זה יעורר רחמים על בחינת השמחה והתענוג שהמשיכו ממקום גבה עולמות עליונים ותדד פלאים מטה מטה להתלבש בבחינת גלות תוף האדם שיהיה מתענג ושמח את עצמו, ורק להיות עקר השמחה 'ישמח ישראל בעשיו', והיינו על ידי דברי תורה:

אמרי נעם

רבי מאיר מדו"קוב זיע"א

רק על ידי נסיעה לצדיקים זוכים להרגיש טעם הרגלים

יש לרמז מה שנגמר פרשת מועדים ורגלים אחר פרשת סמיכת יהושע על ידי משה, הוא לפי אומנם ו"ל (סוכה כו): חייב אדם להקביל פני רבו ברגל, כי העבדות בתורה ותפלה בימות החול יכול כל אחד גם בביתו לעשות, אבל הארת טעם שבת ורגל אי אפשר רק באסיפת ידידים וראי ה' אצל הצדיק וראש הדור. לזאת באם לא היה נתמנה ראש ורבי לכל דור ודור לא היה אפשר לתן

בין המצרים

אגרא דפרקא

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

קריאת פרשה פנחס בימי בין המצרים
" בשורה טובה לישראל על חלקת
הארץ והמוצרים

בשנת קביעות הש"א פשוטה, חקת בלק נפרדות ומטות מסעי מחברות. ולכאורה למה לא יהיו חקת ובלק מחברות ומטות ומסע"י נפרדות. ונראה לי דיותר טוב שיקראו פרשת פנחס בימי בין המצרים, שבו מבאר חלקת הארץ וכל המוצרים, והיא בשורה טובה לישראל בימים הללו שעתידין לירש הארץ, והימים האלה יהיו לששון ולשמחה ולמוצרים טובים (אות רלו):

פרי צדיק

רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א

כ"ב ימי בין המצרים נגד כ"ב אותיות התורה

איתא בשם הרבי ר' בער וצ"ל (המגיד ממעזריטש זיע"א) על פסוק 'כל רדפיה השיגוה בין המצרים' (איכה א ג), פרוש כל רדפי ה' – שרודף אחר השגת התגלות ה' יוכל להשיגוה ביותר בין המצרים, כמשל המלך כשאיננו בביתו יש ביכלת להגיע אליו בנקל יותר.

והענין הוא, פי כ"ב ימים שבין המצרים הם נגד כ"ב אותיות התורה שעברו ישראל אז, כדאיתא במדרש איכה שהקינות שהם מא' ועד ת' על רמז זה. וי"ז בתמוז הוא נגד אות א' שבו פיום נשתברו הלחות המתחילים באות א' אנכי. ותשעה באב הוא נגד ת' על שם "תם עונך בת ציון" (איכה ד, כב) (איכה ד כב) ששפך חמתו על עצים ואבנים.

'בין המצרים' – ההסתר והמיצר הוא רק בין תחומי ימים אלו ולאחמ"כ מתפשטת הקדשה ביתר שאת

ונה לשון בין המצרים – כמיצר מכאן ומיצר מכאן, שאין להסתתר התפשטות לא קודם המיצר, וגם לא אחר תשעה באב, שכבר נתקן ונשלם הכל דייקא בימים הללו בתוך ההסתרה, כמו שראינו שדייקא אחר חרבן הבית התחיל התפשטות והתפרכות תורה שבעל פה על ידי התנאים ואמוראים שעמדו אחר זה דוקא.

וכמו שאמרו במדרש (תנחומא ריש פרשת נח) שעקר התגלות תורה שבעל פה הוא דייקא על ידי צער ויסורים ועליהם נאמר (ישעיה ט א) 'העם ההלכים "בחושי ראו אור גדול" (ישעיהו ט, א)'. ועוד אמרו שם שהקדוש ברוך הוא קבע שתי ישיבות שיהיו הגוין בתורה יומם ולילה וכו' ואותן ב' ישיבות לא ראו שבי ולא שמד ולא גלות. ולהלן אמרו שם שאין רואין חבלי משיח, נראה מזה שיש להם קיום עד ימות המשיח:

אמרי פנחס

רבי פנחס מקוריץ זיע"א

יש לילך בהדרגה בימי קטנות אלו כדי לבא בהדרגה לימי הגדלות בימים הגוראים

כ"ג ימים של קטנות שמי"ז בתמוז עד אחר תשעה באב הם נגד כ"ג ימי הגדלות של ראש השנה עד שמחת תורה. ובאר הוא נ"י, אף ששם כ"ג ימים חוץ שמחת תורה, זהו משום ספיקא דיומא, וגם כאן יש דגמון עשירי באב, שם בראש השנה הוא יום הזכרון וכי"ז בתמוז סגלה לכתב קמיע לזכרון (כמו שכתוב במקום אחר) (סימן שנו), וכיום שמחת תורה אומרים "אתה הראת" ואחר תשעה באב בשבת נחמו קוראים אתה הראית, פי בין

וְכֵן אָמְרוּ לוֹ. הֲרֵי תְרֵי בֵיעֵי – שֶׁהַתּוֹלְדָה מִב' זִוְגִיתָא הֵן פְּלֵן לְבָנִים וְאִין נָפְר אִיזוּ מִהַשְׁחֹרָה וְאִיזָה מִהַלְבָּנָה, כֵּן אִין לְכֵם הֲפֵר, כִּי מִקְרָה אָחָד יִקְרָה אֶת פְּלֵן, שֶׁהַפְּרָעָנוּיּוֹת וְהַטּוֹבוֹת שְׁוִים בְּיָמִים בְּשַׁעוֹר אָחָד, זֶה כְּזֶה כ"א יוֹם הֵן, וְאִין כָּאן מְקוֹם תְּקִנָּה לְכֵם.

וְהַשֵּׁיב בְּדַגְמָא זֶה. אִימִי לְהוּ תְרֵי גְבִינֵי, אָמַר לְהוּ הִי דְעִינָא אוֹמְקָמָא וְהִי דְעִינָא חוֹרְמֵי – הֵן שְׁנֵי שְׁעִירִים שֶׁהֵבִיאוּ יִשְׂרָאֵל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, הַחַיּוֹרְתָא הִיא שֶׁהִתְהַה לְה' וְהָאוֹמְקָמָא שֶׁהִתְהַה לְעֲזָאֵל, וְהַגְּבִינָה, שֶׁהִיא הַתּוֹלְדָה מִקֵּחַ – שְׁנֵיהֶם לְבָנִים, שְׁגַם הַשְּׁעִיר לְעֲזָאֵל הָיָה מִלְבִּין עֲוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שְׁנֵאמַר 'וְנִשָּׂא הַשְּׁעִיר וְגו'', וְכֵמוּ שֶׁאָמְרוּ (יִזְמַא טו.) שֶׁהִיוּ קוֹשְׁרִין בְּהֵוָה שְׁעִיר הַמִּשְׁפָּלֶת חוּט שֶׁל זְהוּרִית וְכֵינֵן שֶׁהִגִּיעַ לְמַדְבַּר הָיָה מִלְבִּין.

וְכֵן הוּא הֶעֱנֵן בְּב' זִוְגִיתָא, שֶׁהִיוּ שְׁנֵיהֶם תּוֹלְדוֹתֵם לְכ"א יוֹם, וְתוֹלְדוֹת שְׁנֵיהֶם הָיוּ בְּיָצִים לְבָנִים, כִּי הִנֵּה שְׁנֵי שַׁעוּרִים כ"א יוֹם גַּם בֵּן תּוֹלְדוֹתֵיהֶן שְׁוִין בְּלַבּוֹן, כִּי כֵמוּ שֶׁהִכ"א יוֹם שֶׁמֵּרָאשׁ הַשְּׁנָה עַד הוֹשַׁעְנָא רַבָּה תּוֹלְדוֹת לַבּוֹן עֲוֹן וְכִפְרָה עֲלֵיהֶם, כֵּן גַּם יָמֵי כ"א יוֹם פְּרָעָנוֹת מִי"ז בְּתַמּוּז עַד ט' בָּאָב הָיָה תּוֹלְדוֹת לַבּוֹן עֲוֹנוֹת, כִּי הַצְּרוֹת וְיִסוּרֵין מְכַפְרִין, כֵּמוּ שֶׁאָמְרוּ (בְּרַכּוֹת נו.) גְּלוֹת מְכַפֵּר:

שְׁפַע חַיִּים

רבי יקותיאל יהודה מצאנו זיע"א

שבתות בין המצרים היו אצל צדיקים גבוהות ומרוממות יותר מכל שבתות השנה

וְרָאוּ אֶצֶל צַדִּיקִים שֶׁהַשְּׁבֻתוֹת שֶׁל יָמֵי בֵּין הַמִּצְרִים הָיוּ שְׁבֻתוֹת גְּבוּהוֹת וּמְרוֹמְמוֹת יוֹתֵר מִכָּל יָמוֹת הַשְּׁנָה. הָיוּ כְּמֵה חֲסִידִים וְאֲנָשֵׁי מַעֲשֵׂה שְׁנִסְעוּ אֶל רַבּוֹתֵיהֶם רַק בְּיָמֵי בֵּין הַמִּצְרִים, וְגַם אֶצֶל זְקֵנֵי הַק' מִצְאָנוּ זִיע"ע הָיוּ צַדִּיקִים קְדוּשֵׁי עֲלִיּוֹן שְׁנִסְעוּ אֵלָיו רַק

בְּיָמֵי הַרְעָה בֵּין בְּיָמֵי הַטּוֹבָה ד' הוּא הַאֲלָקִים וְגו'.

עֲבָשׁוּ אָמַר, כְּמוֹ שֶׁכָּאן מִתְחִיל יָמֵי הַשְּׁכָחָה מִי"ז בְּתַמּוּז, שֶׁם הַהַפּוּד, רֹאשׁ הַשְּׁנָה יוֹם הַזְכָּרוֹן, כָּאן ט' יָמִים אֶסוּר לְאָכַל בְּשַׁר וְלִשְׁתּוֹת יַיִן וְשִׁמְחָה, וְשֶׁם זְמַן שִׁמְחָתָנוּ, וּבְיוֹם הַט' כָּאן אֶסוּר בְּדַבְרֵי תוֹרָה וְשֶׁם שִׁמְחַת הַתּוֹרָה, וְאָמַר שֵׁשׁ עוֹד כְּמֵה דְבָרִים זֶה לְעַמֵּת זֶה, עַל כֵּן לִילֵךְ בְּהַדְרָגָה בְּקִשְׁנוֹת בְּיָמֵים הַהֵם כְּדֵי שִׁיכַל לְבָא לְגַדְלוֹת בְּיָמִים הַנּוֹרְאִים:

מִהְרָשׁ"א

רבי שמואל אליעזר איידלס זיע"א

כְּמוֹ שֶׁהִכ"א הַיָּמִים שִׁמְרָה עַד הו"ר מְכַפְרִים כֵּן גַּם כ"א יָמִים אֵלוֹ / בְּאוֹר וְכוּחוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה עִם סְבִי דְבֵי אֲתוֹנָה

אִייתו תְּרֵי בֵיעֵי וְאָמְרוּ לוֹ הִי דִזְגָתָא אוֹמְקָמִי וְהִי דִזְגָתָא חַיּוֹרְתִי, אִימִי לְהוּ אִיזוּ תְרֵי גְבִינֵי, אָמַר לְהוּ הִי דְעִינָא אוֹמְקָמִי וְהִי דְעִינָא חַיּוֹרְתִי [הֵבִיאוּ סְבִי דְבֵי אֲתוֹנָא לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה – שֶׁבָּא לְהַתְרוֹכַח עִמָּהם – שְׁתֵּי בְּיָצִים, אָמְרוּ לוֹ, אִיזוּ בְּיָצָה מִתְרַנְּגֶלֶת שְׁחוֹרָה וְאִיזוּ בְּיָצָה מִתְרַנְּגֶלֶת לְבָנָה. הִבִּיא לָהֶם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה שְׁתֵּי גְבִינּוֹת וְשָׂאֵל אוֹתָם אִיזָה מַעַז שְׁחוֹרָה וְאִיזָה מַעַז לְבָנָה] (בְּכוֹרוֹת ח.)

עַל דְּרַף שֶׁאָמְרוּ בְּשִׁמְעֵתִין (שם ט.) תְּרַנְּגֶלֶת לְכ"א יוֹם וְכִנְגְדוּ בְּלוּז, וְאֲמַרְיֵןן שְׂרַמְזוּ יְרַמְיָה (א יא) 'מְקַל שֶׁקֵּד אֲנִי רֹאֶה' שֶׁהֵם כ"א יוֹם מִי"ז בְּתַמּוּז עַד תְּשַׁעָה בָּאָב, וְהֵם רַמְזוּ לוֹ יָמִים אֵלוֹ בְּזוּגִיתָא אוֹמְקָמָא עַל שֶׁם הַגְּלוּת, וְלִפִּי שֵׁשׁ עוֹד כ"א יָמֵי סְלִיחָה וְשִׁמְחָה מִי"ז ט' רִאשׁוֹן שֶׁל רֹאשׁ הַשְּׁנָה עַד כ"א תְּשַׁרִּי - שֶׁהוּא הוֹשַׁעְנָא רַבָּה יוֹם גְּמַר הַחֲתִימָה כְּדִאִיתָא בְּמַדְרָשׁוֹת, וְהוּא שְׂרַמְזוּ לוֹ בְּזוּגִיתָא חַיּוֹרְתָא גַּם כֵּן עַל שֶׁם לַבּוֹן עֲוֹנוֹת.

(שם פ"ב מ"ז), ששעליהם נסמך העולם. אכל נראה דאו או קאמר, דגם התורה נתנה רק אחר ב' אלפים, והגם ד'בריתי יומם וליילה' (ירמיה לג ה) קאי אכולהו (ראה נדרים לב.), מכל מקום יש לומר הפרוש, עתים עתים הם, יש זמן שמתקנים על תורה ויש על עבודה כו', נמצא דהכל בכלל 'בריתי כו' לא שמת', רק שנתחלק לזמנים פריטים, כמו שאומרים בשם הרבי ר' אלימלך ז"ל כי עד האר"י ז"ל תורה ועתה גמילות חסדים כנ"ל:

הוא היה אומר נגיד שמא כו' ודלא מוסיף יסוף ודאשתמש בתגא חלף (מ"ג)

עבודת ישראל

רבי ישראל מסו"נין זיע"א

עשית התורה והמצוות למען כבודו ותברך ולא לקבלת שכר

הגה לכאורה כפל המאמר, דנגיד שמא ודאשתמש בתגא חלף ניהו. ויש לומר דרומז בזה על האדם כשלומד תורה או מתפלל, או איזה מצוה שעושה, שלא יעשה הדבר בשבילו, להגעת איזה שכר, או מיצאת איזה ענין, רק כל דבריו יהיו לשם שמים, הכל לכבודו ותברך שמו.

ויצ"ה זה הזכיר אותנו הקתוב באמרו (דברים כד י) 'כי תשנה בדרך משאת מאומה', רצה שמתפלל לכוננת איזה שכר, וזהו כמו שפלוה על המשכון, 'לא תבא אל ביתו לעבט עבטו', רצה לומר זה האיש לא יבא אל בית המלך פנימה, רק 'בחוץ תעמד כו'.

על בני ישראל לא לשקט ולא לנוח עד שיבנה המקדש ותחזר עטרה ליושנה

'יבא איש עני הוא', 'איש' רומז על הבורא ברוך הוא, שבזמן התרפון נראה כעני כככול. 'לא תשכב בעבטו', כי מצינו (שמו"ד נא) שהמקדש נתמשכן עמו. ואמר שצריכין

בימים אלו. כי השבתות הללו נשגבים ונעלים מאד. ימים אלו בהם סמך מלך בכל וכבש את ארץ ישראל שרף את בית המקדש וחלל את היכל ה' הם ימי סכנה ובכל שנה ושנה בימים אלו מתעורר הזמן, והקטרוג מתגבר בשמים וכו'.

כי בזמן שבני ישראל בשפל המדרגה יש עליהם התעוררות דינים. אכן ודקא בימים שפלים אלו, מאיר השם ותברך אור הקדשה אצל הצדיקים יותר מכל ימות השנה, שיוכלו לרומם ולהגביה את נשמות בני ישראל ביה שאת לכסות ולהגן עליהם מכל פגע וצרה, משום שפאמור לא מזכירים עוונות בזמנים שבני ישראל בצער.

לכן נסעו חסידים בימים האלו להסתופף בצל הצדיק, להיות נחבאים בצלו של הצדיק שסוכך עליהם להנצל מפגעי הזמן ומכל צרה וצוקה, ודקא בימים הנמוכים הללו מתרוממים הצדיקים יותר מכל ימות השנה ומראים להם עולמות עליונים גבוהים ורמים שם לא מגיע שום פגע וקטרוג, שום מסטין ומחבל, ומשם הם ממשיכים רחמים וישועות על בני ישראל:

מסכת אבות - פרק א'

על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים (מ"ב)

שפת אמת

רבי יהודה לייב מגור זיע"א

ג' הדברים שהעולם עומד עליהם נחלקים לתקופות בימי העולם

על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה. הר"ע מבפרטנורא פ"ש קרבנות. ואם בן בגלות עמד העולם על ב' וגלים. אכן יש לומר, תפלה הוא רגל הג', ולכן נקרא מעמדות (תענית פ"ד מ"ב) אנשי מעמד

יהיה 'עכשו' שונה. כל 'עכשו' הינו עבדות נפרדת, כדאיתא בזוה"ק לבושין דלביש בצפרא לא לביש ברמשא. וכן הוא, שכל 'עכשו' הוא עבדות נפרדת, זמן אחר ועבדות אחרת. וכן אמר דוד המלך ע"ה, 'חשבותי דרכי ואשיבה רגלי אל עדתיך' (תהלים קיט ט), כי הדרך להיות מקשר אל התורה הוא רק כשמנגע עצמו בתורה עם כל חושיו וכחותיו. ששים רבוא אותיות לתורה וכן ששים רבוא נשמות ישראל אשר נמצאים בתורה, וכן נהיה מתחנן עם הפלל.

וכאשר עסוקים עם הפלל, גם מקבילים מהפלל, ועוד יש מהפלל יותר ממה שנותנים, כמה יותר שעושים עם הפלל - אפשר לקבל מה מאותם היהודים, מה'עכשו' שלו אשר עשה אתו עשיה לטובה עבורם. כי 'כשאני לעצמי מה אני' - הינו שאם אני אהיה מפרד ח"ו מהפלל, אזי מתי אוכל לתקן ולהשלים את ה'עכשו' שלי. 'עכשו' אחד במקום 'עכשו' שני אינו יכול לתקנו, כי כל רגע הנו נפרד בצמצום ומהנה אור אחר (שיחת קודש בעריו"ט):

בני ישראל שלא ישכנו ולא ישקטו ולא ינוחו על זאת להחזיר העטרה ליושנה שתגלה ותראה מלכותו בקרוב, ולזה אמר 'השב תשיב לו את העבוט', ולזאת 'יברכה' ילך תהיה צדקה:

אם אין אני לי מי לי, וכשאני לעצמי מה אני, ואם לא עכשו אימתי (מ"ד)

חדושי הרי"ם

רבי יצחק מאיר מגור זיע"א

לכל רגע בחיים יחודיות שלא היתה מאז בריאת העולם ושוב לא תהיה

אם אין אני לי מי לי - אם אני לא אעשה את העבדות שלי מי יוכל למלאות את עשיתי, כל אחד מקרח לעשות את עבדותו שלו בעצמו לבדו. ואם לא עכשו אימתי - מתי יוכל להיות שוב ה'עכשו' של בעת. ברגע זה שאנו מדברים ומתבוננים, רגע זה לא הנה מזמן בריאת העולם ולא יהיה עוד, כי מקדם הנה 'עכשו' אחר ואחר כך

ספורי החסידות

"ויקרב משה את משפטן לפני ה'" (כו, ה)

כידוע, הרה"ק רבי אברהם בורנשטיין מסוכטשוב ז"ע, הנה לא רק פאדמו"ר על פס האדמו"רות, אלא שמש גם כרב ואב"ד בעירות שונות, אם זה בנאשעלסק, ואם זה בפרצובה, ואם זה בסוכטשוב עצמה, בה הנהיג את העדה פאדמו"ר, ובכל יום היו מביאים לפניו גם דיני תורה, מחוץ לבקשות ולקוטיילעך שקבל מאת הבאים במחצתו.

אחד מבעלי הדיון הרבי מסוכטשוב כבדרך אגב ואמר לו: "כבוד הרב בודאי יודע, במחלקת שפרצה לפני שנה בעיר פלוני בקשר לשוחט שהרבי העבירו ממשרתו, דוקא אני הייתי לצדו של האדמו"ר ואמרתי כי יש לעשות כפי שהרבי הורה".

באותו רגע, בו שמע הרבי מסוכטשוב את הדברים הללו, התרומם חיש מהר מפסאו, ואמר לאותו בעל דין: "ברגע הזה פסלת אותי מלדון בדינך! ואיני יכול לשמש פדון בדינך. וראיה לדברי מהפסוקים הנ"ל; בנות צלפחד פנו למשה רבנו ע"ה ואמרו לו: "אבינו... לא

פעם הגיעו אל ה'אבני גזר' שני בעלי דין כדי להתדין. קדם פתיחת הדיון העיר

וכי כחו גדול ועצום להנהיג את העם. לכו אליו כדי למנותו למנהיג, ואני אבוא אחר־כך ומלאתי את דבריכם, כדי שיאות להיות לרבי."

החסידים שבו אל הרבי ה'צמח צדק', ואכן, תוך כדי דברים ובקשות כי יאות להמנות עליהם למנהיג, הגיע אחר־הם הדוד רבי חיים אברהם. פאָשר הוא נכנס לחדר, התרומם מיד ה'צמח צדק' מקומו לכבודו, בהפצו לרמוז לדודו כי הוא זה אשר צריך להנהיג את העדה. אלא שרבי חיים אברהם נענה מיד ואמר לו: "שבו על מקומכם. אָמנם אני הדוד, אבל אתם הרב והאדמו"ר לחסידים."

היה בעדת קרח, כי בהטאו מת..." כלומר, אבינו לא צדד בדעתו של קרח בשעת המחלוקת, אלא היה לצדו של משה רבנו. וכי אז, בשמע משה רבנו את המלים הללו, מיד הקריב משה את משפֶטֶן לפני ה', והוא עצמו לא רצה לדון בדיון שלֶהוּ, שכן גם דברים אלו הם כבר בגדר שחד.

(אביר הרועים)

"יפקד ה'... איש על העדה" (כו, טו)

אז טען הרבי ה'צמח צדק' בפני החסידים ואמר: "הכי'צד יכול אני להיות לרב ולמנהיג, הרי צריך אני לדעת 'רזון דאורייתא' ואין לי בהם ידיעה." נענה ואמר לו אָחד מזקני החסידים: רז"ל אָמרו (אבות פ"ו) כי כָּף הוא הסדר. קדם כל וְנוֹתַנָּה לוֹ מַלְכוּת, ומאן מַלְכֵי רַבְנָן. דְּהֵיִינוּ, קָדָם כָּל מַתְמַנִּים לְמַלְכָּה, וְרַק לְאַחַר מִכֵּן וְיִמְגַלֵּין לוֹ רַזֵּי תוֹרָה'.

השיב שוב הרבי ה'צמח צדק' ואמר לסובבים אותו: "באם הייתי צריך להיות רבי, הרי שלפחות הייתי שומע על כָּף איזָה רמזים מסביב זקני הרבי נ"ע" (הוא בעל ה'תניא'). נענו מיד פמה מזקני החסידים ואָמרו לרבי פה אָחד: "יודעים אָנוּ כי שְׁמַעְתֶּם מֵהַרְבֵּי הַזָּקֵן פְּמָה רְמִיזוֹת כִּי עֲלֵיכֶם מְטֻלַת הַהִתְנַהֵּגָה, הֵן מֵהַפְתָּבִים שְׁמֹסֵר לָכֶם, וְהֵן מֵהַחֲלוּם שְׁחַלְמַתֶּם, וְאִם כֵּן, חַזְבִּים אֶתֶם לְטַל עַל עַצְמְכֶם אֵת עַל הַהִתְנַהֵּגָה'.

וְזֶה פֶּשֶׁרן שֶׁל שְׁנֵי הַרְמִזִּים. 'ומים לפני הסתלקותו של האדמו"ר הַזָּקֵן, בְּעַל ה'תניא', הוא מסר לנכדו ה'צמח צדק' פמה פְּתָקִים בכת"י באָמרו לו "קח, וְיִהְיֶה לָךְ לְמַשְׁמֶרֶת, זֶה עוֹד יְבֹא לָךְ לְתוֹעֵלַת". וְאוֹדוֹת הַחֲלוּם; שְׁבוּעַ קָדָם הַסְתַּלְקוֹת זָקְנֵנוּ בְּעַל ה'תניא', חֲלֵם הַנְּכַד הַרְבֵּי ה'צמח צדק' חֲלוּם נוֹרָא, וּבְחֲלוּמוֹ וְהִנֵּה סֵפֶר תוֹרָה נוֹפֵל. כָּל כָּף כָּבֵד הִיָּה הַסֵּפֶר, עַד

ביום בו נסתלק הרה"ק רבי דב בער ז"ע אדמו"ר ה'אמצעי' מליובאוויטש, למתיבתא דרקיעא (ביום ט' בכסלו תקפ"ח), חפצו כל החסידים כי חתנו הרה"ק רבי מנחם מנדל ז"ל, ה'צמח צדק' ימלא את מקום חותנו ויתמנה עליהם כאדמו"ר וכאלוף לראשם. בשל כָּף נכנסה אליו משלחת של זקני חסידים כדי להכתירו לרבי, ביניהם נמנו: החסיד המפֶּלֶג רבי הלל מפאריטש, רבי יצחק אייזיק מוויטבסק, רבי יצחק משה מיאסי, רבי פֶּרִץ חַן מוֹשְׁרֵינְגוֹב ועוד אחרים.

אלא, שפאָשר שמע ה'צמח צדק' את דבריהם, הוא מאן בְּכָל תַּקָּף לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ אֵת עַל הַאֲדָמוּ"רוֹת, באָמרו לְחַסִּידִים: "אֲנִי אֵינִי רְאוּי לְהַתְמַנּוֹת עֲלֵיכֶם כְּמִנְהִיג. בְּאִם רְצוֹנְכֶם כְּמִנְהִיג, הָבוּ לָכֶם לְמִנְהִיג וְלְרַבִּי אֵת דוֹדֵי הַצִּדִּיק רְבִי חַיִּים אֲבָרָהם [בְּנוֹ שֶׁל הַרְה"ק רְבִי שִׁינְאוֹר זְלַמֵּן ז"ל עַל בְּעַל ה'תניא',] כי לוֹ מִשְׁפֶּט הַבְּכוֹרָה וְהוּא רְאוּי לְהִנְהִיג אֵת הָעֵדָה". וְאָמְנָם, הוּא שֶׁלַח אֵת הַחַסִּידִים מֵעַל פְּנֵיו, בְּצוּוֹתוֹ עֲלֵיהֶם לְנִסֵּעַ לְרַבִּי חַיִּים אֲבָרָהם וּלְמַנּוֹת אוֹתוֹ כְּרַבִּי וְכָאֲדָמוּ"ר.

משֶׁשְׁמַע דודו רבי חיים אברהם כְּדָבָרִים הַלְלוּ, נִעְנָה וְאָמַר לְחַסִּידִים: "לְכוּ וְאָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי מְנַחֵם מְנַדֵּל לְבַל יְשַׁלַּח אֶתְכֶם מֵעַל פְּנֵיו. הֵן כֻּלָּם יוֹדְעִים כִּי לוֹ נֶאֱמַר וְלוֹ יָאָה לְנִהַג בְּאֲדָמוּ"רוֹת,

ותכף ככלותו לדבר, פשט רבי צבי את הבגד הלבוש שהיה לבוש בו, והלבישו את הרבי דב בער, והמגיד הק' נתישב על פס האדמו"רות. (המגיד ותלמידיו)

"תשמרו להקריב לי במועדו" (כה, ב)

מכאן יש רמז לתפלה בזמנה, שהרי תפלות המה במקום הקרובות, ונאמר פאן להקריב קרבן במועדו.

הרה"ק רבי יהודה לייב אייגר מלובלין (רבי לייבל'ה) ז"ע, נכדו של הגאון רבי עקיבא אייגר זצוק"ל הסתופף בצלו של הרה"ק מרן רבי מנחם מנדל מקאצק ז"ע, 'השרף'. וכבר ידועים הדברים כי אצל השרף מקאצק היו מתפללים את התפלה בשיעה מאחרת.

פעם שאל רבי לייבל'ה אייגר את רבו מרן השרף מקאצק ז"ע אודות אחר זמן תפלה, "מה אשיב לסבי רבי עקיבא אייגר, כאשר ישאל אותי מדוע אני נזהר בתפלה בזמנה?" השיבו הרבי מקאצק: "תאמר לו, כי הרמב"ם פוסק כי פועל העסוק כל היום בהשקות כליו, וקתוצאה מכך הוא מתחיל לעבד רק בערב, מגיע לו שכר עבודה פאלו עבד כל היום. פן הוא הדבר בתפלה, ההקנה לתפלה פמוה בתפלה עצמה, וגם על ההקנה מקבלים שכר..."

(הרבי מקוצק)

עלת שבת בשבתו (כ"ה י)

העיד הרה"צ רבי פנחס שניאור זצ"ל, בנו של הרה"צ המקבל רבי יחיא שניאור זצוק"ל תלמידו המובהק ואיש סודו ואמונו של רבנו הרה"ק רבי ישראל אביחצירא ז"ע **הבא סאלי** כי בילדותו, פשהו מתגוררים בבודניב, באותו

שאף אחד לא הצליח להרימו מחמת כבדו, ורק הוא, הצמח צדק' הצליח להרימו. אז התבטא זקנו ואמר לו "אכן, רק אתה הצלחת להגביה את התורה".

אלא, שעם כל זה, על אף ששמע מפי החסידים כי רק הוא ראוי להתמנות כרבי, ועליו מטל על ההנהגה, הרי שבמשך חצי שנה מאן עדן ה'צמח צדק' לישב על פס ההנהגה, עד שלאחר הפצרות מרבות מוזקני החסידים, נאות לקד להתחיל להנהיג קהל עדת ישורון, ולהורותם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו. וכאשר הגיע חג השבועות תקפ"ח, נתישב הרבי הצמח צדק' לראשונה בראש השלחן, והחל להנהיג את העדה.

(בית רבי)

"ונתתה מהודף עלי... (כו, ב)

כאשר נסתלק מרנא ורנא הבעש"ט הקדוש ז"ע פחג השבועות תק"כ, נתישב בנו הרה"ק רבי צבי ז"ע על פס האדמו"רות והנהיג את התלמידים, וכלם היו כפופים למרותו. הכל ידעו כי פינו ש'הבעש"ט הותיר אחריו פן אשר ראוי למלאות את מקומו, הרי שהוא מלא מקומו העקרי, והוא המנהיג אחריו, ושאר התלמידים כל אחד נהל את עדתו במקום אחר, כפי שצוה עליהם רבם הבעש"ט קדם הסתלקותו.

ברם. כל זה היה רק למשך שנה אחת. לשנה האחרת, ביא"צ הראשון של מרנא הבעש"ט, פחג שבועות תקכ"א, פשבת כל התלמידים אל השלחן בצלו של הבן רבי צבי, נתרומם לפתע רבי צבי מקומו, פנה אל התלמיד הגדול של הבעש"ט, הוא ניהו הרה"ק רבי דב בער ז"ע **המגיד מועזריטש** ואמר לו: "היום היה אצלי אבא ז"ל ואמר לי, כי השכינה והפמליא של מעלה עם כל החבילה" (מיט'ן גאנצען פעקל) עברו לכבודו".

ויז'ניץ], עשתה על הישוב הארצישראלי התורתי רשם בל ימחה לטובה ולברכה.

המונים נהרו לתפלות ולעריכת השלחנות שנהלו שלושת האחים בקמבי, או לדרשות אשר השמיעו בעצרות עם שנקהלו לכבודם, בערים הגדולות בפתח תקווה או בתל אביב. ואולם, האחים עצמם לא שתו לפס לכל הכבוד הזה אשר מעניקים להם. עליהם עשה רשם הרבה יותר גדול, עצם קדשת ארץ ישראל לה זכו להגיע בעלותם לארץ ישראל.

בחג השבועות, התפללו שלושת האחים הקדושים תפילת מוסף ליד שריד בית מקדשנו, הכתל המערבי. או אז נתכבד הרה"ק ה"דמשק אליעזר" ז"ע להתפלל פש"ץ לפני התבה, ובהשתפף נפשו עליו בעת התפלה, הרעיד קולו המלבב את כל האויר סביב ואת כל האויר, עד שנקם כל לב שומע, בשמעו את געגועי הנפשיים בשפכו שיח תפלה קדש רבון כל עלמיו.

כאשר הגיע הרבי ה"דמשק אליעזר" בתפלתו לקטע "ותערב לפניך עתירתנו פעולה וקרבן" גברה התרגשותו עד מאד, בפרט באמרו "אנא רחום... השב שכירתך לציון עירך וסדר העבודה לירושלים", וכל הקהל הרב שהתפלל באותה שעה ליד הכתל המערבי, עזר ממש את נשיותו, והקשיב לכל מלה היוצאת מפיו ברטט קדש ובדומיה, ויהי המעמד לחרדת אלקים.

רבה של ירושלים הגאון רבי יוסף צבי דוינסקי זצוק"ל שהיה נוכח גם כן באותו מעמד, הפליא אח"כ ביותר את תפלתו של ה"דמשק אליעזר", ואף אמר בבדיחותא: "ראו נא, כיצד הרבי מוויז'ניץ אמר בבטחה ובזעזע את המלים "ושם נעבדך ביראה כימי עולם וכשנים קדמוניות", מבלי להוסיף אפלו 'בלי נדר'... כיון שמבטח הוא כי כבר יבוא משיח צדקנו, ובמהרה נעבד את השי"ת בבית המקדש שיבנה במהרה בימינו".

(מאור החיים)

רחוב שבו התגורר רבנו, היה אביו קורא לו מדי יום חמישי בערב, נותן בידו מעטפות גדושות קומנים, אותן הכין ביחד עם בנו הבכא סאלי, והיו משלחים אותו להניחן בפתחי בתים ומזהירים אותו, לכל זהו אותו בהגעתו ובלקתו, כדי שלא לבגש את הנזקקים למעות צדקה לכבוד שבת קדש.

אף זאת זוכר הוא, שפשטות ומועדים היו עניים סועדים על שלחנו של ה'בכא סאלי', אף לא רק אז, כי אם גם בימות החל, מעולם לא חסר סביב שלחנו מנון של תלמידי חכמים מדקאים באביונות.

ועוד מספר הוא, מאשר ספר לו אביו רבי יחיא זצוק"ל: פעם נכנס ה'בכא סאלי' בביתו של אחיו, הרה"ק רבי יצחק **בבא האמי** ז"ע וראה שעל הקיר היו תלוים בדים נאים לקשוט, כדרך שהיו נוהגים במרוקו לשטח בדים צבעוניים על הקירות לנוי. הודעו ה'בכא סאלי' וקרא: "קשוטים?! יהודים אין להם במה לחיות והבית שלך מוקשט?!... על אתר הורה להסיר את הבדים מן הקירות ומקדם לחיטים, כשהוא מורה להם לגזר את הבדים ולתפר מהם בגדים ילדי עניים.

(פרקי תולדות - בבא סאלי)

אחרי חג הפסח של שנת תרצ"ה, עלה הרה"ק רבי אליעזר מוויז'ניץ ז"ע, בעל "דמשק אליעזר" לארץ ישראל בצוותא חדא עם שני אחיו, הרה"ק רבי חיים מאיר ז"ע בעל "אמרי חיים", והרה"ק רבי ברוך מסערט וויז'ניץ ז"ע בעל "אמרי ברוך", כדי לרצות את אבניה של ארץ ישראל ולחונן את עקרה הקדוש.

שלושת האחים הקדושים שהו בארץ ישראל פחדשים, והם טילו בארץ לארפה ולרחבה. הופעתם המלכותית של שלושת הנסיכים לבית ויז'ניץ [וכפי שנתכנו בפי המוני שלומי בני ישראל "די וויז'ניצ'ער קינדער" - ילדי בית

הרה"ק רבי מאיר (רוטנברג) זי"ע מאפּטא

בעל "אור לשמים"
יומא דהילולא - כ"ה תמוז

רבי פנחס זצ"ל, אביו של רבי מאיר מאפּטא (השני), וְאָחיו רבי ישׁרָאֵל מסְטאָשׁוֹב. חתניו היו: רבי יעקב קאפיל זצ"ל, רבי מנחם מנדל רבין זצ"ל מגלוגוב, ורבי אריה ליבוש ניהוז זצ"ל מחלם.

תלמידיו:

תלמידים רבים הקים רבי מאיר מאפּטא. בין הנוצעים שָׁפָּהֶם; הרה"ק רבי ישׁכָר בער זי"ע, הסב"ק מראדושיץ. הרה"ק רבי שלמה הכהן זי"ע מראדומסק, בעל ה"תפארת שלמה" (שְׁהִיָּה אומר בכל יום את התפלה הידועה אותה חבר רבו הרה"ק רבי מאיר מאפּטא, ואף נדפסה בראש ספרו 'תפארת שלמה'). הרה"ק רבי חיים זי"ע מצאנז, בעל 'דברי חיים'. הרה"ק רבי יהודה ליבוש זי"ע מליפסק. הרה"ק רבי חיים זי"ע מוואלברום זי"ע, ועוד צדיקים רבים.

בעל התפלה אצל 'החזו'

רבי מאיר היה ידוע בפעל תפלה מיוחד ויחידע גון עוד בימי הרפוא, כְּשֶׁהִסְתוּפָה בְּצֵלוֹ שֶׁל רבו הקדוש מִן החזוּה מְלָבְלִין זי"ע. כְּאִשֶּׁר הרבי מְלָבְלִין חָפֵץ בְּבַעַל-תְּפִלָּה טוב הָיָה שׁוֹלַח אֶת תְּלִמְדוֹ רבי מאיר מאפּטא לְהַתְּפַלֵּל לְפָנָי העמוד, ואף גם כְּאִשֶּׁר בְּקֶשֶׁת הרבי מְלָבְלִין לְזַמֵּר בְּתְּפִלָּה או בְּשִׁלְחַן הַסְּהוּר אִיזָה גגוּן מְעֵלָה, הָיָה הרבי מְלָבְלִין מְכַבֵּד אֶת רבי מאיר שְׁהוּא יָשִׁיר אֶת הגגוּן, כִּינן שְׁהוּא "מבין גדול בגוונים".

ולא בכדי הַצְּלִיחַ רבי מאיר לעורר אֶת לב העם בְּכַח הַשִּׁירָה וְהַשְּׂמִיחָה, שֶׁגַּם כֹּה הִיָּתֵה דְרָכּוֹ, לְהַתְּפַלֵּל מִתּוֹךְ שִׁירָה וְזַמְרָה. וְכַאֲשֶׁר נִשְׂאֵל עַל כֹּה הַשִּׁיר: כֹּה דַרְכָּם שֶׁל צַדִּיקִים, לְהַתְּפַלֵּל לְפָנָי ה' בְּלִשׁוֹן שִׁירָה. כִּי הֵם מְבַטְּחִים מִהִשִּׁית שְׁבוּדָאֵי יְמֵלָא אֶת כָּל מִשְׁאֵלוֹת לָבָם לְטוֹבָה, וְגַבְעִינֵיהֶם חָשִׁיב הַדְּבָר כְּאִלוֹ כְּבָר נִתְקַיְמָה בְּקִשְׁתָּם, וְלָכֵן הֵם שְׂמִיחִים עַד שֶׁהֵם אוֹמְרִים אֶת הַתְּפִלָּה בְּלִשׁוֹן שִׁירָה בְּשִׂמְחָה. כִּי בְּכַח הַשִּׁירָה יְכוּלִים הֵם לְהַשְׁפִּיעַ לְכַנְּלָא עֲלֵמָא שְׁפַע בְּרָכָה וְהַצְּלָחָה (מַפְעֵלוֹת צַדִּיקִים)

רקודים בליל "כל נדרי"

בְּעֵת תְּפִלַּתוֹ וְשִׁירָתוֹ הִיָּה רבי מאיר כְּלוֹ אֵשׁ לְהִבָּה, וּבְהַתְּלַבְּבוֹת הַרְבֵּה בְּתַפְלוּתוֹ וּבְגַגְוִינָיו גָּר אַחֲרָיו רבִים וְטוֹבִים, וּמַעֲוֹרָר אֶת לב העם לְשׁוֹב בְּתִשְׁבָּה שְׁלֵמָה לְפָנָיו ית"ש, עַד שֶׁהָיָה מְלָהִיב לְבָבוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעַבּוֹדַת הַשִּׁית, מִתּוֹךְ שִׂמְחָה עֲצוּמָה.

פַּעַם, בְּעָרֵב יוֹם כְּפּוֹר, בְּעֵת שְׁבִיט מְדֻשָּׁו הָיָה מְלֵא בְּמֵאוֹת חֲסִידִים שְׂפָאוֹ לְתַפְלַת "כָּל נְדָרַי", וְכִנְסוּ רבי מאיר בְּסַעֲרָה לְבַיִת הַמְּדֻרָשׁ וְהִכְרִיז בְּקוֹל גְּדוֹל: "הַיּוֹדִים יִקְרִים. הִבֵּה נְפִיִּס אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה שְׁפָגְמֵנוּ בָּהּ כָּל הַשָּׁנָה, וְלֹא קִיַּמְנוּ אֶת

אור שְׁמִשׁוֹ שֶׁל הרה"ק רבי מאיר מאפּטא הַאִיר בְּעָרָו בְּשַׁנַּת תק"ח, אֲזַ נולד לְאָבִיו הַצַּדִּיק רבי שְׁמוּאֵל הַלּוֹי סג"ל וְיִגְגֵרְטוֹן זצ"ל, שְׁהִיָּה מְצַאֲצָא הרה"ק רבי ישְׁעִיָּהוּ הַלּוֹי הוֹרְבִיץ, בְּעַל הַשֶּׁל"ה הַקְּדוּשׁ. וְלִמְעַלָּה בְּקֶדֶשׁ מִשְׁפַּחַת הוֹרְבִיץ" הַמְּיֻחָסֵת, אֲשֶׁר שְׁרָשָׁה וּפְאָרָה בְּבִנּוֹ וְרַחֲמֵיהּ הַלּוֹי בְּעַל הַמְּאֹר."

אֲחִיו הַגְּדוֹל הָיָה הרה"ק רבי מְרֻדְכֵי הַלּוֹי מְסֻטָּאשׁוֹב זי"ע, אֲשֶׁר הִסְתוּפָה בְּצֵלוֹ שֶׁל הרה"ק רבי אֲלִימֶלֶךְ מְלִיז'עֵנְסֵק, וְלֵאחֶר מִפִּן בְּצֵלוֹ שֶׁל הרה"ק הַחֲזוּה מְלָבְלִין זי"ע, וּכְאֲחִיו, הָיָה אף רבי מאיר מִתְּלִמְדֵי הַמְּבַהֲקִים שֶׁל מֶרֶן 'הַחֲזוּה' מְלָבְלִין. כְּאִשֶּׁר הָיָה הרה"ק רבי מְרֻדְכֵי מִשְׁמֵשׁ כְּחָזֵן נְפֵלָא בְּעִיר מַגְוִרֵי סְטֻבָּאֲנִיץ, הָיָה אֲחִיו רבי מאיר מאפּטא מִשְׁמֵשׁ כְּ"מְשׁוֹרֵר" שֶׁלוֹ לְסִיעוֹ בְּעַבּוֹדַת הַתְּפִלָּה וְהַגְּוִן, וְעוֹמֵד לְפָנָיו כְּעַבְדָּא קַמֵּיהּ מְרִיָּה.

בְּשַׁנַּת תַּקע"ה נִתְיָשֵׁב עַל פֶּס הַנְּהַגַת הַעֲדָה, וְאֲזַ נְחָשֵׁב כְּמַנְהִיגָם שֶׁל כָּל הַיְּהוּדִים הַפְּשׁוּטִים בְּכָל רַחְבֵי פוֹלוֹן הַקּוֹנְגְרֶסָאִית. בְּאוֹתוֹן שְׁנַיִם גְּזָרָה מְשֻׁלַּת פוֹלוֹן לְבַל יִתְפַּלְלוּ בְּבֵית הַחֲסִידִים, וְאִפְלוֹ שְׁלֵא לְשִׁירוֹ זְמִירוֹת וְגוֹנִים. אֲלֵא שְׂרָבֵי מֵאִיר לֹא שְׁמַע לְקוֹלָם וְהַמְשִׁיךְ בְּדָרְכּוֹ בְּקֶדֶשׁ בְּתַפְלוּתוֹ וּבְגַגְוִינָיו הַמַּעֲוֹרָרִים לֵב וּנְפֶשׁ. בְּשֶׁל כֹּה נִשְׁלַחַה אֵלָיו מִשְׁלַחַת שֶׁל חוֹקְרִים כְּדֵי לַעֲצֹר אוֹתוֹ... אָבָל בְּהִגָּעַם, הַתְּרַגְּשׁוֹ הַחוֹקְרִים בְּיִתְרָה מִהַתְּלַבְּבוֹתוֹ הַגְּדוּלָּה שֶׁל רבי מאיר, וְלֹא הַעִיזוּ לְגַשֵּׁת אֵלָיו. לְשֵׁאלַת אֶחָד הַפְּקִידִים מֵיוֹע הַאֵז מִתְּפַלֵּל כְּבָזָאת הַתְּלַבְּבוֹת, הַשִּׁיב רבי מאיר "חם לבי בְּקִרְבִי בְּהִגִּי תְבַעַר אִשִּׁי...". וְאָכּוֹ, הַמְּמַשְׁלָה בְּשִׁלָּה אֶת הַגְּזָרָה.

כּוֹן מִיָּחֹד הָיָה לְהֵם לְגוֹנֵי הרה"ק רבי מאיר זי"ע בְּפִי הַמוֹן הַעֵם, כּוֹן אוֹתָם גְּוִנִים שְׁשׁוֹרֵר בְּסִדֵּר הַתְּפִלָּה, כְּמוֹ זִמְרָה "לְכָה דוֹדֵי", פִּינִס "קַל אֲדוֹן", וּפִינִיטֵי הַיָּמִים הַנוֹרָאִים, וְכֹה אוֹתָם גְּוִנִים שְׁשׁוֹרֵר בְּשַׁעַת עֲרִיכַת הַשְּׁלִחְנוֹת בְּשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים. וְכֵשֶׁם שְׁגוּגֵי חֲצוֹ סְטָאשׁוֹב בְּתַפְרֶסְמוֹ בְּרְבוֹת הַשְּׁנַיִם בְּקִרְבֵּי יְהוּדִים רבִים, כְּמוֹ כֵן הָיָה פְּרִסוֹם רַב לְגוֹנֵי רבי מאיר מאפּטא זי"ע, אֲשֶׁר גַּם לֵאחֶר הִסְתַּלְקוּתוֹ הָיָה מְשַׁמְעִים רְבוֹת בְּפִי תְלִמְדֵי, וְגַם בְּפִי חֲסִידִים אַחֲרֵים בְּמִשְׁךְ שְׁנַיִם רְבוֹת.

הוּא גַם הַשְּׂאִיר אַחֲרָיו גְּסַח תְּפִלָּה מִיָּחֹד לְיָמִים נוֹרָאִים, עֲלִיו אֲמַרוּ וְזָקְנֵי הַחֲסִידִים כִּי "כָּל מִי שֶׁהָאִזוֹן לְתַפְלוּתוֹ וּלְגוּוִינָיו, נְדָמָה הָיָה לוֹ כִּי הוּא נִמְצָא בְּבֵית הַמְּקַדָּשׁ, בְּשַׁעַת הַשְּׁלִיחָה הָיָה שְׂרִים בְּכָלֵי שִׁיר". בְּיוֹם רַבִּיעִי לְסִדֵּר "תַּאֲסַף אֶל עַמִּי", כ"ה לְחֹדֶשׁ תְּמוּזָה תַּקצ"א, אִתְקַטֵּר בְּקִטְרָא עֲלָהָ וְנִסְתַּלַּק לְמִתְבַּתָּא דְרַקִּיעָא, וּמְנו"כ בְּבֵית הַעֲלָמִין בְּאַפּטָא. זי"ע.א.

צאצאיו:

שְׁנֵי בָנִים הַשְּׂאִיר אַחֲרָיו הרה"ק רבי מאיר זי"ע. הַרְאִשׁוֹן הוּא

הרה"ק רבי מאיר (רוטנברג) ז"ע מאפּטא

בעל "אור לשמים"
יומא דהילולא - כ"ה תמוז

לעולם השפּל הָיָה, והוא חפץ להשיב נפשו ונשמתו אל אביה שבשמים. ואכן בקושי רב הצליח להעירו מדבקותו. רבי מאיר החזיק לו טובה כל ימיו על כך שלא יצאה נפשו קודם ומנו. (אור המאיר)

מאמרותיו

"ויאמר מי אלה לך, ויאמר הילדים אשר חנו אלקים את

עבדך" (בראשית לג, ה)

עשו שאל את יעקב; אתה שהנך צדיק גדול, עובד ה', מרפנה לשכינה, מה לך בכלל עם אשה וילדים?

ועל כך השיבו יעקב: הילדים אשר חנו אלקים. הילדים הם אחד הדברים הגדולים לעבודת ה', כי בכך יש המשוף לבני ישראל, בלכת הבנים בדרכי התורה.

"ובא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם... לפני האלקים" (שמות יח, יב)

פרש הרה"ק רבי מאיר מאפּטא זצ"ל: אהרן וזקני ישראל הראו כאן דרך; "לפני האלקים" - לפני שמגיעים למדרגות גבוהות של אלקות, יש צורך "לאכל לחם", צריך כל איש מישראל להתברך בפרנסה, כדי שיהיה משחרר מהדאגות הארציות.

"ושפטו את העם בכל עת..." (שם, פס' כב)

הצדיק פדוע ממשיך ל'ישראל השפעות טובות, למלא את כל משאלות לבם לפי הזמן. זהו שגאמר "ושפטו את העם בכל עת", לכל עת וזמן יש את הצרכים שלהם. ואמנם הצדיק האמתי מרגיש בהם, והוא יודע כיצד להשפיע טובה על בני ישראל.

מה שכתוב בתורה". דבריו הקדושים עוררו את העם לעשיית תשובה, וכלם געו בבכינה רבה במשוף כמה שעות.

לאחר שאמר את דבריו נגסו רבי מאיר לביתו. ובחלוף שעות נגסו שוב לבית המדרש, וכאשר מצא את הקהל פשעו כלם בוכים על עוונותיהם, הרים את קולו בשנית ואמר: "יהודים יקרים! לא לכו התפנתו. עלינו לשוב בשמחה אל השי"ת". ותוך החל לזמר "האדרת והאמונה" בקול שמים.

בכך עורר רבי מאיר את הקהל בבית המדרש להפסיק מעט מהבכיות, עד שהשמחה וההתלהבות בבית המדרש הלכה והתעצמה, והיא היתה לה גדולה, עד שכל הקהל החל לרקוד משוף שעה ארבה, כאשר הרבי מאפּטא מרמז באמצע המעגל. רק לאחר מכן נגש רבי מאיר לפני התבה ופתח באמירת תפילת "כל גברי" בנגון הידוע. (עדת צדיקים)

התפשטות הגשמיות בתפלה

פעם, בשעה שעמדו שני האחים הקדושים, הרה"ק רבי מרדכי מסטאשוב והרה"ק רבי מאיר מאפּטא בתפלתם פשעו שופכים זקון שחן לחש לפני הבורא ית"ש, מהר לפתע הרה"ק רבי מרדכי ז"ע מסטאשוב לסיים את תפלתו, ונגש אל אחיו הרה"ק רבי מאיר ז"ע מאפּטא שעמד עדין באמצע תפילת שמונה-עשרה אחוז דבקות עילאית ולא יע. ובהרימו קול צעקה החל למושכו בשוולו, ולא הפסיק מקף עד שהצליח לאחר מאמצים לעורר את רבי מאיר מדבקותו העילאית והוא חזר לתפלתו כאחד האדם.

לאחר מכן ספר רבי מרדכי, שעשה עליית נשמה בתפלתו, וראה את אחיו רבי מאיר שהיה אף הוא בעת עליית נשמה, כשהוא משתעשע ומתענג בעולמות העליונים. אז הבין שאחיו רבי מאיר גמר בדתו להשאר שם, ולא לרדת עוד

להעלות נר תמיד - לזכר נשמת

כג' תמוז

רבי יעקב יוסף השני ב"ר פינחס מאוסטראה
רבי שאול משה ב"ר יצחק א. אלימלך זילברמן מויערשוב (ב' שו"ת ר' שאול משה, פרדס שאול)

כה' תמוז

רבי מאיר ב"ר שמואל סגל הלוי רוטנברג מאפּטא (ב' אור לשמים)

כו' תמוז

רבי סיני הלברשטם מז'מיגרד ב"ר ברוך מגורליץ

כא' תמוז

רבי אליהו בעל שם ב"ר משה מוורמזא
רבי צבי הירש ב"ר דוד מקמינקא
רבי אברהם מתתיהו ב"ר מנחם נחום משטעפאנעשט
רבי לוי יצחק ב"ר יחיאל לייפר מנדבורנה

כב' תמוז

רבי שלמה ב"ר מאיר מקארלין
רבי ישראל יוסף ב"ר אלעזר דוד מרדושין
רבי יצחק אייזיק ב"ר יהודה צבי לאנגר מסטרעטין

אוצר גאוני הדורות – פרשת פנחס

מצוה כזו שהיא קנאה לכבוד ד' ולמען שלא יאמרו היתרו פרושים את הדבר ולא יסורו את לבב ישראל מד' בהנחותם עם בנות נכר, הלא עגנו בזה תשלומו רק בעולם הגמולי, לא בן עשה השם ותפרו, פי נתן לו פרותיו בעולם הזה, וזה הוא, שבאמת החלה המגפה, ויצמד פינחס ויפלל, שעשה פלילות עם קונו ויעצר המגפה, אם בן הזה זה הצלת נפשות כלל ישראל ופקוח נפשות רבות ולמוד זכות על כלל ישראל, אשר על הדין לכך זכות אמרו שאדם אוכל פרותיהן בעולם הזה (שבת קכו, ב), לכן אמר הקב"ה בדין הוא שיטל את שקרו, שהשיב את חמתי מעל בני ישראל, שעצר המגפה, לכן הנני נתן לו את בריתי שלום. בן באור המדרש לדעתי.

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי: (כא, יא)

משך חכמה

רבי מאיר שמחה מדוונסק זיע"א

בשמות בני יששכר נרמזו ארבעת חלקי התורה

ובמדרש (במדבר רבה כא-א) בדין הוא שיטל את שקרו. הבאור, דקתיב (ישעיה ג) אמרו צדיק כי טוב פי פרי מעלליהם יאכלו. והענין, דיש שני עניני מצוות, מצוה אחת לנקם בעושי רשעה ולהרף פועלי און, שלא ילמדו אחרים ממעשיהם, והמה לא יפריחו פרי רשעתם בכרם ד', קהל ישראל, וכמו שאמר רבי אלעזר בר שמעון (בבא מציעא פג, ב) קוצים אני מכלה מן הכרם, בענין כזה ליכא השכר בעולם הזה, רק שמור הוא בעולם הגמול, כיון שלא עשה טוב בעולם המעשה, לא בן הנני מצוות אשר המה מפעלות חסד וטובה, באלו אוכל פרותיהן בעולם הזה, וכמו שפנו חקמים בריש מפנין (שבת קכו, ב), יצין שם.

לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום: (כה, יב)

כתב סופר

רבי שמואל בנמין סופר זיע"א

בכח השלום וההתאמצות לכבוד ד' היא העומדת לישראל

לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום. במדרש (במדבר כא, א) בדין הוא שיטל שקרו. ונ"ל הנה מיחס הקרא פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, וכבר הרגיש רש"י וכתב שהיו קוראים לו בן פוטי זה שפטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה, לכן יחסו הקרא שהוא בן אהרן.

ונראה לכאור הלא גם הם ידעו זה ונגנו אותו במשפחת אמו, ומה פעל התייחסו אחר אביו. ויש לומר דהנה מדת בני אברהם שהם רחמנים, ומפל שפן בני אהרן ורופי

ונה שאמר אמרו צדיק כי טוב, אם הוא צדיק שעושה רק טוב, בזה האפן אוכל פרותיהן בעולם הזה, לא אם הוא צדיק שעושה נקם ומקנא ודן עושי רשע, וכן אמרו בפרוש הפסוק בריש פאה בירושלמי, ובסוף פרק קמא דקדושין (דף מ, ב) וידוע מה שדרשו ז"ל (ילקוט מלכים, ריו) על מה לך פה אליהו, ולכן פאן שפנחס עשה מעשה נקם ודקר בתניו אל בטן האיש, הלא

עוד נראה לי, כי מי שעובד על מנת לקבל פרס אין בדין שיטל שכרו, כי עובד לעצמו להנאתו כדי שיאריך ימים ויהיה לו פרנסה וכבוד, אבל העובד שלא על מנת לקבל פרס ראוי לשכר כמו שכתב החובת הלכות (שער יחוד המעשה, פרק ה). והנה מי שעובד על מנת שיחיה ויעשיר אינו מקים ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך, כי יש לו אהבה בלבבו והיא אהבת עצמו. וגם בכל נפשך אפלו נוטל נפשך הוא אינו מוסר נפשו, כי כל עצמו אינו עובד ה' רק שיחיה בעולם הזה, וגם אינו מותר מממונו, דהא כל תכליתו שיחיה בנחת בעשר ולא בעני ואיך יאבד ממונו. ומי שאינו חס על נפשו ומעמיד עצמו בסכנה לכבוד ה', נגלה לכל כי כל עבודתו הוא לאהבת ה', ואם פי משלם ה' שכר גם לעובד על מנת לקבל פרס, אבל זה רק חסד מתנת שכר. והנה פנחס זה שהעמיד עצמו בסכנה להרג נשיא בישראל ולא חס על כבודו ומסר נפשו בדין הוא שיטל שכרו, ולא לבד על מעשה זה אלא על כל מה שעשה עד עכשו, כי עובד שלא על מנת לקבל פרס. וזהו שאמרו בדין הוא שיטל שכרו ולא מתנת חנם הוא.

שלוש אוהבים את הבריות, ופנחס הראה פאן אכזריות גדול, שעשה מעשה ודקר איש ואשה יחד והמיתם. ולכן אמרו ראיתם בן פוטי זה וכו', שיען שהוא בן פוטי יש בו מדות אכזריות, כי מצד אביו היה לו להיות רחמן.

ובאמת פנחס בודאי אחז במדת בני אברהם וזקנו אהרן, אוהב שלום ואוהב את הבריות וזה היה בטבעו, אבל עשה נגד טבעו והתחזק לעשות פזה לכבוד ה' ותורתו לקנאות קנאת ה' צבאות, וכיון שפנחס בא מזרעו של אהרן שהיו רודפי שלום ואוהבים הבריות ביותר, ומכל מקום התחזק עצמו נגד טבעו לקנא קנאת ה' בדין ובראי ששכר הרבה יטל. וזהו שאמר, פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, שהוא מרגל להיות רחמן ולא אכזרי, והוא השיב את חמתו, ומי שבטבעו הוא בפסן ורגזן אין חדוש אם פעם לכבוד ה' ינקם גם בן ויכעס על עוברי עברה, אבל פנחס שאין זה בטבעו וקנא את קנאתו, לכן אמר לו הנני נתן לו את בריתי שלום, ובדין הוא שיטל שכרו, כי היה מתאמץ ומתחזק לכבוד ה' כל כף לעשות דבר שטבעו מתנגדת, כנ"ל נכון.

ונראה לי עוד, כי כל שכר המצוות אינו אלא מתנת חנם, כי אם תצדק מה תתן לו, כדברי המדרש (תנחומא שמיני, ט) מה להקב"ה שוחט מן הצנאר או מן הענף, רק רצה הקב"ה לזכות ישראל כדי להרבות ששכרם. אבל בעבודה וזה פתיב (דברים, ו, טו) כי אל קנא, ופרש רמב"ן כמו שאשה מתקנאת ביהוה חרפתה, ואם בן מי שעוקר עבודה וזה עושה טובה להקב"ה בכיכול, כי חפץ בכף מעצמותו לא לטובתו לבד. ולכן בפנחס שמכחו ועל ידי התפעלותו נתבטל העבודה וזה שעבדו בפעו, לכן בדין שיטל שכרו ולא מתנת חנם הוא.

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה מארפונקעל זיע"א

פינחס מסר נפשו במצוה שאינו מצווה ומגיע לו שכרו בדין

לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום (כח יב). במדרש (במדבר כ"א א), בדין הוא שיטל שכרו. ואפשר לפרש על פי מה שהבאנו מה שפרש הגאון הקדוש בעל 'ישמח משה' זי"ע (פר' חיי שרה ד"ה עוד ביאור) הפסוק (תהלים ס"ב יב) 'אחת דבר אלהים שמים זו שמעתי' וגו', ותמצית דבריו הקדושים, דלקאורה כל

מיתור הפרשה נתן ללמד גדל מעלת ראשי חדשים שאין מכבדיו קראוי

אִתָּא בפנחס ושם האשה המכה המדינית כזבי בת צור ראש אמות בית אב במדין הוא, וכתב רש"י אחד מתמשת מלכי מדין שנאמר את אוי ואת רגס ואת צור וגו', והוא הנה חשוב מכלם שנאמר ראש אמות, ולפי שנהג בזיון בעצמו להפקיר בתו, מנאו שלישי.

נשתוממתי מאד מזה לראות ברור הדבר מה שאנו אומרים תמיד, כי זה פסק גדול אם נכתב על אדם בתורה איזה דבר של גנאי, וכדאי הקאיות שהבאנו לאמת הדבר, אבל עתה אנו רואים כי לא לבד לבני ישראל הרי זה חרפה אוילי ח"ו עולמית, אף גם לאמות העולם לחרפות ולגדאון עולם יש לו, מי זה יגיד לצור מלך מדין אשר נתן לו פסק בתורה להיות שלישי, אפסור לשחוק הנה לו, וכתבו עלי היהודים מה שיצאו, אבל לאחר שנאבד מן העולם עתה רואה חרפתו המר לו ממנות בעלמא דקשוט.

מעיתה נתפעלתי היום ראש חדש אשר נכתב בתורה פרשה שלמה, ובראשי חדשיכם וגו' עד ששי, הלא מדה טובה מרבה, הניש קץ לכבוד היום הראש הנה אשר זכה להקרא בתורה ובראשי, ואם הרשע הנה צור אשר נכתב עליו ראש אמות וגו' במדין, לכבוד הנה לו, ראש חדש שזכה מהקב"ה להקרא ראש, ונכתב על המועד הנה כמה פסוקים בתורה, וקרננו בקרבן יום טוב, הניש קץ לכבוד היום הנה.

ובפרוש אמרו (שבועות י, א) ראש חדש איקרי מועד, אלו לא זכו וישראל אלא לכבוד ראש חדש הלא דים.

ומעיתה אני תמה למה מוזלזלין כל כך במועד המכבד הנה אשר זכינו לו בכל חדש וחדש, והתורה מכבדת

המצוות שאדם עושה, טרם שיתחיל לעשות צריך לסייעתא דשמיא, כמו שכתוב (ויק"ר כו ב) 'מי הקדימני ואשלם' (איוב מא ג) טרם שנתתי לו בית האף יקדם מצות מזונה או מעקה, ועד שלא נתתי לו בן האף יכול לקדם מצות מילה, וגם לגמר המצוה צריך לעזרה מקדם, כמו דאיתא (קידושין ב:) אלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו אינו יכול, נמצא לפי זה דתחלה וסוף אין האדם עושה רק האמצעי, והקדוש ברוך הוא ברב רחמיו וחסדיו יחשב לו כאלו הוא עצמו עשה מתחלה ועד סוף, וזהו 'אחת דבר אלהים שמים זה שמעתי כי עז לאלהים', ולא האדם עושה, ומצד הדין אין מגיע לו שכר רק על האמצעי, ולך ה' חסד' מצד החסד משלם הקדוש ברוך הוא 'כמעשהו', פרוש, כמו שהוא התחילו וגמרו, עד כאן ושפתים: שק.

ובנה יש לפרש מה שאמרו תז"ל (תנחומא עקב ו) המתחיל במצוה אומרים לו גמר, דאם התחיל ולא גמרו שמע מינה דהוא סבר דדי שהתחיל, אבל באמת ההתחלה אינו שלו, על כן צריך לגמר כל המצוה, וגם אז לא יקבל שכר רק מצד החסד. והא תינח במצוה שאדם מחייב לעשות, אבל במצוה שאינו מצוה עליו, ולא רק שהתחיל, רק מסר נפשו עליו כעין מעשה דפנחס, שהוא הלכה ואין מורין בן (סנהדרין פב.) ומסר נפשו עליו, אז נחשב לו ההתחלה והגמר כמו שעשאו בשלם, על כן בדין הוא שישלם שפרו פנ"ל, וקל להבין [ועין בפרה"א סוטה כב: ח"א ד"ה שמעיה(ו)].

ושם האשה המכה המדינית כזבי בת צור ראש אמות בית אב במדין הוא: (כה, ט)

אור רש"ז

רבי שמחה זיסל זיו - הסבא מקעלם זיע"א

ב. י ויִקַּח חֲנוּן אֶת עֲבָדֵי יְרֹד וַיְגַלַּח אֶת חֲצֵי זְקָנָם וַיִּכְרֹת אֶת מְדוּיָהֶם בַּחֲצֵי עַד שְׂתוּחֵיהֶם וַיִּשְׁלַח־ם, וַיָּבֵא לִידֵי מִלְחָמָה עִם אֲרָם וַהֲרִים וּמִלְכֵי צוּבָה וּמִלְכֵי מַעֲכָה וְעַם בְּנֵי עַמּוֹן ד' אַמּוֹת, וּכְתִיב (ס) וַיֵּרָא יוֹאָב כִּי הִיָּתָה אֵלָיו פְּנֵי הַמִּלְחָמָה וַגּוֹ', מִי גָרַם לְדוֹד כִּף שֶׁבִקֵּשׁ לַעֲשׂוֹת טוֹבָה עִם מִי שֶׁאָמַר הַקַּב"ה לֹא תִדְרָשׁ שְׁלָמָם, לִכְךָ כְּתִיב צָרוּר אֶת וַגּוֹ'.

וְלַמְּדִים אָנוּ מִפָּאָן, כִּי כָל מֵה שֶׁמִּתְחַפֵּם אָדָם עַל דְּבָרֵי תוֹרָה וְעוֹבֵר עַל דַּעְתָּהּ וּפּוֹעֵל לְפִי שִׁכְלוֹ, לֹא יִצְלַח, דְּהָרִי דוֹד עָשָׂה פֶּאֶן מַעֲשֵׂה חֶסֶד שְׂגוּרָם לְשָׁלוֹם שֶׁהִשְׁתַּחֲוֶה בְּצַעְרוֹ, וּלְפִי רְאוּת הַשִּׁכָּל זֶה מְכַנֵּן לְתַכְלִיתוֹ, אֲבָל בֵּינָן דְּהַתוֹרָה אִמְרָה לֹא תִדְרָשׁ וְכוּ', לֹא זֶה בְּלִבְדֹּ שְׁלֹא גָרַם לְשָׁלוֹם, אֲלֵא אֲדַרְבָּה גָרַם לְבִזְיוֹן צָרוֹת וּמִלְחָמוֹת, דְּיֵינִי הַתוֹרָה פּוֹעֵלִים אִף הַפֶּה מֵהַנְּרָאָה לְפִי הַשִּׁכָּל הָאָנוּשִׁי.

אִמְנָם הָאִמָּת הִיא כִּי כִף הוּא טָבַע הָעֵנִין, כִּי אֲחֵרֵי שֶׁאִמְרָה הַתוֹרָה לְדָרֵשׁ שְׁלוֹמָם, אִף כִּי הַפְּלִיגָה מֵאֵד בְּעֵנִין הַשְּׁלוֹם, ע' בְּמִדְרַשׁ רַבָּה (פנחס יט, א), הָרִי אֵינן הַפְּנוּגָה שֶׁבְּמִקּוֹם הַזֶּה אֵינן צָרִיף שְׁלוֹם, אֲלֵא שְׁמִדַּת הַשְּׁלוֹם עֲצָמָה מְחִיבָת כִּף, כִּי אֲחֵרֵי חֲטָא הַפְּרוּד שֶׁנִּפְרַד לוֹט מֵאֲבָרָהֶם, וְאֲחֵרֵי שְׁלֹא קָדְמוּ בְּלָחֶם וּיְמִים, הִנֵּה מִדַּת הַשְּׁלוֹם עֲמָהּ הִיא עַל יְדֵי רְחוּק, וּבְדַרְבָּה זֶה אֲפָשֶׁר הַשְּׁלוֹם עִמָּם, וּבְכָל עֵנִין שֶׁל הַתְּקַרְבוּת עִמָּם מִנְחַח מִתְּלַקְתָּ, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר אֲבָרָהֶם אֲבִינִי לְלוֹט (כראשית יג, ח) אַל נָא תְהִי מְרִיבָה וַגּוֹ' הַפְּרַד נָא וַגּוֹ', הֵינִי דְזוּהוּ דְרַף הַשְּׁלוֹם, וְלִכְן כִּשְׁעֵבֵר דוֹד עַל לֹא תִדְרָשׁ וְכוּ', נִגְרַמוּ תִכְף בְּזִיוֹנוֹת וּמִלְחָמוֹת.

וְכֵן הוּא עֵנִין הַשְּׁלוֹם בְּקִנְאוּתֵיהָ דְפִנְחָס, שֶׁהִתְקַוּוּ (כמדבר כה, יא) מִיִּחְסוֹ אֲחֵרֵי אֲהָרֹן שֶׁהִיָּתָה מִדָּתוֹ אוֹהֵב שְׁלוֹם וְרוֹדֵף שְׁלוֹם וּמִקָּרְבָן לַתּוֹרָה, וּמִבְּאֵר בְּמִדְרַשׁ אֲבוֹת דְּרַבִּי

הַיּוֹם מֵאֵד לְבַד הַקָּרְבָּנוֹת כְּמוֹ קָרְבָּנוֹת הַחֵג, הֲלֹא רֹאשׁ יִקְרָא בַתּוֹרָה אֲחֵמָהָ, וּכְדָאֵי לְכַבֵּד הַיּוֹם הַזֶּה שֶׁזְּכִינוּ לוֹ וְהַקַּב"ה מְכַבְּדוֹ, וְהוּא יוֹם פְּפָרָה כְּמִבְּאֵר בְּגִמְרָא חֲלִין (ס. ב) וַיּוֹם תְּשׁוּעָה מִיַּד שׁוּגָא, אֲשֶׁרֵיכֶם יִשְׂרָאֵל.

אֲשֶׁתוֹמָם מֵאֵד מֵאֵד עַל מַתַּנֵּת חֲלָקְנוּ בְּכָל חֵדֶשׁ וְחֵדֶשׁ, מוֹעֵד גְּדוֹל, קָרְבָן בְּזִמְן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הִיָּה קָנָם, כְּמוֹ יוֹם טוֹב מִמֶּשׁ, מִסְפָּר אֶחָד, הַבְּקָשָׁה בְּיַעֲלָה וְיָבוֹא וְזָכְרוֹן כו' וְזָכְרוֹן וְכוּ', לְהַתְּפַעֵל מֵאֵד תְּפַלַּת מוֹסַף כְּמוֹ יוֹם טוֹב, וְלֹא עוֹד אֲלֵא שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ זִמְן פְּפָרָה לְכָל תּוֹלְדוֹתָם וְכוּ' וְזָכְרוֹן לְכָל יְהִי' לְכָל הַנוֹלָדִים י', בְּזִמְן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הִיָּה קָנָם הִיָּה מִתָּר לְחַלֵּל שְׁבִית בְּקִדּוּשׁ הַחֵדֶשׁ בְּשִׁבִיל קָרְבָּנוֹת בְּמוֹעֲדָם, עֲלִינוּ לְשַׁבֵּחַ, אֲשֶׁרֵינוּ מֵה טוֹב חֲלָקְנוּ.

צָרוּר אֶת הַמְּדִינִים וְהַפִּתָּם אוֹתָם: (כה, יו)

מִשְׁנַת רַבִּי אֲהָרֹן

רַבִּי אֲהָרֹן הוֹטְלָר זִיע"א

דיני התורה פועלים אף כנגד שקל האדם כפי הנראה במקראות הפרשה

בְּמִדְרַשׁ רַבָּה (כא, ה) אִיתָא, צָרוּר אֶת הַמְּדִינִים אַע"פ שְׁפַתְכֵתִי כִּי תִקְרַב אֶל עִיר לְהַלָּחֵם עֲלֶיהָ וְקִרְאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם, לֹא לֹא לֹא תַעֲשׂוּ כֵּן לֹא תִדְרָשׁ שְׁלוֹמָם וְטוֹבָתָם, אִתָּהּ מוֹצֵא בְּמִי שֶׁבָּא עֲמָהּ בְּמִדַּת רַחֲמִים לְסוּף בָּא לִידֵי בְּזִיוֹן מִלְחָמוֹת וְצָרוֹת, וְאִיזָה זֶה דוֹד (שמואל ב, י) וַיֹּאמֶר דוֹד אֲעֲשֶׂה חֶסֶד עִם חֲנוּן בֵּן נַחֲשׁ, אָמַר לוֹ הַקַּב"ה אֲתָה תַעֲבֹר עַל דְּבָרֵי, אֲנִי כְּתִבְתִּי לֹא תִדְרָשׁ שְׁלָמָם וְטַבְתָּם וְאֲתָה עוֹשֶׂה עִמָּם גְּמִילוֹת חֶסֶד (קהלת ט), אַל תְּהִי צָדִיק הַרְבֵּה שְׁלֹא יְהֵא אָדָם מִתָּר עַל הַתּוֹרָה, וְזֶה שׁוֹלַח לְנַחֵם בְּנֵי עַמּוֹן וְלַעֲשׂוֹת עִמּוֹ חֶסֶד, סוּף בָּא לִידֵי בְּזִיוֹן (שמואל

נִזְכְּרוּ זולתי ראשי המשפחות ומספר האישים, עד כאן.

הנה באן אצל מנן דור באי הארץ לא נאמר בשום שבט ושבט אלא רק למשפחותם, ולא נאמר בשום אחד מהם במספר שמות כמו אצל מנן דור המדבר, להפליא הפלא ופלא לראות גדלת מתי מדבר, על דרך ואדעך בשם הנאמר במשה רבנו עליו השלום, ולהשתומם כמה נפתח מדרגתם בדור אחד אחריהם אף שהם גם כן ראו מעמד הנבחר, ולראות עוד כמה מדרגות עם היותר גדול בדעה שישותו מעשיו עם הדעת.

ומי החכם וזכין את זאת כמה חס ושלום נופלים דורות האחרונים זה אחר זה רחמנא ליצלן, ולא לחנם אנו רואים מה שקרה בדור היתום הלזה אשר העיזו פנים להרים ראש ולהאסף אספות להשפיל חס וקלילה קרן התורה והיגאה, ולא יתבישו לומר כי לשם שמים עושים זאת הנבילה והעזות שלא לקבל עליהם יראת שמים, כמבאר באורחות חיים להראש ו"ל, שמו שמים על זה, ובקצרת השם תבדך ובושו ויכלמו עדי עד אם לא יתורו חס וקלילה מדרך הרעה הנמנית בפרשת בקותי (כו). אשר כל אחת גוררת השניה, עד כופר בעקר, וכמבאר ברש"י שם, ושלחם היא עברה החמישית לא למד לא עשה מואס באחרים העושים, שונא את החכמים המוציאים כל משנתם מהפסוק, ואחר כך מונע אחרים מלעשות.

ו**עבירה** זו נמנית אחרי עברת שונאת חכמים וד"ל ברור השם שלא שם חלקנו בהם, ונזכה להתחזק בתורה ויראה גם יחד, כמאמר הכתוב (איוב כח, כח) הן יראת ה' היא חכמה, ועין ברש"י ובמצודות שם.

נתן (יב, ג) ד' שמעולם לא אמר לאיש או לאשה חטאת או עשית שלא פהגן, וכשהיה פוגע ברשע בשוק היה מקדים לו שלום, ומעלה אם מתיחס פנתס בקנאותו אחר אהרן הכהן, על כרחך שהיה במעשה הקנאות שלו ענין גדול של שלום והטבה, והמציאות הרי בן הוא שקנא לה' ויכפר וגו', ולא כליתי את בני ישראל וגו', הרי שהיתה גזרת כליה חס ושלום שהיה כלל ישראל מפרד ונפרד מלחם המאנה, כי למאנה בקש נפרד (משלי יח, א), ופנתס בקנאותו הביא שלום.

ונדו האמת שהתורה ודיניה שהם החקים שחקק הקב"ה בעולמו, הם השולטים ומנהיגים את המציאות כלה, ועל פן אי אפשר לשפט לפי הסבא דהדינים והחקים עצמם פועלים המציאות.

שאו את ראש כל עדת בני ישראל מבו עשירים שנה ומעלה לבית אבתם כל יצא צבא בישראל:

(כו, ב)

דעת תורה

רבי ירוחם לינואויץ זיע"א

מהמקרא נתו גדלת מתי המדבר וקנוד המבזים ומכוננים זאת לשם שמים

שאו את ראש כל עדת בני ישראל וגו' אלה משפחת הראובני וגו' בני שמעון למשפחתם וגו' וגו', ולעיל (א, ב) נאמר בקרא שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחתם וגו', במספר שמות, וכתב הספורנו וז"ל הנהב כי היה אז כל אחד מאותו הדור נחשב בשמו המורה על צורתו האישית למעלתם על הדרך ואדעך בשם' (שמות לג, ז), ולא בן קרה לדור באי הארץ, ובכן לא נמנו במספר שמות, ולא

'יוב' גימטריא כ"ד, לעמת כ"ד ספרים פללות תורה שבכתב וכו', וכידוע נמי מתקוני זהר הקדוש (יד.) על פסוק (בראשית כד, טו) 'וכדה על שקמה' וכו', 'ושמרן' עם האותיות והתכה גימטריא 'אור משנה', פללות תורה שבפועל פה וכו'.

ובאלה לא היה איש מפקודי משה ואהרן הכהן אשר פקדו את בני ישראל במדבר סיני: (כד, טו)

בלי יקר

רבי אפרים לונטשיץ זיע"א

מעלת ארץ הקדש המגינה על יושביה ומחייבתם במצוות

ובאלה לא היה איש. אבל נשים היו פי לא נגזרה גזרת מרגלים פי אם על האנשים, לפי שהאנשים היו שונאים את הארץ והיו אומרים נתנה ראש ונשובה מצרימה (במדבר יד, ד) אבל הנשים היו מחבבות את הארץ שכן בנות צלפחד אמרו תנה לנו אחזה. והנני נותן שני טעמים בדבר, לפי שיש לה ארץ מגדלת צנועים, ויש לה ארץ מגדלת נואפים, וארז"ל (במדבר רבה כ, כב) ששטים היה מגדל נואפים ולפיכך זנו בשטים, פי ישיבת המקום ההוא גרם להם לזנות, וארץ ישראל מסגל בזה שאין הארץ סובלת זמה, כמו שנגאמר בפירוש עריות (ויקרא יח, כה-כו) פי את כל התועבת עשו אנשי הארץ, ותקא הארץ את ישיבה, וכבר כתבנו למעלה שהאנשים היו פרוצין בעריות, ועל פן שנאו את הארץ, אבל הנשים היו כשרות וצנועות ושלומית בת דברי תוכיח שפרסמה הכתוב, על כן היו מחבבות הארץ המגדלת צנועים, ותדע שכן הוא שאפלו שטים המגדל נואפים תמשך לו רפואה מן הארץ הקדושה שנגאמר (ויאל ד, יח) ומעין יצא מבית ה' והשקה את נחל

בני יששכר למשפחתם תולע משפחת התולעי לפנה משפחת הפוני: (כו, כג)

פתח האהל

רבי דוד אביחצירא זיע"א

בשמות בני יששכר נרמזו ארבעת חלקי התורה

אם אפשר על דרך המפרשים זכרונם לברכה שדרכו להם בזה לעמת הרמז וכו', שפלים שוים לטובה בזה השבט המלמד בכתר תורה, כידוע נמי על פסוק (דברי הימים א' יב, לג) 'ומבני יששכר יודעי בינה' וכו'. וכן רבנו בעל הטורים זכרונם לברכה, הפוני, היה לו לומר 'הפנה' וכתוב פוני, לומר שכל ישראל פונים אליו ללמד מתורתו, עד כאן. ועל פי הנזכר, אחי שפיר גם כן לרמז ד' משפחות הנזכרות דיקא וכו' לעמת ד' חלוקי התורה, שנאשי תבות שלהם פרד"ס כידוע וכו'. שגם כן רמז שלהם כפתוב בפירוש ויגש (בראשית מו יג) 'ובני יששכר תולע ופנה יוב ושמרן', שוים במספר, דהינו 'פשט רמז דרש סוד' עם האותיות גימטריא 'תולע ופנה יוב ושמרן' וכו', להורות בא שאלו הם בעלי חלקה של תורה כלם באחד טובים לכתר תורה וכו'.

וכן רמז 'תולע ופנה יוב ושמרן' עם האותיות והתבות וכו'. גם לרבות כאן היה זכאן נמצא ששה ווי"ן, לעמת התורה הנקראת 'עץ חיים' (משלי ג, יח), ששה סדרי משנה, זה לעמת זה וכו'. גם צירוף תורה וחקמה ווי"ן לעמת ה' חמשי תורה הפלולים בששה סדרי משנה כידוע וכו'. וכן צירוף כל הנזכר הוא זה, דהינו 'שפע תורה לבנים' מקללות חמשה ווי"ן הנזכרים, וכנזכר על פסוק 'ומבני יששכר יודעי בינה לעתים' וכו', וזהו 'בני יששכר תולע ופנה יוב ושמרן' הכל כנזכר לעיל וכו'. גם רמז 'תולע ופנה' עם האותיות גימטריא 'תורה'. פללות שני תורות הרמוזים ב'יוב ושמרן' באפן זה, דהינו

ברגלך כגון הירק, שמע מינה שגן הירק פשוט בכל מקום שצריך השקאה, על כן גם בארץ ישראל הם פטורין מן התורה, ורבנן חיבום מאחר שיש שם רבוי מים, אבל לא בחוץ לארץ שאין שם רבוי מים, ומדקאמרו חנם מן המצוות שמע מינה שהיתה עינם צרה בכחגי ה', על כן שנאו את הארץ מקום החיוב.

אור חדש

רבי חיים אפרים זייטשיק זיע"א

מעלת הפיחיד להשפיע ברוחניות על הכלל בלו

וברשי"י, באלה לא היה איש מפקודי משה ואהרן, אבל על הנשים לא נגזרה גזרת המרגלים, לפי שהן היו מחבבות את הארץ, והנשים אומרים נתנה ראש ונשוכה מצרימה, והנשים אומרות תנה לנו ארחה, לכך נסמכה פרשת בנות צלפחד לכאן.

והרא"א רק חמש נשים היו כאן בנותיו של צלפחד, מתלה נוצה חגלה מלכה ותצעה, ואם כן למה זכו כל הנשים להנצל מהגזרה. ומשמע מכאן שכל הנשים זכו בזכות עצמן, אבל הן השפיעו פלן מחבת הארץ של חמש נשים אלו, נמצא כי זכו בזכות עצמן בזכות שחבבו את הארץ, ולכן לא נגזרה הגזרה עליהן.

מכאן למוד ותביעה על כל אנשי הרוח שאשמת ירידת התורה והאמונה בעולם תלויה בראשם, כי לו היו גדולים במדרגתם, לו היו גדולים באמנותם ובתקונן נפשם, בודאי שהדבר היה משפיע גם על הרחוקים, ואז היה העולם היה מתבשם מרוח תורתם, ומה שיש חסרון בעולם בתורה וביראה הוא מפני החסרון שיש במחנה היראים, והלא רואים עבדה זו מבנות צלפחד שהיו רק חמש והשפיעו על כל נשי ישראל.

השטים. ומטעם זה נכתב ובאלה לא היה איש אצל המספר ודקא לומר לה, אבל נשים היו לפי שבמספר זה נרמז צניעות הנשים יותר מבאנשים מדקדים ה"א ליו"ד וכמבאר למעלה.

טעם שני הוא, כי מהדוע שיש הבדל בין ארץ ישראל לשאר ארצות כי בארץ ישראל הגשמים יותר מצויין מבארץ מצרים או שאר ארצות. והנה בארץ מצרים מאחר שאין הגשמים מצויים שם, על כן צריכין עובדי האדמה להשקות השדות של תבואה ברגליהם כמו שמשקין את גן הירק, ומאחר שיש להם כל כך טרח גדול בשדות, פטרם התורה מן תרומות ומעשרות כי אין שורת הדין נותן שיתן חלק למי שלא עמל בו. אבל ארץ ישראל שהגשמים יורדין שם בעתם, ואין לבעל השדה כל כך טרח גדול בהשקאת השדות, ואף על פי שיש לו טרח הוריעה והתרישה וישאר מלאכות שבשדה, מכל מקום יש גם להקב"ה חלק בשדה מצד שהוא יתברך נותן מטר בעתו, על כן דין הוא שיתנו מחלק גבוה לכהנים וללויים משרתי אלהינו כי משלחן גבוה הם זוכים וכו'.

ומנה הטעם היה הנשים שונאים את הארץ, לפי שהיו אבירי לבב הרחוקים מצדקה, לא היה להם חפץ ורצון לילך ממקום הפטור למקום החיוב, ובפה מלא אמרו כן זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם (במדבר יא. ה) ודרשו בספרי חנם מן המצוות. ובאור הדבר שהיו אוכלים בלא תרומות ומעשרות, כי מטעם זה מנו שם את הקשואים ואת האבטיחים וגו', לפי שכל אלו פטורין מן המעשר בחוץ לארץ אפלו מדרבנן, ובארץ ישראל חביבים מדרבנן, לפי שכל אלו הם גן הירק וצריכין השקאה ברגלים אפלו בארץ ישראל לפי שהם צריכין לרבוי מים.

ולשון הפתוב מוכיח כן שאמר והשקית

זה השיב לו השם יתברך קח את יהושע איש אשר רוח בו, שפכר יש בו רוח קצת, וקענן שאמרו (ברכות נה, א) יהב חכמה לחכמין וננוח עליו רוח הקדש למעלה.

וביותר יש לפרש על פי מה שאמר 'שלח נא ביד תשלח', דהינו שרצה לקרב את הגאולה הנצחית, ביד תשלח הינו אליהו הנביא אשר תשלח בקץ הימין דכתיב (מלאכי ג, כג) הגה אנכי שלח לכם וכו', וכן בקש משה בשעת פגרתו 'פקד ה' אל אלהי הרוחות וזהו משיח דכתיב ביה (ישעיה יא, ב) ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה וגו', וכמו שאמרו חז"ל (סנהדרין צג, ב) שמשית יהיה מורח ודאין, ויש לפרש אשר יצא לפניהם הוא אליהו שביא לבשר בתחלה אשר יוציאם, ואשר יביאם הוא משיח שדקנו שביא במהרה בקמינו שיוציאנו מן הגלות ויביאנו להר הקדש, והרמז בזה בר"ת העדה אשר יצא לפניהם ואשר הוא ר"ת אליהו.

ומי השפיע על בנות צלפחד לחבב את הארץ, דבר זה מפרש להלן בפרשת פנחס ומהקרבנה בנות צלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה למשפחת מנשה בן יוסף וגו', ולמה נאמר למשפחת מנשה בן יוסף והלא כבר נאמר בן מנשה, אלא לומר לה שיוסף שחבב את הארץ שנגאמר והעליתם את עצמתי מזה אתכם, ובנותיו חבבו הארץ שנגאמר תנה לנו אחזה.

יוסף השפיע על משפחתו עד שנכדיו וניניו התרשמו ממנו והשאירו ברכה אחריו, הבנות הללו שינקו ממנו השפעה של חבת הארץ, השפיעו אחרי כן על כל בנות ישראל. מדה טובה המשרשת באבות עוברת בירשה לבנים, אולם גם יחיד יכול להשפיע אם הוא ולבו בוצרים כאש באהבת ה', ואם העולם לקוי בהפרת אהדות הבורא, הרי עלינו לחפש את האשמה אצלנו, פי החסרון הוא בנו.

פקד ה' אלהי הרוחות לכל בשר איש על העדה:

(כו, טו)

פנים יפות

רבי פנחס הלוי הורביץ זיע"א - ההפלאה מרמז על הגאולה הנצחית שתבוא על ידי אליהו הנביא

פקד ה' אלהי הרוחות וגו', עין פרוש רש"י פיון ששמע מה שאמר לו המקום תן נחלת צלפחד לבנותיו, אמר הגיע השעה שאתבע צרכי שירשו בני את גדלתי.

ויפי פשוטו יש לפרש מה שנגאמר אלהי הרוחות לכל בשר, פרוש שבידך להשרות רוח הקדש על כל בשר, פי ידע משה שאין בניו הגונים למלך על ישראל, אלא פיון שאמה בכחך להשרות רוח הקדש על כל בשר, כמו בן יכול להשרות על בני. ועל

צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי תשמרו להקריב לי במועדו: (כה).

(ב)

זכור למרים

רבי ישראל מאיר הכהן זיע"א - התפז חיים

כל אדם נתבע בהגיעו לעולם האמת כפי זכותו לעשות ולהתעלות בימי חייו

במדבר רבה (יב, ג), בשעה שאמר לו הקב"ה צו את בני ישראל את קרבני לחמי לאשי, אמר משה מי יוכל להספיק לו קרבנות, אם אנו מקריבין לפניו כל חיתו שדי ועורכין כל עצי לבנון אינו מספיק לו, שנגאמר (ישעיה מ) ולבנון אין די בער וחסתו אין די עולה, אמר לו הקב"ה איני מבקש לפי כחי אלא לפי כחן ואמרת להם זה האשה וגו' ולא

הלא כתיב על הקב"ה השמים פסאי והארץ הדם ורגלי, אי זה בית אשר תבנו לי וגו'. השיב לו הקב"ה לא לפי פחי אגני מבקש אלא לפי פחם. וכן בשעה שבקש הקב"ה שיחננו נדבות כסף וזהב למשכן נודעו משה ואמר הלא הכסף והזהב שלך הוא שנאמר לי הכסף ולי הזהב נאם ה', והשיב לו לא לפי פחי אלא לפי פחן, ואמר זה יתנו מתצית השקל שהוא עשרה גרה שהוא מטבע קטנה.

פתוחי חותם

רבי יעקב אבייחצירא זיע"א - האביר יעקב

התפלה במקום קרבו ולכו צריך להתפלל בזמנה ובכונה

אפשר לרמוז, דהתפלות כנגד הקרבנות נתקנו, כמו שנאמר (הושע יד, ג) 'ונשלמה פרים שפתינו'. וצריך האדם להיות זהיר מאד בתפלתו בכל עת, וזהו שלא יעבר עליו שום זמן תפלה, דכמו שבקרבן אמרינו עבר זמנו בטל קרבנו, כך הדין בתפלה, דהפעלה שעושה תפלה זו אינה עושה התפלה הנכאה אחריה. וגם בן פשיבוא להתפלל, צריך שיכונן את דעתו לתפלה ורקא בלי שיפנה לבו לשום מחשבה אחרת, דומיא דקרבן, דמה אשם לדעת אף סורין לדעת. דהנה פל הדינין והקטנות על ידי התפלות מתמתקים, וכן נמי הקדיש הוא מתבר שלשלאין דפרזלא, וכל זה צריך אדם לכונן דעתו, דהעקר תלוי בכוננת הלב, כמו שנאמר (דברים י"א ג) 'ולעבדו בכל לבבכם', דעבודה שבלב זו היא תפלה:

צריך להזדרז לתפילה

ועקר הכל, התפלה היא צריכה זריזות גדולה, ולפיקוף אמר פאן שבא לרמוז ענין התפלה במלת צו, דכל צו הוא לשון זרוז

שניהם בבת אחת אלא את הכבש אחד תעשה בבקר וגו'.

הנה ידוע לכל שיכול הקב"ה לשלח לנו משיח צדקנו בכל יום, וכדמצינו בגמרא (ערוכין מד) האומר הריני נזיר ביום שפן דוד בא בו, אסור ביין בכל הימים, שמא הוא בא באותו יום. עוד אמרו חז"ל שאילו למשיח צדקנו אימתי יבוא, והשיב יכול אני לבוא בכל יום אם רק תזכו לזה, והינו היום אם בקלו תשמעו. גם כתיב (במלאכי ג) הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא.

וכאשר נדיק היטב נראה דלא כתיב לשון אשלח, שמשמע לעתיד, אלא כתיב שולח בחולם לשון הנה, וכונתו, יכול אני לשלח אותו לכם בכל עת ובכל זמן רק אם תזכו לזה. הנה מכל זה נראה, שחפץ הקב"ה שנקין עצמנו בכל מה דאפשר, וכמאמר פתחו לי פתח כמחט של סדקית ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם.

והנה אם שאול ישאלנו, במה נתקן, ובמה עלינו להיות נכונים לביאתו של משיח צדקנו. ואען ואמר, שאין הקב"ה רוצה מנוגד גדלות ודברים שאי אפשר לנו להשיגם, אלא כל אחד ואחד לפי מה שהוא כפי יכולתו. אם יכול ללמד משנה, צריך לקבוע לו זמן בכל יום שבאותו זמן יתפנה מעסקיו וילמד שעור משנה שלו, וכן אם יש לו לב להבין עין יעקב מדרש וכהאי גונא, ילמד מה שיש ביכולתו, וכל שפן אם הוא איש שיש לו ביכלת להבין גם בגמרא ובהלכה. מחיב ג"כ לקבוע לו זמן ללמוד הגמרא והלכה.

היוצא מדברינו, שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, וכל אחד אחד ואחד לפי פחו ויכולתו מחיב להתפונן לביאתו של משיח צדקנו. וכדמצינו במדרש בשעה שאמר הקב"ה למשה ועשו לי מקדש נודעו משה, איהו יכול אדם לעשות בית לשמו של הקב"ה,

מקום גם ביום בשעת מעשה חזר וחושב עליה, כי בלי ספק לא עשה המעשה בלא מתשבה וכוונה, דאם בן אינו לא מזיד ולא שוגג כי אם אנוס, על בן צריך התמיד של בין הערבים לכפר על שני עברות על ההרהור ועל המעשה, על בן הוא נזכר שני פעמים בפרשה.

ומה שאמרו אין אדם לן בירושלים ובירו עוון, ולמה לא אמרו שאין אדם קם ממטתו ובירו עוון, לפי שלשון 'ובירו' משמע שקמבר בחטא המעשה הנעשה בידים ממש, ואם בן בליה לעולם אין בידו עוון כי ההרהור אינו בידו, ורבותא אתא לאשמעינן, כי התמיד מכפר אפלו על עברות היום, אף על פי שיש בהם הרהור ומעשה, וכל שכן לתמיד של שחרית שייכפר על ההרהור לבדו.

וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימים ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן ונסכו: (כח, ט)

תפארת שמשון

רבי שמשון דוד פינקוס זיע"א

חשיבות המקדש מתגלה אף היא בשבת הנצרכת לעלית האדם בתורה וביראה

בצ"י התוספות הביאו כאן מהמדרש שעמדו חז"ל על כך שבכל המוספין לא תמצא מוסף מועט כמו מוסף יום השבת, שהרי בכל המוספין יש לפחות פר אָחַד ואיל אָחַד ושבעה כבשים, ואלו בשבת מקריבים שני כבשים בלבד, ואמרו חז"ל שהשבת קראת תגר על כך והתלוננה לפני הקב"ה על מוספה המועט. אמר לה הקב"ה שדוקא זה הקרבן הראוי לה, לפי שכל מעשה השבת כפולים הם, שיר כפול מזמור שיר ליום השבת, ענג כפול וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכבוד, עגש כפול מחלליה מות יומת, לחם כפול

מיד ולדורות, ולפיכך אמר צו שהוא לשון זרוז גדול, שיהיו זריזים וזהירים הרבה בתפלה. והנה התפלה רמוזה כמה שכתוב ואמרת אליהם, מצנה התלויה באמירה, והיא התפלה.

ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו לה כבשים בני שנה תמימים שנים ליום עלה תמיד: (כח, א)

כלי יקר

רבי אפרים לונגשיץ זיע"א

התמיד שמכפר על הרהור חטא ואף על המחשבה לעשיית העוון

את הכבש אחד תעשה בבקר. מדיקאמר ואת הכבש השני היה לו לומר את הכבש הראשון, ולמה הזכיר עלת הבקר רק פעם אחת ושל בין הערבים הזכיר שני פעמים, וכן תמצא גם בפרשת ואתה תצוה (ט, לט-מא).

ונראה לישב זה על דרך שאמרו רבותינו "ל (תנחומא פנחס, יג) צדק גלין בה, אין אדם לן בירושלים ועברה בידו, תמיד של שחרית מכפר על עברות של כל הלילה, ותמיד של בין הערבים מכפר על עברות של כל היום. והכתוב אומר (מכילת ב, א) החושבים רע על משכבותם באור הבקר יעשיה, מפאן שהלילה אינה זמן הפעלה, ואינה כי אם זמן להרהור ומחשבת פועלי עוון, וחטא ההרהור הוא אחד ואין שני לו, כי יכול להיות ההרהור בלא מעשה, על בן נאמר את הכבש האחד תעשה בבקר, כי הוא מכפר על החושבים רע על משכבותם, ויכול להיות שינחם על רעתו ולא יוציא מחשבתו הרעה אל הפעל, לכך נאמר בו לשון 'אחד', כי יש אחד ואין שני לו, ועל בן לא הזכיר עלת הבקר כי אם פעם אחד.

אבל חטא של היום כפול בלי ספק, אף על פי שחשב עליה בלילה לעשותה, מפל

לְהִסִּיחַ אֶת הַדַּעַת מִקִּדְשֵׁי הַשַּׁבָּת, עַל יְדֵי הַתַּעֲסָקוֹת אוֹ קְרִיאַת דְּבָרֵי חֲלִין, שֶׁהָרִי הַקַּב"ה אֲתוּנו בְּצוֹתָא וְאֵת כָּל הַיּוֹם צָרִיף לְהַקְדִּישׁ לְדַבְּרֵי קִדְשָׁה וְלַמּוֹד הַתּוֹרָה.

ובחדש השביעי באחד לחדש מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו יום תרועה יהיה לכם: (כט, א)

משך חכמה

רבי מאיר שמחה מדוינסק זיע"א - המשך חכמה
אצל האדם ולהבדיל אצל הבורא יש
זכירה וראיה הנלמדת מהמקרא לימי
הדיו

ובחדש השביעי באחד כו' כל מלאכת עבדה לא תעשו יום תרועה יהיה לכם. על דרך הדרוש הענין, דיש אצל האדם בחינת ראיה וביחינת זכרון, ראיה הוא לסור מפספוס החמס ולזרק השרץ מזדו, ולהרחיק העברה שיש עתה תחת ידו, וביחינת זכרון הוא להרחיק מכחות נפשו את אשר נשחת בטבעו על ידי איזה און אשר עשה וגרם לנפשו תכונה רעה, אשר יוכל לבוא מזה לעשות מה שאינו ראוי כשיבוא לידו, וזהו זכרון, שאין העול תחת ידו, רק פי יחשב בכחותיו ויפושש במעשיו ימצא אשר טמא כחות נפשו וטהורה.

וכן יש אצל השם יתברך ראיה אשר הוא רואה להסיר חרון אף ורע הגזרה מהאדם. ויש זכרון, שזוכר מה שיש לצדד בזכות האדם, ולכן מרחק ממנו את אשר ראוי להיות על פי סדור הטבעי ומקורות הזמן, ולכן בנינוה פתוב (וינה ג, ח) מן החמס אשר בכפייהם, שלא הרחיקו רק מה שיש בידם, לכן פתוב ויך כו' וינתם על הרעה אשר דבר לעשות, וכן בירושלמי (תענית ב-א) תשובה של רמיות עשו אנשי גינה, והנה אמרו בפרק ראוהו

לחם משנה, לפיכך ראוי קרבן השבת להיות כפול שני כבשים המימים.

מיש"ל למלך שאמר לעבדיו הכינו סעודה לבני הכינו מאכלים כף וכף, לאחר מכן צוה עליהם להכין סעודה לו עצמו, אמרו לו עבדיו מה נכין למלך, אמר להם, ולבני מה הכנתם, אמרו לו כף וכף, אמר להם תכינו לי אותו הדבר לא יותר משהכנתם לבני.

מוכן הדברים נראה כף, הנה שבת קדש נקראת ברית עולם, הינו קשר ושכיכות בין ישראל לאביהם שבשמים, והקשר והקרוב הוא עד כדי כף שהקב"ה כפיכול מתאים עצמו אלינו, כמו במשל המלה שמרב חבתו לבנו אינו מכין לעצמו סעודה כיד המלך, שאז כבר לא יוכל להיות בצותא עם בנו מחמת גדלת המעמד, אלא אדרבה משתתף בסעודת בנו כדי להיות קרוב לו ולהתענג בקרבתו.

ונה הענין שכל מעשה שבת כפולים, הינו זוגות אחד לה' ואחד לנו, כי שבת היא כביחינת קדש הקדשים בבית המקדש, שם היו שני הפרובים חובקים זה את זה, קרוב אחד כנגד ה', וקרוב אחד כנגד ישראל, להראות את החבה הנוראה בינינו לבוראנו, וגם כאשר בעוונותינו הרבים נחרב הבית, חבה זו נפרת בשבת קדש.

לכן כאשר חלים שכעה עשר בתמוז ותשעה באב בשבת אוכלים בשר ושותים יין, ואין מראים סימן אבלות על חרבן הבית, כי שבת היא עצמה דגמת בית המקדש. ביום זה חבת בית המקדש חוזרת לנו על ידי מצות שמירת השבת וממילא בטלה האבלות על המקדש.

מפני כן כמה צריך להזהר מאד בכבוד השבת, לא רק שלא לחללה חס ושלום בשום תנועה קטנה שנה קשה מאד מפני רבוי הלכותיה, וחיב כל יהודי לשים דגש מיוחד על למוד הלכות שבת, אלא גם שלא

בין בראש השנה שמלך יושב על כסא דין, צריך לחפש ולמדבר אנפשיה על כל מפעל פרטי שעשה אם יש בו אשר לא קדח, אף כי כגון לדבר מצוה ועשה בהוראת בית דין ככל ישראל, לכן אמר זכרון תרועה יהיה לכם, שהאדם צריך להזכיר לעצמו כל פרטי מעלליו ומעשיו שעשה אף מעשיו הטובים ומה שלא הרגיש בעשייתן שום חטא, וזה שאמר (תהלים פא) תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו, על דברים המכסים מגני האדם בתכלית ההעלם גם על זה צריכים לזכור ולחפש. ורד"ק.

וְכֵן פָּרְשׁוּ בַשֵּׁם רַבְנֵי תַם (ראש השנה, טו תד"ה דמאן) דאדם נדון בכל יום, הינו שלא יחלה, זה שלא יחרה עליו אף ד', אבל אם חלה שיתרפא, שזה נגד הטבע, כמו שאמר (נדרים, מא) שגדול זה הגס מחנניה מישאל כו', על זה דקא בראש השנה, שאז בחינת זכרון אצל השם יתברך, שזכר אתו שלא יבוא שום רעה עליו על פי הסדור הטבעי.

בית דין (ראש השנה, כו) שופר פיון דלזכרון הוא ככפנים דמי שיש עברות שאין אדם רואה לעול, וזה כשהכל עושין יאמר בלבבו אין אני צדיק מכל ישראל, ועוד אם הורו לו בית דין יאמר מה לי הלא בית דין התירו לי, עד שמטעם זה אמרו (הוריות ב) יחיד שעשה בהוראת בית דין פטור, ובכל זאת כל ישראל שעשו על פי בית דין, אם כי בחוץ אין כפנה על זה, בפנים על הפרכת צריכים לפר לכפר (ויקרא ד, יז), אולם לפני ולפנים (שם טז, טז), הוא בין הבדים, גם בלא נודע לו שנטמא ונכנס למקדש או אכל קדש (ע' שבעות ב), דהוי כמו טעה בדבר מצוה, שנתפנו לאכילת קדש ולהכנס למקדש דבכהאי גוונא פטור בחוץ, על זה גם כן צריך כפנה לפני ולפנים, אף בלא נודע לו עדין ונתפנו למצוה, נמצא דבלפני ולפנים גם על דבר של מצוה שעשה בצרוף כל ישראל בהוראת בית דין ולא נודע לו עדין מחטאו, גם כן צריך כפנה.

מעשי רבותינו

קדש בשרותיו של גוי בכלל, וכי ימרו לעשות את הכל בעצמם, אף אם יש בפעולות שהם עושים משום חלול שבת. פיון שפקוח נפש דוחה שבת, ואם פן יכולים הם לפעל בעצמם ולא להזדקק לשרותיו של גוי.

באחד הימים חלה במגפה הקשה אחד מנכדיו של אחד מראשי הקהל בעיר, וכדרכם וכצווי רבם, טפלו בו בחורי הישיבה במסירות ממש, עד שהלה יצא לגמרי מכלל סכנה.

כעבור כמה ימים הגיע הסב, מנכבדי הקהלה, לביתו של הגאון רבי ישראל סלנטר, בהיותו יושב במשרדי ועד העזרה, כדי להודות

"השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם..." (כה, יא)

בשנת תר"ט פרצה בעיר וילנא מגפה קשה, אשר רבים חללים הפילה. מושקו, שנס הגאון רבי ישראל מסלאנט זצוק"ל את מתניו, והקים "ועד עזרה" מיחד אשר היה מרכב מעשרות מולמידי, אשר טפלו במסירות נפש ממש במאות החולים אשר היו בעיר, והשתדלו להביא מזון לחולים המוסכנים.

בשל המגפה הקשה, ובשל החלי שגבל בפקוח נפש ממש, הורה רבי ישראל סלנטר לתלמידי, כי לא ישתמשו בשבת

"והיתה לו ולזרעו אחריו..." (כה, יג)

יהודי פּלוני שחבר ספר, הגיע פעם אל הגאון רבי **אזיל חרף**, וצוק"ל רבה של סלונים, כדי לבקש ממנו הסכמה. ואגב כך, החל לספר לרב עד כמה יחסן גדול הוא, וכי בשל כך בודאי מדת הדין נותנת כי הרבי יעניק לו הסכמה נאה.

נענה ואמר לו רבי אזיל: בשיר השירים לא הודיע שלמה המלך כלל את יחוסו, אלא אמר בקצרה "שיר השירים אשר לשלמה", ואף על פי כן מצא הספר חן ביותר, ונחז"ל הוציאו עליו הסכמה נפלאה, ואמרו כל השירים קדש ושיר השירים קדש קדשים. לעמת זאת, בקהלת, מפרט כבר יחוסו של שלמה המלך: "דברי קהלת בן דוד מלך בירושלם", ואף על פי כן, בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת (שבת ל, ב). הרי לך, כי בהסכמה על ספר אין מתחשבים כלל ביחוסו, אלא במהות הספר עצמו.

כאשר אדם רוצה להתהדר ולהעביר אליו את יחוסו של אבותיו, כדי שזו תעמד לו לזכות, לו ולזרעו אחריו, אין די בזאת. צריכה להיות לו זכות בפני עצמו, יחוס עצמי כדי להתפאר בו, ולא לתלות רק בזכות אבותיו.

(חכמי ישראל)

"אשר קנא לאלקיו ויכפר על גני ישראל" (שם)

בתקופתו של הגאון רבי **ישראל מאיר הפהן מראדין** זי"ע, מרן ה"חפז חיים", נבנה בית בסמוך לעירייה ראדין על ידי קבוצת גוים פורקי על, כאשר המטרה העקרית היתה להפוך את המבנה הזה למקום של פריקת על, וכי כך יוכלו למשוך אחריהם לתוך המבנה נערים תמימים מבני

לו באפן אישי על העזרה והסיוע הגדולים שהעניקו בחורי הישיבה לנכדו החולה, ועל המסירות נפש בה פעלו. "בחורי הישיבה ועמקם האברכים הפעילים פעלו במסירות נפש שאין דגמתה", אמר האיש, "אבל יחד עם זאת רציתי להוסיף ולומר לרב נקדה נוספת. סבורני כי בענין חלול שבת הם מתירים לעצמם יתר על המדה, שהרי נתן בחלק מן המקרים להשתמש בגוי, ולא צריך לעשות את הכל לבד".

נענה רבי ישראל סלנטר וגער באותו יהודי בקולו הרם: "מה?! האמנם מקנא אתה את קנאתו של השי"ת? כיצד מעז אתה לדבר סרה בבחורי חמד אלו? הרי בחורים אלו מוסרים את נפשם על פקוח נפש למען זולתם! דברים של פקוח נפש נתן וחיבים לעשות בשבת לבד, ולא צריך להגיע לשרותיו של גוי! וכי אתה בא ללמד אותנו את הדברים המתירים והאסורים?!

תדע לך כי אני הבטחתי להורים של אותם בחורים, המשיך רבי ישראל ואמר לו לאותו יהודי נכבד, כי גאם הבחורים שלהם יסכימו להתנדב ב'עד העזרה' ולטפל בחולים, המחלה לא תדבק בהם, ואני ערב לך כי הבחורים הללו ישובו לבתיהם בריאים ושלמים. האם גם אתה יכול להבטיח דברים מעין אלו?!"

שמע האיש את הדברים הללו, ופניו חפו. תכף ומיד נתישב האיש על הארץ, חלץ את נעליו, ובקש מרבי ישראל סלנטר שימחל לו על הדברים שדבר כנגד הבחורים.

(אורי וישעי)

מוכן לסכן את עצמו ואת חייו ממש למען מעשהו. ואם הם לא ימירו להסתלק מן המקום, הוא מסגל להנחית גם על ראשיהם של כל העומדים במקום את שני הפטישים הללו, ולרוצץ את גלגלותיהם... והם מהרו להסתלק מהמקום.

כף זכו יהודי ראדיו להנצל מעצת היצר, ומנגד, בתו החולה של הנפח, שבה לאיתנה כפי שהבטיח לו מרן ה'חפץ חיים'. כל זאת בזכות קנאתו של הנפח אשר קנא לשם השי"ת, וכך פפר על בני ישראל מהטמאה שהיתה ליד העיר.

(החפץ חיים ופעלו)

פידוע, כהן הגאון רבי מאיר שפירא זצוק"ל, רבה של לובלין, ומיסד ישיבת חכמי לובלין, כחבר ה"סיים" (הפרלמנט) בפולין, ומבית הנבחרים, יכול היה לפעל ולעשות טובות למען אחבניו.

בשנת תרפ"ח, כאשר התקמו בחירות נוספות ל"סיים" הפולני, סרב כבד רבי מאיר שפירא זצוק"ל להציג פעם שניה את מעמדו כחבר ב"סיים". חבריו הפצירו בו שיציג שוב את מעמדו, שכן הוא יכול להיות בבחינת איש על העדה, ולפעל גדולות ונצורות למען יהודי פולין.

נענה רבי מאיר שפירא והסביר להם את סרובו: תאמינו לי, אומר, שלא פעם ולא פעמים בכיתי, בהיותי חבר בפרלמנט הפולני, על השעות המרובות של בטול תורה שהדבר גרם לי, ואם כן, כל נשיאת האיזטלא הזאת היתה לי מתוך כאב וגון עמו. ואולם עכשו, לאחר שכבר פשטתי את החליפה של חבר פרלמנט, לאחר שכבר פשטתי את המעיל הפוליטי בעבור למוד תורה, אינני

ישאל, שאמנותם אינה חזקה דיה, כדי ללכד אותם ברשתם, ולבסוף להעביר אותם על הדת היהודית ולהפך אותם לנוצרים ממש ה"י.

מששמע על כך מרן ה'חפץ חיים', נצטער אותו צדיק ביותר, והוא חפש עצות ותחבולות כיצד יוכלו יראי ה' להתגבר על מקום הטמאה הזה המנסה לחדר את המחנה, ולעקרו לגמרי מן השרש.

באותם ימים חלתה לפתע בתו של הנפח שבעיר ראדיו במחלה קשה, עד שגם הרופאים נלאו מלמצא לה רפואה, וכפסע היה בינה לבין המות. הלה הגיע בבכיה גדולה אל הרב, מרן ה'חפץ חיים', פשהו מבקש מהרב להתפלל על בתו כי תחיה ולא תמות. "רבי קדוש", צעק ויבכה, "הצל נא את בתי ממות".

שמע מרן ה'חפץ חיים' את בקשתו של האיש, ואז עלה רעיון במוחו. "באם אתה חפץ כי לבתך תהיה רפואה שלמה, והיא תשוב לאיתנה ותמשיך לחיות", אמר לו ה'חפץ חיים', "גש נא מהרה אל הבית הטמא הזה אותו בנו הגוים בשפולי העיר, ותהרס אותו! תשבר את הבית עד היסוד! ובזכות זה אני מבטיח לך כי לבתך תהיה רפואה שלמה".

מהר הנפח לבית מלאכתו, נטל ממש שני פטישים גדולים, וכמו רגע רץ מהרה לעבר בית הטמאה בשפולי העיר, ובשפץ קצף התנפל על הבית והחל להרס אותו כמו ידיו. מקימי הבנון נזעקו אל המקום, ונסו להניא אותו ממעשיו. הם התנפלו עליו כדי להבריח אותו מהמקום, אבל הוא התנגד להם בקלא העז, והמשיך להרס את הבנון כמו ידיו בכעס ובחמה.

עד מהרה נזכחו הבונים לדעת, כי לפניהם עומד אדם אחוז טרוף במעשיו, אשר

וְכַךְ הוֹרָה הוֹרָאוֹת מְדִיקוֹת וּמְפֹרְטוֹת בְּכָל עֵינֵן וּבְכָל נוּשָׂא.

תוֹךְ כְּדֵי דְבָרִים, שְׁאֵלוּהוּ רֵאשִׁי הַקֵּהל: "יֹאמֵר לָנוּ רַבֵּנוּ, הֲרֵי שְׁעָתוֹ שֶׁל הָרֵב דְּחֻקָּה לוֹ, וְלָמָּה זֶה מְטַרְיִחַ כְּבוֹד הָרֵב אֶת עַצְמוֹ בְּשִׁקְבוֹ עַל עַרְשׂ דְּוֵי, לְחַלֵּק הוֹרָאוֹת שׁוֹנוֹת בְּכָל פֶּרֶט וּפְרָט?"

נַעֲנֶה רַבֵּי שְׁמַעוֹן סוֹפֵר וְאָמַר לָהֶם: "וְדָאֵי הוּא הַדְּבָר, שְׁכָל רוּעָה וְרוּעָה מְסוּר הוּא לְצִאֲנוּ עַד מְאֹד. כָּל רוּעָה וְרוּעָה דּוֹאֵג לְמַרְעָה שֶׁל הַצִּאֲנוּ שְׁלוֹ, וְשׁוֹמֵר עַל הַצִּאֲנוּ שְׁלוֹ מִכָּל מִשְׁמֵר, וּמְקַפֵּיד מְאֹד לְבַל יֵאָנֵה לְצִאֲנוּ שְׁלוֹ כָּל רַע. וְאוּלָּם, כָּל מִסִּירוֹתוֹ זֶה אֵינָה מְקַנְנֵת בְּדִנְקָא מִשׁוּם שְׁאוֹתוֹ רוּעָה דּוֹאֵג לְטוֹבַת הַצִּאֲנוּ. הַאֲהָבָה הַזֹּאת אֵינָה נַעֲשִׂית מִשׁוּם שְׁהַרוּעָה אוֹהֵב בְּדִנְקָא אֶת הַצִּאֲנוּ שְׁלוֹ. הוּא אוֹהֵב אֶת הַצִּאֲנוּ שְׁלוֹ מִשׁוּם שֶׁהוּא דּוֹאֵג לְעַצְמוֹ וְרוּאָה אֶת טוֹבַת עַצְמוֹ בְּלִבָּד. הוּא דּוֹאֵג לְצִאֲנוּ מִשׁוּם שֶׁהֵם רְכוּשׁוֹ וְקִנְיָנוּ.

לֹא כֵּן הַדְּבָר בְּרוּעָה יִשְׂרָאֵל, בְּמִנְהִיג, אֲשֶׁר רוּעָה אֶת צִאֲנוּ שְׁל הַקֵּב"ה, אֶת קֵהל עֲדַת יְשׁוּרוּן. בְּשַׁעָה שֶׁהוּא דּוֹאֵג לְעֲדָתוֹ, לְצִאֲנוּ, דַּעֲתוֹ לֹא צְרִיכָה לְהִיֹּת נְתוּנָה כְּלָל לְטוֹבַת עַצְמוֹ וְלִהְנַאֵת עַצְמוֹ, לֹא לְדָאֵג לְצְרִיכֵי, מִשׁוּם שְׁהַעֲדָה מַעֲנִיקָה לוֹ עֵשֶׂר וְכְבוֹד, אֲלֵא דַּעֲתוֹ צְרִיכָה לְהִיֹּת אֶדְ וְרַק לְטוֹבַת הַעֲדָה וְלֵאשְׁרָה בְּלִבָּד!

זֶהוּ שְׁאוֹמֵר הַכְּתוּב, וְלֹא תִהְיֶה עֲדַת ה' בְּצִאֲנוּ אֲשֶׁר אֵינִי לָהֶם רַע. שְׁעֲדַת ה', שְׁבִינֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִהְיוּ כְּמוֹ צִאֲנוּ אֲשֶׁר אֵינִי לָהֶם רוּעָה, שְׁהַרוּעָה לֹא דּוֹאֵג לָהֶם, אֲלֵא הוּא דּוֹאֵג לְטוֹבַת עַצְמוֹ. רוּעָה יִשְׂרָאֵל צְרִיךְ לְדָאֵג לְטוֹבַת הַעֲדָה וְלֹא לְטוֹבַתוֹ. וְכֵן כָּךְ גַּם אֲנִי עוֹשֶׂה, סִיִּם וְאָמַר לָהֶם רַבֵּי שְׁמַעוֹן סוֹפֵר, דַּעֲתִי נְתוּנָה עֲכָשׁוּ לְצְרִיכֵי הַעֲדָה בְּלִבָּד, וְלֹא לְצְרִיכֵי עַצְמִי.

(חכמי ישראל)

רוּעָה לְשׁוּב וְלִלְבַשׁ אוֹתָהּ פַּעַם שְׁנִית. אֵינִי לִי צְרִיךְ כְּבָר לְהִיֹּת אִישׁ עַל הַעֲדָה, אֲלֵא בְּתוֹךְ הַעֲדָה."

(רבה של לובלין)

"אֲשֶׁר יֵצֵא לְפָנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יָבֵא לְפָנֵיהֶם..." (כו, יז)

רֵאשִׁי הַקֵּהלָה בַּעֲרֵי הַהוֹנְגְרִית פְּלוֹנִיָּת, הַרִיצוּ שְׁאֵלָה לְהַגְאֹן רַבֵּי מְנַשֶּׁה סוֹפֵר, הַחַת"ם סוֹפֵר זְצוּק"ל. הָאֵם מְתָר לָהֶם לְמַבֵּל כְּחֻזֵּן אָדָם שֶׁבַתְּפִלְתוֹ וּבְקוּלוֹ הָעֵרֵב הוּא מוֹצֵא מְאֹד חוֹ בַּעֲיָנֵי הַקֵּהל. אֲבָל לְעַמֵּת זֹאת חֶסְרוֹן 'אַחַד' יֵשׁ לוֹ. אֵינִי לוֹ יִרְאֵת שְׁמִיִם כְּדַבְעִי, וּבְנוֹסָף לְכָךְ גַּם חַתִּימַת זְקוֹן אֵינִי לוֹ.

הַשִּׁיב לָהֶם מֶרֶן הַחַת"ם סוֹפֵר: "בְּפִסּוּק נֶאֱמַר תַּחֲלֶה 'הַרְאִינִי אֶת מְרַאֲיֶךָ', וְרַק אַחֵר כָּךְ נֶאֱמַר 'הַשְׁמִיעֵנִי אֶת קוֹלְךָ כִּי קוֹלְךָ עֵרֵב'. קִדָּם כָּל יֵשׁ לְהַבִּיט בְּמַרְאֵהוּ שֶׁל הַחֻזֵּן, אֵיזָה מְרַאָה פְּנִים יֵשׁ לוֹ, וְאֵיזָה מְרַאָה פְּנִימִי יֵשׁ לוֹ... וְרַק לְאַחֵר מִכֵּן יֵשׁ לְהַבִּיט וְלִשְׁמַע אֶת קוֹלוֹ אִם עֵרֵב הוּא אִם לֹא.

(תולדות חתם סופר)

"וְלֹא תִהְיֶה עֲדַת ה' בְּצִאֲנוּ אֲשֶׁר אֵינִי לָהֶם רַע" (כו, יז)

לְפָנֵי פְּטִירְתוֹ, שֶׁלַח הַגְאֹן רַבֵּי שְׁמַעוֹן סוֹפֵר זְצוּק"ל, רַבֵּה שֶׁל קְרֵאקָא, לְהוֹמִין אֵלָיו אֶת רֵאשִׁי הַעֲדָה. בְּאֲשֶׁר הִלְלוּ הַגִּיעוּ, הוֹרָה לָהֶם הָרֵב הוֹרָאוֹת שׁוֹנוֹת, כִּיֵּצַד תַּתְּנַהל הַעִיר לְאַחֵר פְּטִירְתוֹ. עַל הַאֲחַד צְנוּהַ כִּיֵּצַד לְנַהַל אֶת מוֹסְדוֹת הַדַּת וְהַתּוֹרָה, עַל הַשְּׁנֵי צְנוּהַ כִּיֵּצַד לְנַהַל אֶת קִפּוֹת הַגְּמִ"ח שֶׁל הַיְּתוּמִים וְהַאֲלֻמְנוֹת, וְעַל הַשְּׁלִישִׁי צְנוּהַ כִּיֵּצַד תַּתְּנַהל קִפּוֹת הַגְּמִ"ח שֶׁל הַחֲבָרָא קְדִישָׁא, וְכְדוּמָה.

ספיר ויהלום

הארה חסידיית לפרשת השבוע

פה של לומדי תורה דינו ככלי שרת

ובמחשבתם. ולכן אמר 'כולם כאחד', רצה לומר בלב אחד עונים ואומרים קדוש קדוש קדוש.

מהרבה טעמים חביב היה סיגוף השתיקה על הרה"ק רבי לייבוש מאופולא זיע"א, תלמידם של החוזה מלובלין והיהודי הקדוש מפרשיסחא, אחד מהם בודאי קשור בפירוש המובא בספרים משמו לפסוק (משלי טו כג) 'שמחה לאיש במענה פיו' כדלהלן: אף שכל עבודה להשי"ת צריך לעשותה בשמחה, מכל מקום האיש שבחר לעצמו דרך של סיגופים וצומות לזכך גופו אינו יכול להיות בשמחה בשלימות, כי קשים המה לגוף ומדכדכים אותו. **אבל איש המענה רק את פיו מלדבר דיבורים אסורים ורק בדברי תורה ותפילה ימלא, איש כזה מסוגל להיות שרוי בשמחה תמיד, אחרי שבחר לו סיגוף כזה שאינו מחליש את הגוף מאומה וכוחותיו מלאים לעבודתו יתברך** (בלבת אש' עמוד ט).

הפעם הראשונה שדרש הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א ליד שולחנו, כשהחליט להפסיק את שתיקתו, היתה בשבת פרשת בשלח. וכך פתח: **כתוב (שמות יד ב) 'דבר אל בני ישראל וישבו ויחננו לפני פי החירות', שמעתי רמז, שצריך להתיישב ולחנות קודם שיוציא פיו לחירות, לדבר ככל העולה על רוחו** (ראה פרי צדיק קונטרס עמלה של תורה אות א). כך נתן הסברה ותירוץ לשתיקתו הארוכה במשך כשלושים שנה ויותר, ובמימרה קצרה זו קיפל את כל אותן השנים של 'חנייתו הארוכה' וישוב הדעת' לפני קבלו עליו את התפקיד הגדול של מנהיג חסידים ('מגדולי החסידות' עמוד נב).

והדברים יובנו ביתר שאת על פי ביאורו של הפרדס יוסף (ויקרא יד ד) לדברי חז"ל במגילה (י"ח): מילה בסלע משתוקא בתרין, וקשה, אם שתיקה שווה תרין, המילה אינה שווה כלום, כיון דטוב יותר לשתוק ויהיה תרין. גם הוי ליה למימר ושתיקה בוא"ו. ורק דיש זמן לדבור, וכמו שנאמר בקהלת (ג ז) 'עת לחשות ועת לדבר', וזה המילה באמת יקרה, ורק כשנמשכת משתיקה, דהיינו שיתאפק כל כך עד שלא יהיה עוד באפשרי להתאפק. וזה, 'מילה בסלע' כשהיא נמשכת 'משתיקה', שווה המלה ההיא 'תרין'.

ותירה מזה כתב הרה"ק בעל שפת אמת זיע"א (סוכות תרנ"ד): כי כחן של ישראל בפה... כי שבח הפה הוא בדיבור

ששה בנים היו לו להרה"ק רבי ישראל מרוזין זיע"א. הצעיר שביניהם היה הרה"ק רבי מרדכי שרגא מהוסיאטין זיע"א. צדיק גדול היה רבי מרדכי פייביש ושתקנותו הייתה לשיחה בפי כל. מורגל היה בפיו: **'משתיקה לא מתעייפים'**. והוא הסביר את כוונת דבריו בפרשו את דברי חז"ל במשנת אבות (פ"ג מ"ג): 'סייג לחכמה שתיקה'. 'סייג' הוא הדבר המקיף את התוכן הפנימי, כמו גן של אילנות חמד שהוא מוקף בסיוג וגדר שלא יכנסו לתוכו, וכמו הסייג **כן החכמה, גם היא חייבת להיות מוקפת וגדורה.** ובמה? **בשתיקה!** ('התפילין' עמוד 151).

סיפר הרה"ק ה'שמח ישראל' מאלכסנדר זיע"א, שהיה מן ה'חדר' הווארקא, לאברכים שנכנסו אליו לשמוע דברי חסידות: אבי ז"ל לקחני פעם לביאלה, אל הרה"ק רבי בעריש מביאלה זיע"א וביקשו שיאמר לי דברי חסידות, נענה הרה"ק מביאלה ואמר: הייתי אצל רבי בווארקא ילאה שלם, הרבי שתק, אני שמעתי, אך לא ענית. ופעם אחרת יצא רבי בעריש מן השלחן ואמר: 'עברתי מבחן קשה, הרבי חדר ובחן את כל אברי, ואני ענית על כל דבר', בעת אשר אף הגה לא נשמע מפי הרבי ב'שלחן' ההוא. אף כשהיה נפגש עם גדולי הדור היה שותק כדרכו, אך הם הבינו את שתיקתו והיו משוחחים ביניהם בשתיקה. פעם נפגש עם הרה"ק רבי אלעזר מקוזניץ זיע"א וישבו יחדיו כשעה תמימה מבלי להוציא גהה מפיהם בתום השעה, ענו ואמרו: **מספיק, כבר שוחחנו, דיינו.** ונפרדו ('הצדיק השותק' עמוד סה).

מעשה נשגב זה יובן על פי מה שכתב בצרור המור (בראשית א כז ד"ה ובמדרש): כתיב (ישעיה ו ג) 'וקרא זה אל זה', ומתרגמינן 'ומקבלין דין מן דין', כי כל אחד מקבל מה שאומר חברו הגדול ממנו. ואחרי כן, אלו ואלו מקבלין עול מלכות שמים לעשות מאמר השם שהוא עליון על כולם. וזהו 'להקדיש ליוצרם בנחת רוח' (ברכת יוצר), רצה לומר ברצון שלם, כי הם אין להם פה לדבר, כאומרו (תהלים יט ד), 'אין אומר ואין דברים' וכו'. וזהו 'בשפה ברורה ובנעימה קדושה', לפי שיש שני מיני דיבור, דיבור הפה ודיבור הלב, דכתיב (קהלת ב א) 'אמרתי אני בלבי', ודיבור הלב ומחשבתו מניע דיבור הפה. ואם כן, הדיבור האמתי והברור והנבחר הוא דיבור הלב, וזהו הדיבור שהמלאכים מדברים בלבם וברצונם. וזהו 'בשפה ברורה' ונבחרת משתי הלשונות, והוא 'נועם שיח סוד שרפי קודש' שאומרים בנקדישך, שהוא הטוב והנעים בשלשונות, והוא שיח המלאכים שעושים רצון קוניהם בלבם

לזכר עולם יהיה צדיק

לזכר נשמת עמוד צלותהון דישראל כ"ק אדמו"ר הגה"ק רבי יוחנן סופר וצ"ל בן מורינו רבי משה גאב"ד ערלוי נלב"ע י"ג אדר א' תשע"ו

ספיר ויהלום

הארה חסידית לפרשת השבוע

בחוג בני המשפחה ידעו לספר, כיצד יעץ פעם לדודו, ר' ברוך קמינר ז"ל שיאחז בפלך של שתיקה. לאחר שהשיח בפניו פעם אודות ענייני דיבורים, אמר לו ה'אמרי אמת' שראוי לקבל על עצמו שיחדל מלדבר. מאותו רגע התחולל שינוי עצום בר' ברוך, שקבל את העצה, פשוטו כמשמעו, ועד סוף ימיו ידוע היה כשתקן מופלג. פעם כאשר עורר ה'אמרי אמת' את נכדיו מעניין שמירת הלשון, הזכיר לדוגמא את שתקנותו של הדוד, שילמדו ממנו. ר' ברוך שהה אז בגור כשבוע ימים, והרבי הבטיח לנכדיו, שמי שיצליח להוציא מפיו עשר מלים יקבל פרס גדול מידיו. אולם למרות כל התחבולות שעשו, לא עלה הדבר בידם (ראש גולת אריאל' עמוד תמה).

וכשחזר ה'אמרי אמת' מנסיעתו הראשונה לארץ ישראל, פנה אליו הרב מקאליש רבי יחזקאל ליפשיץ ושאלו איך הרבי מרגיש עצמו אחרי הביקור בארץ ישראל הרי חז"ל אומרים אוירה דארץ ישראל מחכים. אמנם נכון, השיב לו הרבי מגור בחיך אבל חז"ל אומרים גם סייג לחכמה שתיקה (אוצר הפתגמים והשיחות עמ' 85).

האיר את עינינו רבינו האור החיים הקדוש זיע"א בפרשת השבוע (במדבר כו כג) בדברים נשגבים: ואמרו 'משפחת הפוני', פירוש, שצריך לפנותו ממותות המורגשות גם מהשחוק ומדברים בטלים כי הם מונעים קיום התורה באדם. ומצאתי לחסידי ישראל שכתבו, כי פה של לומדי תורה דינו ככלי שרת אשר ישרתו במ בקודש, כי אין קדושה כקדושת התורה, ולזה אסור לדבר בו אפילו דברי חול הגם שאין בהם דברים האסורים. והוא מה שרמז במאמר 'לפוח' שהוא פה העמל בתורה שבו שוכן חצי שמו יתברך, 'משפחת הפוני', פירוש, צריך לפנות מפיו כל חוץ מהגות בתורה.

וכלשונו של רבינו יונה בפירושו למסכת אבות (פ"א מ"ז): שלא ידבר בפה דברי תורה ודברים שכלו דברים של הבל עולם שהיו החכמים הקדושים עושים עצמן ככלי שרת שאין משתמשין בהם דברים של חול.

והזהירות בדבר מפורשת בהרחבה בדברי רבינו הקדוש משה אלשיך (שמות כח לא): כלל הדברים כי כלי הדבור הן הם יהיו לבני ישראל כלי יקר משרתי אלהינו, העומדים יום ולילה לשרת במ את ה' מכל יתר אברי האדם, אל דמי להם. ומי בער לא ידע לדון קל וחומר ולומר: האם מלך בשר ודם יערב לו להשתמש בכלים מכלים אחד מעבדיו, האם לא יזהר וישמר האיש ההוא כל יתגאלו כליו בשום חלאה ובאק ועפר, כי אם יכבסם בנתר וירבה למו בורית, למען יהיו מגוהצים וזכים לשרת במ את המלך, והוא מלך אשר הנשמה טפלה לו והגוף עיקרו כי מחומר קרוץ ככל

ובשתיקה כמו שאמרו 'מלה בסלע משתוקא בתרין'... ובאמת שני אלו תלוי זה בזה, כי כפי שמירת הפה, כך יכולין לפתוח הפה בתורה. וזה הרמז (משלי כד כו) 'שפתים ישק משיב דברים נכוחים'. פירוש, המשיק שפתותיו שלא לדבר דברים בטלים, הוא משיב דברים נכוחים.

פעם לפללו ביניהם בחריפות רבה הרה"ק רבי מאיר מדזיקוב זיע"א בעל 'אמרי נועם' ובנו חביבו הרה"ק בעל 'עטרת ישועה' זיע"א, כשלצידם ישב חתנו של האמרי נועם הרה"ק בעל אהבת ישראל מויזניץ ז"ע, שהיה אז אברך צעיר ועול ימים. האב והבן התנצחו בלימודם, ורבי ישראל עצמו שתק. לאחר שסיימו שאלו את החתן הצעיר אם הבין, והפריך להם רבי ישראל את כל הפלפול. אמר חמיו, לא על למדנותו תמה אני, אלא על שתיתו המופלגת (תפארת שבמלכות עמ' 226).

הרה"ק ה'אמרי אמת' מגור זיע"א קימץ בדיבוריו עד קצה הגבול כמנהגם של 'נקיי הדעת'... מחוץ לדברים שבקדושה כמעט לא הוציא מפיו שום דיבור, כי אם החיוני ביותר, ולרוב השלים את כוונתו בתנועה או ברמיזא. 'על כל מלה שהוציא מפיו יש להוסיף עשר מלים מלפניה ועוד עשר מלים לאחריה, כך יכולים היו להבין כראוי את דבריו הקצרים', אמר פעם בנו הרה"ק ה'לב שמחה' זיע"א.

זמן קצר אחר נישואיו בזיווג שני, אמר ה'אמרי אמת' לרבנית פייגא מינטשא ע"ה כי עליה לדעת שהוא מדבר מעט מאד. כל מלה שמוציא מפיו מחושבת מאד. 'יש אנשים הסביר לה 'העשויים ללכת לקול מלה שלי אך לתוך האש, לכן צריך אני להיזהר בכל הגה'. היתה לו קורת רוח מיוחדת כשאדם הבא אליו מבין את הרמז. בני ביתו והמשמשים כבר היו רגילים בכך, שכאשר הוא נזקק למשהו ורוצה שיביאו לו, לעולם איננו אומר בפה מלא, כי אם מראה להם באצבעו גרידא, והבינו כוונתו.

סיפר נכדו שנודמן לו פעם לנסוע ביחד עם זקנו ה'אמרי אמת' בעגלה. באמצע הדרך, כאשר העגלון שאל דבר מה, החזיר לו אחד הנוסעים בפולנית: 'טאק טאק' [-כן, כן]. התעניין הרבי, מה משמעות המלה 'טאק', וכשתרגמו לו התפלא: אם כן, למה ככל האיש פעמיים 'טאק טאק', וכי לא די בפעם אחת?

וסיפר חסיד ישיש מתקופת הרה"ק ה'שפת אמת' זיע"א: נכנסתי פעם אצל ה'שפת אמת' בחוליי להזכיר את עצמי לרפואה שלמה. ויאמר אלי: 'כשתזקין ייטב לך'. אחרי הסתלקותו נכנסתי אל בנו ה'אמרי אמת' בעניין אותו חולי, ופטר אותי בברכתו בקצרה: 'כשתזקין'. כל כך קיצר בדבריו רמזו בתשובתו.

לזכר עולם יהיה צדיק

לזכר נשמת עמוד צלותהון דישראל כ"ק אדמו"ר הגד"ק רבי יוחנן סופר זצ"ל בן מורינו רבי משה גאב"ד ערלוי נלב"ע י"ג אדר א' תשע"ו

ספיר ויהלום

הארה חסידיית לפרשת השבוע

נפתח השני יהיה סתום, וממילא לא תהיה הדילטוריא גדולה יותר, ואף גם זאת שיהיה פה מיוחד לדברי קדושה.

ועל כן היה מבאר את עומק דברי הרשב"י כך: ומה אין חד הוא לית עלמא יכיל קאים ביה, היינו מה אם אותו הפה שעסק בתורה ותפילה ודברי חסידות והגיע מתוך כך ליראת שמים ולטהרת הלב ולחיות דקדושה, מכל מקום יכול הוא עצמו לבוא לידי כך שישלוט בו הס"א להיות ברשות לבו ויבוא לידי חטא ודברים בטלים למאכלות ומאוויים האסורים או לאכילה ושתיה שאינם באופן הראוי ובשיעור הנכון, דברים הגורמים לפגם וקלקול לדברי התורה שלמד, על אחת כמה וכמה **אילו היה נברא פה מיוחד לגשמיות לאכילה ושתיה ושיחה בלבד, ולא היתה לו כלל שייכות לתורה ולתפילה ולדברי קדושה, עד כמה הוא היה מאוס.** אמנם עכשיו שנברא האדם עם פה אחד הרי זה למעלות, שבאותו הפה שעוסק בתורה ותפילה ועל ידי זה מקבל חיותו מהש"ת מצד הקדושה, בו עצמו יאכל וישתה וידבר צרכיו.

וכך הוסיף ופירש את דברי התנא דבי אליהו (פכ"ו): אם לא זכה אדם לבקש רחמים על דברי תורה שיכנסו לתוך מעיו, מכל מקום יבקש רחמים על אכילה ושתיה יתירה שלא יכנסו לתוך מעיו. והביא בשם אביו הרה"ק האמרי אמת' זיע"א לפרש שאכילה ושתיה בקדושה נעשים הם עצמם תורה. אך הוסיף כי לפי הביאור הנזכר יובן זאת ביותר, כי הנה האכילה והשתיה היתירה והדברים בטלים מגשמים את הגוף והינם מתנגדים ומפריעים לדברי תורה ותפילה, אולם מאידך כאשר הפה עוסק בתורה ותפילה הרי זה משפיע גם על המאכל ומשתה שעוברים דרך אותו הפה שיהיו כראוי.

בדברים הללו, ועל פי דבריו הקדושים של רבינו הא"ור החיים' הקדוש זיע"א **כי פה של לומדי תורה דינו ככלי שרת אשר ישרתו בהם בקדוש, כי אין קדושה כקדושת התורה,** יובנו ביותר דברי רבי שמעון בן יוחאי שאמר 'אילו הוינא קאים על טורא **דסיני בשעתא דאיתיהבת אורייתא לישראל** הוינא מתבע קומי רחמנא דאיתברי להדין בר נשא תרין פומין. חד דיהוי לעי באורייתא, וחד דיתעבד בה כל צורכיי. וחזר ואמר, מה אין חד הוא לית עלמא יכול קאים ביה מן דילטוריא דיליה, אילו הוון תריי על אחת כמה וכמה. [רשב"י אמר, אילו הייתי נוכח על הר סיני בזמן שניתנה תורה לישראל, הייתי תובע מלפני הקדוש ברוך הוא שיברא לאדם שני פיות, אחד שיעסוק בתורה, ואחד שישתמש בו לשאר צרכיו. וחזר ואמר ומה אם פה אחד הוא, אין העולם יכול לעמוד בו מפני לשון הרע שמוציא, אילו היו שני פיות על אחת כמה וכמה].

עובד אדמה. וקל וחומר בן בנו של קל וחומר עד נחלד לספור כי אין מספר לגדודי ההפרשים בינו לבין מלך מלכי המלכים אשר כל העולמות הוא בראם וכולם כאין נגדו, אשר ברוב חסידות ענותנותו למעשה ידיו יסוף ישרתהו בכלי חרש מחרשי אדמה פינו ולשונו ושפתיו אתנו, ובהם בחר להללו ולשבחו תמיד יתר מכל חלקי גוינתו, **מי זה החי לא יתן אל לבו לזיהר לבלתי טמאם לבל ידבק בהם מאומה מן החרם ולשמור לפיו מחסום מדבר דבר אשר לא תתורה ה' ולשומרה בקדושה וטהרה. כי הם כלי הקדש אשר ישרת בהם את המלך הקדוש ולא ישרתו בכלי צואים.** ועיין שם בהמשך דבריו הנוראים.

וראה לשון השל"ה הקדוש (פרשת מטות): **והפה שברא הקדוש ברוך הוא באדם** לא בראו רק לספר שבחו וגדלו, והוא כלי מוכן להשתמש בו למלך הכבוד, זהו שנאמר (תהלים קמה כא) 'תהלת ה' ידבר פי'. ולפיק' ככל היוצא מפיו יעשה'.

וכה דיבר החיד"א (יוסף תהלות יב ח): 'אמרות ה', אמרות טהורות', **לפי שהפה והלשון כלי שרת לפני ה',** ללמוד בתורה להתפלל ולהודות ולשבח, **צריך שיהיו טהורים ובלוי מום כמו הכלי שרת.**

וראה דבר נפלא שכתב רבינו אפרים בפירושו על התורה (ריש פרשת וירא) ליתן טעם לשבח על המציצה בברית מילה: "וקבל דמה בכלי שרת, כך מילה מקבל דמה בפיו שהוא כלי שרת שבו משבח להקב"ה.

* * *

יסוד חשיבותו של הפה ככלי שרת המיוחד לתורה כבר מצינו בירושלמי (שבת פ"א ה"ב): רבי שמעון בן יוחאי אמר, אילו הוינא קאים על טורא דסיני בשעתא דאיתיהבת אורייתא לישראל, הוינא מתבע קומי רחמנא דאיתברי להדין בר נשא תרין פומין. חד דיהוי לעי באורייתא, וחד דיתעבד בה כל צורכיי. וחזר ואמר, מה אין חד הוא לית עלמא יכול קאים ביה מן דילטוריא דיליה, אילו הוון תריי על אחת כמה וכמה. [רשב"י אמר, אילו הייתי נוכח על הר סיני בזמן שניתנה תורה לישראל, הייתי תובע מלפני הקדוש ברוך הוא שיברא לאדם שני פיות, אחד שיעסוק בתורה, ואחד שישתמש בו לשאר צרכיו. וחזר ואמר ומה אם פה אחד הוא, אין העולם יכול לעמוד בו מפני לשון הרע שמוציא, אילו היו שני פיות על אחת כמה וכמה].

והיה הרה"ק הפני מנחם' זיע"א מקשה על דברי הירושלמי, הרי כשם שעתה שישנו פה אחד אין כל כך ריבוי דילטוריא, כי בשעה שהפה מדבר בתפילה או אוכל אינו יכול לדבר לשון הרע, כמו כן היה יכול השי"ת לברוא לאדם שתי פיות, ובשעה שאחד

לזכר עולם יהיה צדיק

לזכר נשמת עמוד צלותהון דישראל כ"ק אדמו"ר הגה"ק רבי יוחנן סופר וצ"ל בן מורינו רבי משה גאב"ד ערלוי נלב"ע י"ג אדר א' תשע"ו